

**KONTRATOVIČ**

**GRÉCKOKATOLÍCKY  
KATECHIZMUS**

**PRE ĽUDOVÉ ŠKOLY A PRE  
NIŽŠIE TRIEDY STRED. ŠKÔL**



**Nákladom Československej grafickej Unie úč. spol.**

# GRÉCKOKATOLÍCKY KATECHIZMUS

*pre ľudové školy a pre nižšie triedy stredných škôl*

SOSTAVIL

O. IRINEJ KONTRATOVIČ

GRÉCKOKATOLÍCKY FARÁR

S 22 *OBRAZKAMI V TEXTE*

*Viaz. po Kč 7.40*

PRAHA-PREŠOV • 1937

---

NÁKLADOM ČESKOSLOVENSKEJ GRAFICKEJ UNIE ÚČ. SPOL.

*„S odobrenijem i blahoslovenijem Ordinarijata Eparchii  
Mukačevskoj v Užhorodi, s dňa 28. IV. 1934, pod  
č. 2980/1934.“*

**† ALEXANDER**  
*episkop.*

## Cirkevná a ruská azbuka (abeceda).

I.  
Cirkevná:

а Я

б Б

в В

г Г

д Д

е Ё

ж Ж

з З

и И

і І

ї Ї

ј Ј

II.  
Ruská:

а А

б Б

в В

г Г

д Д

е Е э Э

ж Ж

з З

и И

і І

й Й

III.  
Po slovensky:

а А á Á

б В

в V

г Н g G

д D

е Е je Je

ж Ž

з Z

з Z

і І і Í

і Í

ј Ј

к К

л Л

м М

н Н

о О

п П

р Р

с С

т Т

ѝ Ѥ

ou̇ Oυ̇

ф Ф

х Х

ѡ Ѣ

ц Ц

ч Ч

ш Ш

щ Щ

к К

л Л

м М

н Н

о О

п П

р Р

с С

т Т

у У

ф Ф

х Х

ц Ц

ч Ч

ш Ш

щ Щ

k K

l L

m M

n N

o O ó Ó

p P

r R

s S

t T

u U ú Ú

u Ū ū Ů

f F

ch Ch

ot Ot

c C

ě Ě

š Š

šc Šč št Št

ш

ы

y Y ý

ѣ

ѣ

í je e ie

ю Ю

ю Ю

ju iu

ш Ш

o Ó

ѣ Ъ

я Я

ja ai

а А

ja

ѣ Ъ

ks

ѣ ѣ

ps

я

th

ѣ ѣ

í

\_\_\_\_\_

# Христіянскія молитвы.

## Молитва къ святому Духу.

ГЛАГОЛА ТВОЕЪ, БОЖЕ НАШЪ, СЛАГОЛА ТВОЕЪ.

Царю небесный Оутѣшитель, Душе истины, иже воздѣ сый, и вса исполняи, сокровище благнхъ и живни податель, прииди и вселиси въ ны, и дѣисти ны ѿ всакіа скверны, и спаси, Блаже, души наша.

† Святый Боже, святый крепкій, святый бессмертный помилуй насъ (3 разъ)

ГЛАГОЛА ОЦЕ, И СЫНЪ, И СВАТОМУ ДУХУ, И НЫНѢ, И ПРИСНУ, И КО ВѢКИ ВѢКОВЕЪ, АМИНЬ.

## Молитва къ Пресвятой Троицѣ.

Пресвятая Троице помилуй насъ, Господи дѣисти грѣхѣи наша, Святый посети и исцели немощи наша. Имене твоегѡ ради.

Господи помилуй, (3 разъ).

† ГЛАГОЛА ОЦЕ, И СЫНЪ, И СВАТОМУ ДУХУ, И НЫНѢ, И ПРИСНУ, И КО ВѢКИ ВѢКОВЕЪ, АМИНЬ.

## Молитва Господня.

Отче нашъ, иже вси на небесѣхъ, да святѣтся имя твоѡ, да приидеть царство твоѡ, да бѣдетъ воля твоѡ шкѡ на небесѣ и на землѣ. Хлѣкъ нашъ насѡбный даждь намъ днесь, и остави намъ долги наша, шкѡже и мы оставляемъ должникѡмъ нашимъ и не введи насъ въ искушеніе, но избави насъ ѿ лѡкѡваго, шкѡ твоѡ есть царство и сила и слава и въ вѣки вѣковѣ, аминь.

Господи помилуй 12. ГЛАГОЛА: И НЫНѢ:

† Приидѣте поклонѣмса Царѣви нашему Богу.

† Приидѣте поклонѣмса Христу, Царѣви нашему Богу.

† Приидѣте поклонѣмса и припадѣмъ самѡму Господу, Иисусу Христу, Царѣви и Богу нашему.

# I. Christijanskyja molitvy.

## Molitva k Sviatomu Duchu.

Sláva tebe, Bože náš, sláva tebe.

Cariu nebesnyj Utešitelu, Duše istiny, iže vezde syj i vsia ispolňajaj, sokrovišče blahych i žizni podatelju, prijdi i vselisia v ny, i očisti ny ot vsiakija skverny i spasi, Blaže, dušy naša.

† Sviatyj Bože, sviatyj krepkyj, sviatyj bezsmrtnyj pomiluj nás. (8 razy).

Sláva Otcu i Synu i Sviatomu Duchu i nynie i prisno i vo veky vekov. Amiň.

## Molitva k Presviatoj Trojici.

Presviataja, Trojice pomiluj nas, Hospodi, očisti hriechy naša, Vladyko, prosti bezzakonia naša, Svjatyj, poseti i isceli nemošči naša, imene tvojeho radi.

Hospodi pomiluj, Hospodi pomiluj, Hospodi pomiluj!

† Sláva Otcu i Synu i sviatomu Duchu i nynie i prisno i vo veky vekov. Amiň.

## Molitva Hospodňa.

Otče náš, iže jesi na nebesiech, da sviatitsia imia tvoje, da prijdet carstvie tvoje, da budet voľa tvoja jako na nebesi i na zemli. Chlieb náš nasuščnyj dažd nám dnes, i ostavi nám dolhy naša, jakože i my ostavlajem dolžnikom našim, i ne vvedi nás vo iskušenie, no izbavi nás ot lukavaho. Jako tvoje jest carstvo i sila i sláva i vo věky vekov. Amiň.

Hospodi, pomiluj, 12. Sláva: I nynie:

† Prijdite, poklonimsia Carevi našemu Bohu.

† Prijdite, poklonimsia Christu, Carevi našemu Bohu.

† Prijdite, poklonimsia i pripadem samomu Hospodu, Isusu Christu, Carevi i Bohu našemu.

## СИМВОЛЬ ВѢРЫ.

1. ВѢрую въ еди́наго Бѹга О́тца вседержителя, творца неба и земли, видимыхъ же вещей и невидимыхъ.

2. И въ еди́наго Господа Иисуса Христа, Сына Божіа едино́роднаго, иже ѿ О́тца рождѣннаго прежде всехъ вѣкъ. Свѣта ѿ свѣта, Бѹга истина ѿ Бѹга истина, рождѣнна, несотворѣнна, еди́но-сущна О́тцу, иже вса вѣша.

3. Насъ дѣла челоуѣкъ и нашего рѣди спасѣнія свѣдшаго съ невестъ и воплотѣшагоса ѿ Духа свѣта и Маріи Дѣвы, и кочлоуѣчшася.

4. Распѣтаго же за ны при Понтіѣстѣмъ Пѣлатѣ, и страдавша и погребѣнна.

5. И воскресшаго въ третій день по писаніемъ.

6. И возшедшаго на невестъ и сѣдѣщаго одеснью О́тца.

7. И пакн грядѣщаго съ славою судити живымъ и мѣртымъ. ѿгоже царствію не будетъ конца.

8. И въ духа свѣтаго, Господа животворящаго, иже ѿ О́тца и Сына исходоущаго, иже со О́тцемъ и Сыномъ споклашася и со-славленъ, глаголющаго пророки.

9. Въ еди́на свѣтѹ, соборнѹ апостолскѹ Церковь.

10. Исповѣдаю еди́но крещѣніе ко оставленію грѣхѹмъ.

11. Чдо воскресѣнія мѣртымъ.

12. И живни вѣдѣщаго вѣка. Пмины:

Ослабен, оставен, ѿтпѣсти Боже согрѣшеніа наша, вѣльнаа и невѣльнаа, шже въ слѣкѣ а въ дѣлѣ, шже въ вѣдѣніи, и невѣдніи, шже въ оумѣ и въ помышленіи, шже въ дни и въ нощи: вса намъ прости шки шлагъ и челоуѣколюбець.

## Молитва Богородична.

Богородице Дѣво, рѣдѣйса благодѣтнаа Маріи, Господь съ тобою, благословѣнна ты въ жонухъ и благословѣнь плодъ чреба твоегѹ, шки родила еси Христа Сынса, Навѣститѣла душамъ нашимъ.

Подъ твою мѣлостъ прикѣгнѣмъ Богородице Дѣво, моли́тель нашимъ не прѣври въ скорѣхъ, но ѿ вѣдъ ижеден насъ, еди́на чн-стѣа и благословѣннаа.

## Simvol viery.

1. Veruju v jedinaho Boha, Otca, vsedržiťela, tvorca neba i zemli, vidimych že vseh i nevidimych.

2. I v jedinaho Hospoda Isusa Christa, Syna Božija jedinorodnaho, iže ot Otca roždennaho prežde vseh viek. Sveta ot sveta, Boha istinna ot Boha istinna, roždenna, nesotvorena, jedinosuščna Otcu, imže vsia byša.

3. Nas diela čelovek i našeho radi spasenia sošedšaho s nebes i voplotivšahosia ot Ducha sviata i Marii Devy, i vočelovečšasia.

4. Raspiataho že za ny pri Pontijstiem Pilate, i stradavša i pohrebenna.

5. I. voskresišaho v tretij deň po pisanijem.

6. I vozšedšaho na nebesa, i sedaščaho odesnuju Otca.

7. I paky hrjaduščaho so slavoju suditi živym i mrtvym, jehože carstviu ne budet konca.

8. I v Ducha Sviataho, Hospoda životvorjaščaho, iže ot Otca i Syna ischodaščaho, iže s Otcem i Synom spoklaňajema i so slavima, blaholavšaho proroky.

9. V jedinu, sviatuju, sobornuju i apostolskuju cerkov.

10. Ispoveduju jedino krštenie v ostavlenie hriechov.

11. Čaju voskresenia mrtvych.

12. I žizni buduščaho veka. Amih.

Oslabi, ostavi, otpusti, Bože, sohrešenija naša volnaja i nevoľnaja, jaže v slove i dele, jaže vo vedenii i nevedenii, jaže v ume i v pomýlenii, jaže v dni i v nočci: vsia nam prosti jako blah i čelovekofubec.

## Molitva Bohorodična.

Bohorodice Devo, radujsia, blahodatnaja Marie, Hospod s toboju, blahoslovenna ty v ženach i blahosloven plod čreva tvojeho: jako rodila jesi Christa Spasa, Izbavitela dušam našim.

Pod tvoju milosť pribhajem, Bohorodice Devo, molitv našich ne prezri v skorbiech, no ot bied izbavi nás, jedina čistaja i blahoslovennaja.

Пресаждена принеодже, Богородице Маріе, Мати Христа Бога нашего, прїимї молитвы наша, и донеси а Сына твоего и Бога нашего, да спасеть и просектитъ тебѣ ради души наша.

† Оуболеніе намъ Отца, прнебжнне наше Сынъ, покровитель намъ естъ Духъ сватый: Троице сватаа, Боже нашъ слава тебе.

Молитеъ ради пречиста Богородице и всѣхъ сватыхъ, Господи Исусе Христе Боже нашъ, помилуй насъ.

Боже, милостнеъ буди миѣ грѣшному.

Боже, очисти грѣхї мои, и помилуй мя.

Безъ числа согрѣшихъ. Господи прости мя.

## Десять заповѣдей Божїихъ

1. Пяъ всель Господь Богъ твой, да не будеть тебе ибзи ииин кромѣ мене.
2. Не призывай има Господа Бога твоего надарбано.
3. Памятай день недѣльный сватити.
4. Чти отца твоего и мать твою (да благо ти будеть и да долголетвиъ будши на земли).
5. Не оуби.
6. Не чужоложь.
7. Не оукради.
8. Не будь свидкомъ фалшивому противъ ближнаго твоего.
9. Не пожадай жену ближнаго твоего.
10. Не пожадай жадной вещи ближнаго твоего.

## Пять заповѣдей церковныхъ.

1. Дни сваточны сватити.
2. Въ недѣлю и въ свато служеъ Божю слухати.
3. Приказаны посты постити.
4. Каждого рока исповѣдатиса и причастиса.
5. Въ постахъ не свадьковати.

Preoslávnaja prisno Devo, Bohorodice Marie, Mati Christa Boha našeho, prijmi molitvy naša, i donesi ja Synu tvojemu i Bohu našem, da spaset i prosvietit tebe radi duši naša.

† Upovanie nám Otec, pribižišče naše Syn, pokrovitel nám jest Duch sviatyj: Trojce sviataja, Bože náš, sláva tebe.

Molity radi prečistyja Bohorodice i vseh sviatych, Hospodi Isuse Christe Bože náš, pomiluj nás.

Bože, milostiv budi mne hriešnomu.

Bože, očisti hriechy moja, i pomiluj ma.

Bez čisla sohrešich, Hospodi prosti ma.

### Desať zapovedej božich.

- 1) Az jsem Hospod Boh tvoj, da ne budut tebe bozi iní krome mene.
2. Ne prezyvaj imia Hospoda Boha tvojeho nadaremno.
3. Pamiataj deň nedelnyj sviatiti.
4. Čti otca tvojeho i mater tvoju (da blaho ti budet i da dolholeten budeš na zemli).
5. Ne ubij.
6. Ne čužolož.
7. Ne ukradi.
8. Ne buď svedkom falšivym protiv bližňaho tvojeho.
9. Ne požadaj ženu bližňaho tvojeho.
10. Ne požadaj žadnoj večci bližňaho tvojeho.

### Päť zapovedej cerkovnych.

1. Dni sviatočny sviatiti.
2. V nedelu i vo sviato Službu božiu sluchati.
3. Prikazany posty postiti.
4. Každoho roku ispovedatisia i pričaščatisia.
5. V postach ne svaďbovati.

## Седемъ тайнъ Новаго Завѣта.

1. Крещеніе.
2. Мѣропомѣваніе.
3. Евхаристія: то есть Тѣло ѿ Крови Господа Исуса Христа  
подъ видами хлѣба ѿ вина,
4. Покаяніе. (Св. сповѣдь).
5. Свѣщенство.
6. Мажелство. (Супружество).
7. Вѣлопомѣваніе.

### а) Молитва предъ св. сповѣдью.

Ѿ грѣшный(а) сповѣдуюса Господу Богу, Псевдвржителю, въ Тройцѣ святой единомѣ, Пречистой Дѣвкѣ Маріи, Матери Божей, ѿ всѣмъ Святымъ, ѿ Еамъ, Отче мой дѣхобный о всѣхъ грѣхѣхъ моихъ.

### б) Молитва по св. сповѣдѣ.

За сіа кса. ѿ за дръгѣа сѣдѣомыа ѿ несѣдѣомыа грѣхѣи моа, жалю сердѣчно, что ѿ добротѣакого Бога моего обрѣвилъ(а) ѿ прогнѣвалъ(а) на себя. Кляса жалостно ѿ обѣцѣю съ помѣщю Божіею жибѣтъ мой полѣпшати. На сіе же смиренно прошѣ Отче мой дѣхобный, спасительную покѣтѣ ѿ разрѣшеніе.

---

## **Sedem tajn Novaho Zaveta.**

1. Krštenie.
2. Myropomazanie.
3. Eucharistia: to jest telo i krov Hospoda Isusa Christa pod vidami chleba i vina.
4. Pokajanie (Sv. spoved).
5. Sviasćenstvo.
6. Manželstvo (Supružestvo).
7. Jeleopomazanije.

### **a) Molitva pred sv. spovedju.**

**Ja hriešnyj (na) spovedajusia Hospodu Bohu, Vsedržitelu, v Trojci sviatoj jedinomu, Prečistoj Deve Marii, Materi Božej, i vsm sviatym, i Vam, Otče moj duchovnyj, o vsech hriechoch mojich.**

### **b) Molitva po sv. spovedi.**

**Za sija vsia, i za druhya svedomyja i nesvedomyja hriechy moja, žaluju srdčno, što ja dobrotlivaho Boha mojeho obrazil(a) i prohneval(a) na sebe. Kajusia žalostno i obecaju s pomoščju božijeju život moj polepšati. Na sije že smirenno prošu, Otče moj duchovnyj, spasitelnuju pokutu i razrešenje.**

---

## II. SVÄTÝ RUŽENEC.

Bozkáš krížik, ktorý visí na ruženci, prežehnáš sa a začínaš:  
V imia Otca i Syna i sviataho Ducha, amiň.

Sláva Tebe Bože náš, sláva Tebe. Carju nebesnyj... Sviatyj Bože... Sláva Otcu... Otče náš... Veruju...

Na prvé zrnko sa modlíš: Sláva otcu... Otče náš...

Na prvé malé zrnko: „Sláva otcu, ktorýj nás stvoril, nynie i prisno i vo veky vekov, amiň. Bohorodice...

Na druhé malé zrnko: „Sláva synu, ktorýj nás odkúpil, nynie i prisno i vo veky, vekov, amiň“. Borodice...

Na tretie malé zrnko: „Sláva sviatomu Duchu, ktorýj nás osvievajet, nynie i prisno i vo veky vekov, amiň“. Bohorodice...

Na veľké zrnko: Sláva Otcu... Otčenáš...

### Ruženec radostný.

1. tajomstvo: „Prečista Devo Marie, kotora začala od Ducha sviataho, daj, čtoby my byli smireni.“

Na malé zrnko: Bohorodice Devo ... 10krát.

Sláva Otcu ... Otče náš...

2. tajomstvo: „Prečista Devo Marie, kotora Isusa v živote nosi-vše, posetila Elisavetu, daj, čtoby my lubili svojego bližnaha.“

3. tajomstvo: „Prečista Devo Marie, kotora nam Isusa porodila, daj, čtoby my s doveriem pristupali k Nemu.“

4. tajomstvo: „Prečista Devo Marie, kotora v chrame prosila očišćenie, daj, čtoby i my uvažali na čistotu srdca svojego.“

5. tajomstvo: „Prečista Devo Marie, kotora v chrame našla Syna svojho, daj, čtoby my vschda poddalisia voli božej.“

Sláva Otcu i Synu ... i nynie ...

„Zástupnice Christianov nepostydna, Chodatajce k Tvorcu ne-preložna, ne prezri hriešnych molenij hlasy, no predvari jako blahaja na pomošć nás verno vopijučich ti: Uskori na molitvu i potščisa na umolenie, zastupajúšči prisno, Bohorodice, čtuščich ta.“

### Ruženec bolestný.

1. tajomstvo: „Hospodi Isuse Christe, Bože náš, izlievavšij za nás krovavyj pot, daj nám sčiryj žal za hriechy naša.“

2. tajomstvo: „H. I. Ch, Bože náš, ktorýj za nás strašno bi-čovanyj byl, sochrani nás ot pochotej telesnych.“

3. tajomstvo: „H. I. Ch, Bože náš, za nás trniem venčanyj, sochrani nás ot hriešnych dumok.“

4. tajomstvo: „H. I. Ch, Bože náš, za nás ťažkyj krest nosivšij, daj nám trpelivo nositi svoji kresty.“

5. tajomstvo: „H. I. Ch, Bože náš, za nás na kreste razpjatyj, daj nam v pokajanii žiti.“

Sláva Otcu... i nyníie... Zástupnice christianov...

### **Ruženec slávnostný.**

1. tajomstvo: „H. I. Ch, Bože náš, kotoryj v tretij deň iz mrtvych voskres, nedaj, čtoby my popali v propasť hriecha.“

2. tajomstvo: „H. I. Ch, Bože náš, kotoryj voznessia v nebo, daj čtoby my ne tuzemny, no nebesny sladosti hladali.“

3. tajomstvo: „Duše sviatyj, istinyj Bože náš, ukrepi nas v svia-toj sobornoj apostolskoj cerkvi.“

4. tajomstvo: „Prečista Devo Marie, ktoru Isus v nebo vzal, daj nam šťastlivuju smrt.“

5. tajomstvo: „Prečista Devo Marie, ktoru Boh v nebe sla-voju venčal, daj, čtoby v nebi i my radovalisa s tobou.“

Sláva Otcu... i nyníie... Zástupnice christianov...

### **Pieseň blahálnaja.**

Sviatyj Bože, sviatyj krepkyj, sviatyj bezsmrtnyj, pomiluj nás. 3.

Oť povetria, hlada, ohňa i vojny izbavi nás, Hospodi.

Oť nahlyja i nespodievannyja smrti sochráni nás, Hospodi.

My hriešni Tebe Boha prosim, uslyši nás, Hospodi.

O Isuse, o Isuse, o Isuse, Synu Boha živaho, umiloserdisia nad nami.

O Marie, o Marie, o Marie, Devo i Mati Božia, pričinisia za nami.

O sviatyj svjaščennomučeniče Josafate, moli Boha o nás hrieš-nych.

Spasi ľudj Tvoja Hospodi-3

— i blahoslavi dostojanie Tvoje.

---

I ispravi ja, voznesi ja vo veky. Vo vsia dni blahoslovim Tebe i voschvalim imia Tvoje vo veky i vo vek veka. Spodobi, Hospodi v deň sej, bez hriecha sochránitisia nam. Umiloardisia nad nami, Hospodi, umiloserdisia nad nami. Da budet milosrdie Tvoje, Hospodi nad nami, jakože upovachom na Ťa. Na Ťa, Hospodi, upovachom, da ne postydimsia vo veky. Amiň.

---

### III. SVÄTÁ SPOVEĎ.

#### Modlitba pred spoveďou.

Ó, milý Bože, Duchu svätý, vyslyš moju pokornú modlitbu! Hľa, ja biedny hriešny človek často som Teba, môjho dobrého Boha, urazil svojimi hriechami, ale teraz chcem sa polepšiť a viacej nehrešiť. Aby som sa polepšiť, za všetky svoje hriechy ľutovať a z nich vyspovedať mohol, osvieť môj rozum, moju pamäť a ukáž mi všetky tie hriechy, ktorými som ťa urazil. O to Ťa prosím skrze Isusa Christa, Pána nášho. Amiň. Otčenáš. Bohorodice, Sláva.

#### 1. Spytovanie svedomia.

##### Podľa Desatorých božích príkazí.

1. Pýtaj sa: Či som dával v škole, keď sa náboženstvo vyučovalo, dobrý pozor? Či som sa modlil ráno, na poľudnie, večer? Či som neveril v povery? Či som nepobúval s radosťou tých, ktorí posmechy z náboženstva robili? Či som sa nehanbil svätým krížom sa prechmať, svätenou vodou sa pokropiť, klačať, ruky složiť a modliť sa?

2. Či som vyslovil meno božie, meno Isusa a Marie nadarmo, bez potreby a príčiny, neúctive, v hneve a s prekliatím? Či som hovoril o Bohu a jeho svätých neúctive? Či som zneuctil, zamazal alebo druhým zamazať dal obrázky svätých? Či som sa nepriaahal, neklial a nesorečil? Či som nereptal proti Pánu Bohu? Či som hovoril neslušne o svätých veciach? Či som sľúbil niečo a nespĺnil som to?

3. Či som zamaľkal v nedeľa a vo sviatok sv. omša, alebo či som neprítel na služby božie neskoré? Či som pod sľúbkami božími nemyslel na iné veci, nerozprával som sa, neoberal, nempokojoval a v pobožnosti nemýšľil iných?

4. Či som bol k svojim rodičom, učiteľom a iným predstaveným neposlušný, hľavý, neúctivý, surový? Či som ich rozkveval, sarmútil a urazil? Či som spovrhol ich napomínaním, alebo či som im prial niečo zlého, alebo ich vyasmieval, hanobil, ohováral pred inými ľuďmi? Či som sa starším nepoznieval?

5. Či som sa nesnášal, vadil, bil so svojimi bratmi a sestrami alebo s inými? Či som im nedával špatne alebo kamením hádal do nich? Či som zarmucoval alebo trápil iných, či som im ubližoval? Či som bol surový k staršej čeladi alebo tvrdého srdca k chudobným? Či som neuvrhol svoj život do nebezpečenstva z ľahkomyselnosti? Či som si na zdraví neúškodil, keď som nezrelé ovocie jedol, alebo rozborúčený vody sa nepil? Či som netrápil svieratá? Či som nevyberal a neniklil nevinné mladé vtáčatá?

6. Či som myslel, hovoril, spieval, alebo činil niečo škaredého; za čo by som sa hanbiť musel? Či som sa poseral vietečne na haneblivé veci, alebo také po stenách, oknách, dverách čarbal? Či som čítal špatné knihy alebo pobúval opitými rečmi? Či som bol nehaneblivý, keď som sa obliekal a vyzliekal? Keď som bol samotný alebo s inými

defini, či som nečinil nič zlého, škaredého a hriechneho, pre čo by sa Boh a anjel strážca, ktorý je vždy pri mne, hnevať musel? Či som obeoval so zlými a roztopenými karmármi?

7. Či som vzal niekomu niečo? Či som urobil niekomu škodu na líkach, na rohlách, na strochoch, v záhradách? Či som navrátil vec nájdenú alebo poškadanú? Či som maľkoval? Či som daroval niečo bez vedomia a privolenia rodičov? Či som sa hrával na peniaze? Keď som dostal nejaké peniaze, či som ich nepremárnil?

8. Či som nešahal (neocigánil)? Či som neoklamal svojich rodičov, učiteľov, bratov a sestry? Či niekomu neukodilo moje ľahárstvo? Či som niekoho neobžaloval faľšne? Či som o druhých ale nehovoril? Ich neohováral? Či som niečo zlého na druhých nenamýšľal, druhých chyby nerozchyroval? Či som chyby iných pred rodičmi alebo pred učiteľom, ktorým som to mal oznámiť, nezatajil? Keď som chybil, či som sa úprimne priznal k svojej chybe? Či som nespôsobil nepokoj, svady a nepriateľstvá akras kľebety, keď som to tým ľuďom povedal, o ktorých som inde niečo zlého hovoriť počul?

#### Podľa piatich cirkevných prikázaní:

Či som v pôstne dni mäsitého pokrmu nepočíval? Či som cirkevné pôsty netupil? Či som bol pri veľkonočnej spovedi? Či som pri poslednej spovedi niektorý hriech naschvál nezatajil? Či som skutky pokánia, mne od spovedného otca uložené, dobre vykonal? Či som svätokrádežne neprijímal? Či som sa od poslednej spovedi polepšil? Či som nechodil do zlých spoločností, na nedovolené hry a tanečné muziky, kde som sa pokazil, niečo zlého počul alebo videl mohol?

#### Podľa desiatich hlavných hriechov:

1. Či som bol nadutý, hrdý a pyšný pre svoju telesnú krásu, schopnosť obratnosť, rozum alebo pre šaty, vyší rod, pre rodičov a ich bohatstvo? Či som sa nad druhých nevynášal, seba za lepšieho od druhých nepokladal, druhými neopovrhoval alebo druhých nevyasmieval?

2. Či som nebol lakomý a skúpy? Či som pre svoje lakomstvo nič nechcel udeliť chudobným, hoci mi to rodičia prikázali? Či som všetko pre seba nesadržoval bez toho, aby som aj bratom, sestram a druhým z toho niečo udelil?

3. Či som niekomu niečo nezávidel? Či som sa nenaral na niekoho preto, že sa mu lepšie vedie ako mne, alebo že má lepši rozum a vtip alebo krajšie šaty ako ja? Či som nebol nespokojný, keď druhého chválili, vyznačovali alebo obdarovali? Či som sa však sama nenadoval, keď ho potrestali, alebo keď sa mu niečo zlého prihodilo?

4. (Ako podľa 6. prikázania božieho.)

5. Či som sa neobjedol alebo neopil? Či som Pánu Bohu ťažkoval za jeho dary pred jedením a po jedení?

6. Či som nebol hnevľivý, prohlivý a zlostný? Či som sa hneď smieril s tým, kto ma neubližil, alebo či som sa na ňom nepomstil, a toho, ktorému som ja ubližil, či som odpustil? Či som sa v hneve Pánu Bohu nerúhal a bližnému svojmu nezloročil, nepreklínal ho? Či som v hneve s bratmi a sestrami mladými ale nenakladal, ich nepokazil? Či som hnevom seba na zdraví neukodil? Či som v hneve svieratá netrúpil?

7. Či som nebol lenivý v modlení a učení? Či vtedy, keď som mal ísť do kostola alebo do školy, som nelenošil, nebládil, nebral sa? Či som bol v kostole a škole pozorný? Či som iných neváril v modlení a učení?

**Podľa deviatich cudzích hriechov:**

Keď druhí ale činili, či som to spolu s nimi nečinil, a toho sa netellil, ich za to nechválil, alebo či som ich pokarhal, ako to bola moja povinnosť? Či som zlé, čo iní činili, oznámil ich rodičom a predstaveným, ako som to bol povinný? Či som anda sám nesvádzal iných na zlé?

Keď si takto svoje svedomie spytoval, zapamätaj si dobre hriechy, ktorých si sa dopustil; potom sa modli:

**Ó, Duchu svätý! Ďakujem Ti za Tvoju pomoc, ktorú si mi teraz preukázal ráčil. Už poznám svoje hriechy, ktorými som Teba, najsvätejší Bože, najdobrotivejší Otče môj, urazil. Od terajška už chcem byť iným, chcem byť dobrým a poslušným Tvojím dieťaťom. Len Ty, ó Bože, ráč mi byť v tom milostou svojou na pomoci. O, to Ťa prosím skrze Isusa Christa, Pána nášho. Amiň.**

## **2. Žiaľ a lútosť.**

**Bože môj! Srdečne mi je ľúto za všetky moje hriechy, pretože som nimi Teba, lásky najhodnejšieho Boha, to najlepšie a nekonečné Dobro, ktoré zo srdca milujem, urazil. Opravdive mienim s milostou Tvojou život svoj polepšiť, a radšie čokoľvek, i smrť, podstúpiť, ako Teba, Boha svojho, to najlepšie Dobro, čo i jedným hriechom uraziť. Daj mi milosť, aby som splnil, čo som si umienil; o to Ťa prosím skrze nekonečné zásluhy Tvojho božského Syna, Pána a Vykupiteľa nášho, Isusa Christa. Amiň.**

## **3. Spoveď.**

Keď si sa na sv. spoveď už prichystal, choď k spovedelnici a šakaj, pokiaľ sa teba príde rad. Stoj tam účtíve a modli sa.

Keď už príšiel na teba rad, kľakni si a hovor hriechy kňazovi polepky tak, aby ťa kňas počul a rozumel, ale ale tí, čo sú okolo teba:

**Prosím, duchovný otče, za sväté požehnanie, aby som sa z hriechov svojich náležite vyspovedať mohol(a).**

Teraz tí kňas dáva požehnanie, prečehnaj sa a povedz:

**Ja hriešny človek spovedám sa Bohu a Vám otče duchovný, že som (od poslednej spovedi alebo od svojej maličkosti) tieto hriechy spáchal(a).**

Teraz sa vyznávaj z hriechov svojich, ale sa vyznaj so všetkého, lebo pred Pánom Bohom nič zatajiť nemôžeš: on o všetkom vie; a keď si povedal všetky hriechy svoje, skončí takto: „Na viac hriechov sa už nepamätám.“ Potom futaj hriechy svoje!

Lutujem z celého srdca za všetky hriechy svoje, vedomé i nevedomé, lebo som nimi najlaskavejšieho Boha urazil. Silne sľubujem viacej nehrešiť a každej príležitosti k hriechu sa varovať. Proším za spasiteľnú pokutu a za rozhrešenie.

Teraz ostáň kľesať a počúvaj posorne naučenie, ktoré ti spovedný otec dá, a posoruj na pokutu, ktorú ti uloží. Potom spovedný otec odrieka nad tebou rozhrešenie. Keď číť kríž nad tebou, poznaš sa tiež svätým krížom. Potom keď úctive zase na svoje miesto a modli sa pobočne táto modlitba:

Ó, dobrý, milosrdný Bože a Otče: Ďakujem Ti z celého srdca, že si mi hriechy odpustil skrze námestníka tvojho, kňaza, a sľubujem, že každého, i toho najmenšieho, hriechu sa odteraz chcem varovať, že chcem byť Tvojím dobrým, poslušným a nábožným dieťaťom. Ó, keby som to zlé, ktoré som spáchal(a), zase napraviť mohol(a)!

Teraz vykonaj, čo ti spovedný otec naložil.

---

## ÚVOD.

### 1. Akej viery si ty?

Ja som viery katolíckej, gréckeho obradu, a preto sa nazývam gréckokatolíkom.

### 2. Akým znakom vyznávaš vieru svoju?

Vieru svoju vyznávam znakom svätého kríža, keď sa prežehnávam.

### 3. Ako sa prežehnávaš?

Prežehnávam sa tak, že na pravej ruke složím tri prvé prsty (na znak toho, že je jeden Boh v troch osobách) a dva druhé spustím (na znak toho, že Isus Christos s neba prišiel na zem a že v ňom sú dve prirodzenosti: božská a ľudská), potom tri složené prsty položím si na čelo a hovorím: *V imia Otca*, potom na prsia a hovorím: *i Syna*, ďalej na pravé plece: *i Svätého*, na ľavé plece: *Ducha. Amiň.*

### 4. Ako sa pozdravujú gréckokatolíci?

Gréckokatolíci pozdravujú sa takto: *Sláva Isusu Christu!* Na čo odpovedáme: *Sláva vo vcky. Amiň.*

## 1. Náš večný cieľ.

„Človek krátko žije a ako rastlina vädne.“ (Job. 14, 2.) „Nemáme tu bývania trvalého.“ (Žid. 13, 14.) „Tu na zemi sme ako pútnici. Uberá sa človek do svojho domu večného.“ (Kaz. 12, 5.)

Nie sme teda stvorení len pre život pozemský.

### 5. Na čo sme na svete?

Na svete sme, aby sme Boha poznali, jemu slúžili, a tak spasení boli.

Isus Christos hovoril o večnom ciele našom. „Čo prospeje človeku, keby získal celý svet, ale stratil život.“ (Mat. 16, 26.)

Bohu slúžime, keď veríme, čo Boh zjavil, keď užívame prostriedky milosti a prikázanie jeho zachovávame. Viera, prikázania a prostriedky patria k náboženstvu. Náboženstvu učíme sa z katolíckeho katechizmu.

# PRVÁ ČIASTKA.

## O VIERE.

„Kto verí vo mňa, bude mať život večný.“ (Ján 6, 47.)

„Kto neverí, bude zatratný.“ (Mar. 16, 16.)

### 2. Božie pravdy. — Zjavenie božie.

Oddávna sa pýtal človek: Odkiaľ je svet? Prečo žijem? Čo bude so mnou po smrti? Aký je Boh? — Na tieto otázky ľudský rozum nenašiel jasnej odpovedi. I zjavil to Boh hneď prvému človekovi. Pozdejšie hovoril Boh k ľuďom cez tisíce rokov mnohokrát a mnohými spôsobami. (Žid. 1,1.)

*Tieto pravdy Bohom zjavené volajú sa zjavenie božie.*

#### 4. Skrze koho zjavil Boh sväté pravdy?

Sväté pravdy zjavil Boh skrze patriarchov a prorokov, naposledy skrze Isusa Christa a jeho apoštolov.

**Starý zákon.** Adam je praotcom rodu ľudského. Abrahám, Izák a Jakub sú praotcovia národa izraelského. Čo Boh zjavil skrze patriarchov a prorokov, zapisovali mužovia z vnuknutia Ducha svätého. Tak povstalo Písmo sväté Starého zákona. Obsahuje knihy dejepisné (21), náučné (7) a prorocké (17).

**Nový zákon.** Čo Boh zjavil skrze Isusa Christa a jeho apoštolov, to po smrti Isusa spísali niektorí apoštolovia a ich učenci. Tak povstalo Písmo sväté Nového zákona. Najdôležitejšie sú v ňom štyri knihy Evanjelia (od sv. Matúša, Marka, Lukáša a Jána). Ďalej obsahuje Skutky apoštolské, Listy apoštolov (21) a Zjavenie sv. Jána.

Písmo sväté, zvlášť Nového zákona, malo by byť v každej rodine. Katolícke vydanie Písma svätého je opatrené poznámkami a schválené cirkvou.

Písmo sväté samo nestačí. Nie sú tam spísané všetky pravdy zjavené (Ján. 20,30,21,25.). Prečo? Isus učil len ústne. Taktiež apoštolom riekol: „Kážte evanjelium všetkému stvoreniu!“ (Mark. 16,15.). Len niektorí apoštolovia písali to, čo kázali, ale nie všetko. A tak zostalo mnoho z učenia apoštolov nenapísané a podávalo sa veriacim len ústne.

Ústne podanie je to zjavenie božie, ktoré apoštolovia ústne hlásali, ale ho nenapísali. Z ústneho podania vieme na pr., že miesto soboty máme svätiť nedeľu, že je očistec, že je sedmoro sviatostí, že každý človek môže platne krstiť. Ústne podanie apoštolské máme zachovávať. „A tak, bratia, buďte stáli a zachovávajúte podanie, ktorému ste sa naučili, už či z reči a či z nášho listu.“ (II. Solun. 2,15.)

### 7. Kto chráni a učí zjavenie božie?

Zjavenie božie chráni a učí cirkev katolícka. „Idte po celom svete, učte všetky národy učiac ich zachovávať všetko, čokoľvek som vám prikázal a hľa, ja som s vami po všetky dni až do skončenia sveta.“ (Mat. 28,19,20.)

Týmito slovami Isus Christos oddal zjavenie svätých právd apoštolom a ich nástupcom, aby ich neporušene zachovávali a poďávali veriť všetkým národom. Nástupcovia apoštolov sú s rímskym pápežom sjednotení biskupi, to jest cirkev učiaca.

„*Veruju v jediného Boha*“. (Verím v jedného Boha.) Pravdy, Bohom zjavené, sú složené v modlitbe „*Veruju*“. Táto modlitba menuje sa „apoštolské vyznanie viery“, lebo pochádza z časov apoštolských. Má dvanásť častok, ktoré menujeme článkami. Na konci slovo „*Amen*“ znamená: „Tak je“, verím všetko pevne.

### 3. Verím v Boha.

„Každý dom je niekým vystavaný.“ (Žid. 3, 4.)

Samo od seba sa nič neurobí, neoživí. Kto urobil slnko a mesiac, hviezdy a zem? Istotne niekto živý, rozumný a mohúci.

Je Boh. Tak súdi človek so zdravým rozumom. Len „blázon riekol v svojom srdci: „Niet Boha“. (Žalm. 13,1.)

Nikto nepopiera Boha, len kto si praje, aby Boha nebolo. (Sv. Augustín.)

#### 8. Kto je Boh?

Boh je Pán celého sveta, náš Otec nebeský.

*Sväté je meno jeho.* (Luk. 1,49.) Boh stvoril svet, zachováva ho a riadi. V Písme svätom menuje sa Všemohúcim, Pánom, Hospodinom, Najvyšším, Kráľom kráľov, Otcom nebeským.

Boh je čistý Duch. Keď Boha aj nevidíme, dá sa poznať zo sveta, ktorý stvoril, múdro zariadil, a zo zjavenia. Viditeľne Boh sa zjavil Adamovi, v podobe pútnika Abrahámovi, v podobe ohňa Mojžišovi a iným a tiež prehovoril k nim. Ale skutočne tak nevyzerá, lebo tela nemá. Len po ľudsky hovoríme: „Božie oko“, „Božia ruka“, aby sme si predstavili, že Boh všetko vidí, že je všemohúci, dobrotivý a spravodlivý.

„*Otče náš, iže jesi na nebesiach, da sviatitsia imia Tvoje.*“

### 4. Kto ako Boh?

Boh je čistý duch, nikým nestvorený, večný, všade prítomný, vševedúci, všemohúci, vôbec najvyšš dokonalejší.

**9. Čo znamená: Boh je večný?**

Boh je večný, znamená: Boh vždy bol a vždy bude.

„Prv, ako by sa boly staly hory alebo ako bola stvorená zem a okršlek: od vekov až na veky si Ty, Bože.“ (Žalm. 89,2.)

**10. Čo znamená: Boh je všadeprítomný?**

Boh je všadeprítomný, znamená: Boh je všade, na nebi, na zemi a na každom mieste.

„Kde môžem zajať pred Tvojím duchom a kde pred Tvojou tvárou utiecť? Jestlže vstúpim na nebesá, Ty tam si, jestli zostúpim do podzemia, Ty si tam.“ (Žalm. 138, 7; 8.)

Som niekedy sám?

Zvláštnym spôsobom je prítomný Boh na posvätenom mieste, vo sviatosti Oltárnej, v chráme božom. V nebi je Boh tak prítomný, že svätí, hladiaci na nebo, sú nevýslovne blažení. Preto modlíme sa: „Otče náš, iže (ktorý) jesi na nebesiach.“

**11. Čo znamená: Boh je vševedúci?**

Boh je vševedúci, znamená: Boh vie všetko, čo bolo, čo je a čo bude.

Vie podrobne, čo sa deje na svete. Vie, čo si myslíme, čoho potrebujeme, čo je pre nás najlepšie. Vie, čo bude, a predpovedal mnoho skrze prorokov. Nikdy sa v ničom nepomýli, nič nezapomenie, ako by všetko mal zapísané v knihe. Kniha bude otvorená na poslednom súde. (Zjav. 20,12.)

**12. Čo znamená: Boh je všemohúci?**

Boh je všemohúci znamená: Boh môže urobiť všetko, čo len chce.

„Všetko, čo chce Pán, to čini na nebi, na zemi, na mori a vo všetkých hĺbočkách.“ (Žalm. 134, 6.)

Z ničoho učinil svet. Všetky stvorenia zachováva tak dlho, dokiaľ chce.

„Akoko by aj mohlo niečo zostať, keby si ty nechcel?“ (Mádr. 11, 16.)

Prírode dal zákony, ale sám alebo skrze človeka robí zázraky. „Kto Boh velíj, jako Boh náš, Ty jesi Boh tvoríaj ľudesá.“

**5. Boh — najsvätejší.**

„Sviat, Sviat, Sviat Hospod Savaot,“ velebia Boha anjeli na nebi. Boh je najsvätejší, znamená: Boh len dobré miluje, všetko, čo hovorí, je pravda; všetko, čo sľúbi, splní.

**13. Čo znamená: Boh je najvyšší spravodlivý?**

Boh je nanajvyšší spravodlivý, znamená: Boh dobrým odpláca a zlých trestá, ako si zasluhujú.

**Boh odplati každému.** Netrestá hneď zlých, ale často aj dlho čaká, aby sa hriešnik polepšil; Boh je najvyšš trpezlivý. Úplne odpláca až po smrti. Boháč a chudobný Lazar dostali „svoje“ len vo večnosti.

#### 14. Čo znamená: Boh je najvyšš dobrotivý?

Boh je najvyšš dobrotivý znamená: Boh dáva nám všetko, čo potrebujeme, on otcovsky sa stará o nás.

„A čo máš, čo by si nebol dostal?“ (I. Kor. 4, 7.)

Boh zaoštieva „hlie poľné“ a krmí „vtákov nebeských“. (Mat. 6, 26. 30.)

„Tak miloval Boh svet, že Syna svojho jediného dal, aby každý, kto v neho verí, nezahynal, lež mal život večný.“ (Ján 3, 16.)

**Bud vďačný Pánu Bohu nášmu!**

#### 15. Čo znamená: Boh je najvyšš milosrdný?

Boh je najvyšš milosrdný, znamená: Boh kajúcemu hriešnikovi láskave odpúšťa.

„Riekať im: Žijem ja — hovorí Pán Boh — nežiadam smrti bezbožného, ale aby sa odvrátil bezbožný od svojej cesty a živý bol.“ (Ezek. 33, 11.)

„Vstanem a pôjdem k otcu svojmu.“ (Luk. 15, 18.)

„Bože, buď milostivý mne hriešnikovi!“ (Luk. 18, 18.)

„*Sviatýj Bože, sviatýj krepkýj, sviatýj bezsmrtnýj, pomiluj nás.*“

## 6. Jeden Boh v troch osobách.

„Slyš, Izrael. Pán Boh náš, je len jediný Boh.“ (3. Mojz. 6, 4.)

#### 16. Koľko je osôb v jednom Bohu?

V jednom Bohu sú tri božské osoby: Boh Otec, Boh Syn, Boh Duch svätý.

Anjel Pána zvestoval Marii Deve: „Porodíš Syna a nazveš ho menom Isus. On bude veľký a Synom Najvyššieho menovať sa bude ... Duch svätý zostúpi v teba a moc Najvyššieho zatiene teba“. (Luk. 1, 31, 35.)

Pri pokrstení Isusa zjavil sa Duch svätý v podobe holubice a s neba bolo počuť tieto slová Otca nebeského: „Toto je syn môj milovaný, v ktorom mám zaľúbenie.“ (Mat. 3, 17.)

Pred vstúpením na nebesá hovoril Isus apoštolom: „Učte všetky národy a krstte ich v mene Otca i Syna i Ducha svätého.“ (Mat. 28, 19.)

*Tri božské osoby, každá z nich je pravdivý Boh, a preca je len jeden Boh.*

**Tajomstvo viery.** Mnoho je v prírode vecí, ktoré sú tajomné i najmúdrejšiemu učencovi: tajomstvá prírody. Ako je Boh jeden v troch osobách, nemôžeme svojím rozumom pochopiť. Nepochopím, ale verím Isusu Christu, lebo to on zjavil.

### 17. Ako menujeme tri božské osoby jedným menom?

Tri božské osoby jedným menom menujeme najsvätejšia Trojica.

Bohu Otcovi máme ďakovať, že nás *stvoril*, Bohu Synovi, že nás *vykúpil*, Bohu Duchu svätému, že nás *posvätil*. „*Sláva Otcu i Synu i sviatomu Duchu, nyní i prisno i vo veky vekov. Amiň*“, tak sa žehnáme znamením kríža.

Znamením kríža vyznávame vieru v jedného Boha vo svätej Trojici a prosíme pomoc jeho. Žehnáme sa pri modlitbe, pred prácou, v nebezpečenstve. Zlý duch sa bojí svätého kríža. „*V tomto znamení zvíťazíš!*“ Pokrstenie Isusa a zjavenie Trojice svätíme dňa 6.(19.)januára, keď je sviatok Zjavenie Pána (Bohojavenie Hospodne).

Vtedy svätí sa na riekach voda.

„*Vsi ta chory, nebes dvory Trojcu slaviat: Sviat, sviat, sviat Hospod Boh, sviat, sviat, sviat Christos Boh, sviat, sviat, sviat Duch Sviatyj Savaot.*“



Stvorenie sveta.

## 7. Boh stvoril svet a riadi ho.

Na počiatku stvoril Boh nebo a zem a všetko, čo je. Slovo *stvoril* znamená, že učinil z ničoho. „*On riekol a všetko tu bolo.*“ (Žalm. 82,9.)

**„Veruju v jedinako Boha Otca usderžitela, tvorca neba i zemle.“  
Všetko, čo je mimo Boha, je svet.**

**18. K čomu stvoril Boh svet?**

**Boh stvoril svet k svojej sláve a k nášmu dobru.**

**Všetky rozumné stvorenia majú oslavovať Boha.**

**Boh k nášmu dobru stvoril svet. Riadi ho a zachováva ho svojou prozreteľnosťou.**

**19. Čo znamená slovo: božia prozreteľnosť?**

**Slovo: božia prozreteľnosť znamená: Boh všetko vedie k dobremu a nič sa nestane bez božej vôle, čiže bez jeho dopustenia.**

**Všetky vlasy na hlave sú spočítané.**

**„Či sa nepredávajú dva vrabce za pätník? A ani jeden z nich nespadne na zem bez vášho otca. Ale vám sú i všetky vlasy na hlave spočítané.“ (Mat. 10, 29, 30.)**

**Nič sa nedeje „náhodne“.**

**Čo Boh činí, dobre činí. Boh dobre vie, čo ti slúži k dobrému. Z vôle božej prichodí teplo a chladno, dážď a sucho, zdravie a choroba, šťastie a nešťastie. „Človek mieni, Pán Boh mení.“**

**Boh dopúšťa i hriechy, lebo nechce odňať človeku slobodnú vôľu, a tiež následky hriechu vie obrátiť na dobré. „Boha milujúcim všetko slúži k dobrému.“ (Rim. 8,28.)**

**Trápenie a nehody Boh preto posielal, aby nás trestal a napravil, alebo aby sme si zásluhy získali pre nebo. V utrpení nereptaj. Oddaj sa do vôle božej. „Koho Boh miluje, toho navštevuje.“ (Žid. 12,6.)**

**„Budi imia Hospodne blahosloveno od nynie do vekal“**

## **8. O anjelo.**

**Boh stvoril aj neviditeľný svet. Najvýbornejšie stvorenia božie sú anjeli. Všetci anjeli boli dobrí, blažení, svätí a mali slúžiť Bohu; ale všetci nezostali dobrí, lebo mnohí zhrešili, a preto boli zhodení do pekla. Sú to čerti, diabli alebo zlí duchovia.**

**Dobrych anjelov odmenil Boh nebeským blahoslavenstvom.**

**Anjeli v nebi. Boh stvoril veľmi mnoho anjelov.**

**Písmo sväté spomína 9 chórov anjelských. Najbližšie pri tróne božom stoja cherubíni a serafíni. Niektorí archanjeli spomínajú sa menom, ako Michal, „knieža vojska nebeského“, Rafael, Gabriel, Uriel.**

**Ako sa vyobrazujú anjeli?**

**20. Akí sú k nám dobrí anjeli?**

**Dobří anjeli nás milujú, chránia nás od zlého, modlia sa za nás a nás k dobrému napomínajú.**

**Anjel strážca.** Slovo *anjel* znamená posol. Boh posielal anjelov, aby nám pomáhali k spaseniu.

Každému človeku dal Boh anjela strážcu, ktorého má ctíť, prosiť o pomoc a jeho napomenutie ochotne nasledovať.

Sviatok svätých anjelov je 8.(21.) novembra: „*Sobor sv. archistratiga Michaila i pročich bezplotnych sil.*“ („Chór Michala archanjela a ostatných netelesných bytostí.“)

**Zlí duchovia** sú nepriateľmi božími a nepriateľmi našimi.

#### 21. Akí sú k nám zlí duchovia?

Zlí duchovia nás nenávidia, k hriechu nás navádzajú, aby sme i my do pekla prišli.

„Odporujte diablovej a odstúpi od vás.“ (Jak. 4, 7.)

„Buďte strizliví a bedliví, lebo nepriateľ váš, diabol, ako lev ručiaci obchádza hľadajúc, koho by zožral.“ (Peter 1, 5, 8.)

„Bedlite a modlite sa, aby ste neupadli do pokúšenia.“ (Mat. 26, 41.)



Anjel strážca.

## 9. Som človek, obraz boží.

*Najslávnejšie božie stvorenie na zemi je človek.*

Pri stvorení sveta riekol Pán Boh: „Učiniťme človeka k nášmu obrazu a k našej podobě. Urobil vtedy Pán Boh človeka z hliny zeme, vdýchol do jeho tvári dych života a človek stal sa živou bytosťou.“ (I. Mojž. 1.26. a 2 - 7.)

#### 22. Z čoho pozostáva človek?

Človek pozostáva z tela a duše.

**Obraz boží.** Človek môže rozmýšľať, hovoriť a modliť sa, slobodne sa rozhodnúť, čo chce a čo nechce, a duša jeho nikdy neumre. *Duša naša je obrazom božím, to znamená: podobá sa Bohu.*

#### 23. V čom sa podobá naša duša Bohu?

Naša duša podobá sa Bohu v tom, že má rozum a slobodnú vôľu a je nesmrteľná.

**Človek a zvieratá.** Zvieratá, „nemé stvorenie“, nemá rozumu a slobodnej vôle. Keď zhynie, prestáva životná sila jeho navždy. Z nerastu sa nemôže prirodzenou silou stať rastlina, ani z rastliny zvieratá, ani zo zvieratá človek. Čo nemožno dnes, nebolo možné ani pred vekami. *Pravá veda nevie ničoho o tom, akoby človek bol porstal zo zvieratá.*

## 10. Prví ľudia.

Prírodná veda učí, že kedysi nebolo ľudí na zemi. Ale kde sa vzal prvý človek, o tom žiaden učenc nevojím rozumom nevie nič určitého. Určite to zjavil Boh. Zjavenie božie o tom nachádza sa v Písme svätom. Z Písma svätého vieme o prvých ľuďoch, že ich stvoril Boh, že sa menovali Adam a Eva a že bývali v raji.



Trest za hriech.

### 24. Akí boli prví ľudia v raji?

Prví ľudia v raji boli svätí, blažení a telesne nesmrteľní.

**Tri znamenité dary.** Prví ľudia žili v raji bez všetkého utrpenia a nemali umreť. *Ako najznamenitejší dar dostali od Boha svätosť, milosť posväcujúcu.*

Tie mimoriadne dary by bol zdedil každý človek, keby ich prví ľudia neboli stratili.

### 25. Čím zhrešili prví ľudia?

Prví ľudia zhrešili tým, že neposlúchali príkazu božieho a jedli zo zakázaného ovocia.

*Zhrešili.* Nechceli mať Boha Pánom nad sebou a neverili mu. To bol hriech ťažký. Preto stratili svätosť, rajsú blaženosť a nesmrteľnosť.

**Adam je praotec ľudstva.** Od prvého človeka Adama pochádzame všetci.

### 26. Čo dedí každý človek po Adamovi?

Každý človek dedí po Adamovi jeho hriech, utrpenie a smrť.

*Dedičný (prvorodný) hriech.* Hriech po Adamovi je dedičný, prechádza na každého človeka, každý človek sa rodí v tomto hriechu.

*Pre ten dedičný hriech ľudské srdce sa kloní od mladosti k zlému.*

*Jediná Deva Maria zostala ochránená od dedičného hriechu.*

Pre spáchaný dedičný hriech, keby sa Boh nebol smiloval nad ľuďmi, nikto by nemohol prísť do neba.

## 11. Boh prisľúbil Vykupiteľa.

Boh je najvyšš spravodlivý a milosrdný i riekol hadovi — diablove: „Nepriateľstvo položím medzi tebou a medzi ženou, medzi tvojím potomstvom a medzi jej potomstvom, ona potre hlavu tvoju.“ (1. Mojš. 3,15.) Žena od Boha predpovedaná je Deva Maria, matka Christa Vykupiteľa.

Boh prisľúbil Vykupiteľa, ktorý potre hlavu hadovi, to jest prevýši moc diablove a vykúpi svet. *To bola prvá radostná zvesť o Vykupiteľovi*, takzvané praevanjeliem. Boh tento sľub obnovil neskoršie i *patriarchom* (Abrahámovi, Izákovi, Jakubovi) a prorokom.

### 27. Čo zvlášť predpovedali proroci o Vykupiteľovi?

Proroci predpovedali o Vykupiteľovi zvlášť, že sa narodí v Betleheme, z panny, že to bude sám Boh všemohúci, že umučený umre a po smrti bude oslávený.

*Narodí sa.* „A ty, Betleheme Efrata, malý si medzi tisícami judskými, z teba vyjde Ten, ktorý má byť panovníkom v Izraeli, a východ Jeho od počiatku a odo daj večnosti.“ (Mích. 5, 2.) „Ejha, panna počne a porodí syna a nazve meno jeho Emanuel“ to znamená „s nami Boh.“ (Is. 7, 14.)

*Bude to Boh.* „Boh sám príde a spasí vás. Vtedy otvorí sa oči slepých a uši hluchých, kulhavý skákať bude ako jeleň a rozvíjať sa jazyk nemých.“ (Is. 35, 4—6.)

*Ako umre?* „Rozdelili rácho moje a o moju šatu hádzali los.“ (Žalm. 21, 19.) „A ľúbilo sa Pánovi utrpiť ho, keď položil svoj život za hriechy naše.“ (Is. 53.)

Doba pred Vykupiteľom sa menuje „Starý zákon“.

„Christos raždajetsia, slávide, Christos s nebes, srjačkite, Christos na zemli, voznositesia, pojte Hospodevi, vsia zemla, i veselieľm vospojte, ľudie, jako proslávisia.“

## 12. Náš vykupiteľ je Isus Christos.

### 28. Kto je Isus Christos?

Isus Christos je druhá božská osoba, jednorodený Syn boží, ktorý sa pre nás stal človekom.

**Jednorodený Syn boží.** Jediný a pravý syn. Boh Otec prehlásil o ňom dvakrát: „Toto je syn môj milovaný, v ktorom mám zaľúbenie.“ (Mat. 3,17.) Christos sám o sebe: „Tak Boh miloval svet, že

syna svojho jednorodeného dal, aby ten, kto verí v neho, nezahynul, ale mal život večný.“ (Ján 3,16.) Na otázku nejvyššieho kňaza Kaifása: „Či si ty Christos, Syn Boha živého?“, Isus riekol: „Ja som“ (Mat. 28,18.)



Zvestovanie (Blahovestenie).

### 29. Čím dokázal Isus Christos svoje božstvo?

Svoje božstvo dokázal Isus Christos svojím svätým životom, zázrakmi a proctvami.

**Dokazy hodnoverné.** Bol **božský, svätý**, „nevinný, nepoškvrnený, od hriešnikov odlišný“. (Žid. 7,26.) **Kto je tak svätý, hovorí len pravdu o sebe.** Bol **všemohúci.** Z vlastnej moci konal zázraky, na pr. premenil vodu na víno, piatimi chlebami nasýtil viac tisíc ľudí, utíšil búrku na mori, mŕtvych kriesil,

chodil po mori, liečil nemocných, vyhánal diablov z ľudí a sám vstal z mŕtvych. *Predpovedal, že ho Judáš zradí, Peter zapre, že bude ukrižovaný a vstane z mŕtvych, že vstúpi na nebesá a pošle Ducha svätého; ďalej predpovedal skazu Jeruzalema, rozšírenie a večné trvanie svojej cirkvi.*

#### „Veríš v Syna božieho?“

„Verím, Pane“ a klaňal sa mu. (Ján 9,38. a 38.) Podobne apoštolovia: „Ty si Christos, Syn Boha živého“ (Mat. 16,16.) „Pán môj a Boh môj“. (Ján 20,28.)

Tak verili všetci apoštolovia a miliony ľudí krvácalo ako mučeníci. „Veruju... v Isusa Christa, Syna božieho, jedinorodného.“

### 13. Isus Christos — Bohočlovek.

Za matku Isusa Christa Vykupiteľa vyvolil Boh prečistú Devu Mariu. Preto ju ochránil od dedičného hriechu. Maria prišla teda svätá na svet. Sviatok „Neporočného začatia“ („Nepoškvrteneho počatia“) je (8.-21.) decembra. *Narodila sa* (8.-21.) septembra. Zasnúbená bola sv. Jozefovi. Pri zvestovaní anjelskom počala Isusa Christa od Ducha svätého.

**30. Čo znamená: „Isus Christos sa počal od Ducha svätého?“**

Isus Christos sa počal od Ducha svätého znamená: Duch svätý spôsobil, že Syn boží začal byť človekom.

**Tajomstvo viery.** „Maria riekla: Ejhľa, dievka Pána, staň sa mi podľa slova tvojho“. (Luk. 1,38.) Vtedy upravil Duch svätý pre Syna božieho ľudské telo a stvoril pre neho ľudskú dušu. Jednorodný Syn boží sa stal človekom.

*Vtelenie Syna božieho svätíme 25. marca (7. apríla), keď je sviatok Blahoveščenja (Zvestovania). „A slovo telom sa stalo a prebývalo medzi nami.“ (Ján 1,14.) „Slovo“ je jednorodný Syn boží. Prebýval viditeľne medzi nami v podobe človeka 33 rokov.*

*Ako prebýva teraz medzi nami?*



Narodenie (Rozdeľstvo) Pána.

### 31. Kde sa narodil Isus Christos?

Isus Christos sa narodil v Betleheme.

Sviatky skrytého života Pána: Roždestvo (Narodenie) 25. dec. (7. januára); Obrezanie Pána 1.(14.) januára; Bohojavlenie (Zjavenie) 6.(10.) januára; Stretenie (Stretnutie) Pána 2.(15.) februára.



Pokrstenie Isusa.

sníma hriechy sveta. 2. Isus dal sa od Jána pokrstiť v Jordane; vtedy zostúpil na Isusa Duch svätý v podobe holubice a Boh Otec riekol: Toto je Syn môj milovaný, v ktorom mám zaľúbenie. 3. Po svojom pokrstení odišiel Isus na púšť sa modliť a postiť, kde bol od diabla trikrát pokúšaný.

### 33. Ako účinkoval Isus Christos verejne?

Isus Christos účinkoval verejne, že kázal evanjelium, posväcoval ľudí a učil ich bohumilému životu.

*Verejné účinkovanie Pána. Zvestoval sväté pravdy.* Učil v podobenstvách. Modlieval sa a učil veriacich sa modliť. Deťom dával požehnanie. Kajúcim odpúšťal hriechy. Ustanovil sviatosti i službu

### 32. Prečo sa menuje Maria Matkou božou?

Maria menuje sa Matkou božou, pretože z nej sa narodil Bohočlovek: Isus Christos.

*Svätý Jozef* nebol otcom, len *pestúnom* Isusa Christa. Isus pomáhal svojmu pestúnovi v remese a po jeho smrti pracoval v Nazarete sám ako tesár.

Skrytý život Isusov trval do 30. roku jeho veku. Hlavné udalosti z tých čias si pripomíname v ruženci radostnom.

*„Bohij Syn dnes narodilsia, s výšce k nám ponizilsia, iz Devy netlinoj, iz prencporočnoj voplotsilsia.“*

## 14. Verejný život Isusa Christa.

Prípravou na verejné účinkovanie Pána bolo toto: 1. Ján Krstiteľ kázal pokánie a svedčil, že Isus je „baránok boží“, ktorý

božiu a na kríži sa za nás obetoval. *Učil veriacich behumilnému životu.* Ukazoval na seba: „Učte sa odo mňa“. (Mat. 11,29.) Napomínal k dobrému, varoval od zlého a prikazoval plniť Zákon boží. Tak účinkoval Isus tri roky so svojimi učenskými a z tých si vyvolil 12 apoštolov.

#### 14. K čomu si vyvolil Isus Christos apoštolov?

Isus Christos vyvolil si apoštolov, aby pozdejšie miesto neho riadili jeho cirkev.

„Priblížilo sa k vám kráľovstvo božie.“ (Luk. 10,9.)

Christos prišiel vykúpiť a spasť všetkých ľudí. Chcel, aby ľudia až do skončenia sveta mohli poznávať božie pravdy a získavať si božie milosti.

*To je možné len v zriadenej náboženskej spoločnosti.* Takú spoločnosť Isus Christus od počiatku svojho účinkovania pripravoval. Riekol o nej, že bude ako *ovčiac* s pastierom a ovčákmi. Kráľovstvo s kráľom a ľuďmi. Prvými správcami tohoto kráľovstva božieho mali byť apoštolovia s Petrom v čele. Tak založil Isus svoju cirkev.

*Mená Pána.* Nazývali ho „*Isus Nazaretský*“. Prečo? „*Hosanna Synu Davidovmu*“ volali mu Židia pri slávnom vjazde jeho do Jeruzalema. Prečo? „*Ja som pastier dobrý,*“ hovoril o sebe Isus. Prečo? „*Syn človeka,*“ riekol o sebe, lebo tým menom predpovedal ho prorok Daniel (7,8.). Učenci volali ho „*učiteľom*“, lebo učil Zákonu božiemu.

### 15. Umučenie Pána.

O Vykupiteľovi bolo predpovedané, že umre na kríži bolestne a tým sa obetuje za naše hriechy. To mal Isus Christos stále na mysli. Hovoril o tom opätovne apoštolom svojim a hlavne na poslednej ceste do Jeruzalema.

„*Trpel pod Pontským Píldom*“. Všetci neverili v Isusa; veľkňazi, zákoníci a farizeji nenávideli ho pre jeho učenie. Preto ho odsúdili na smrť a vymohli potvrdenie a vykonanie rozsudku u rímskeho cisárskeho námestníka.

„*Razpiatoho, že pri Pontijstiem Píldte i stradal a i pohrebeno.*“ Umučenie Isusovo pripomíname v bolestnom ruženci.

#### 16. Kde umrel Isus Christos?

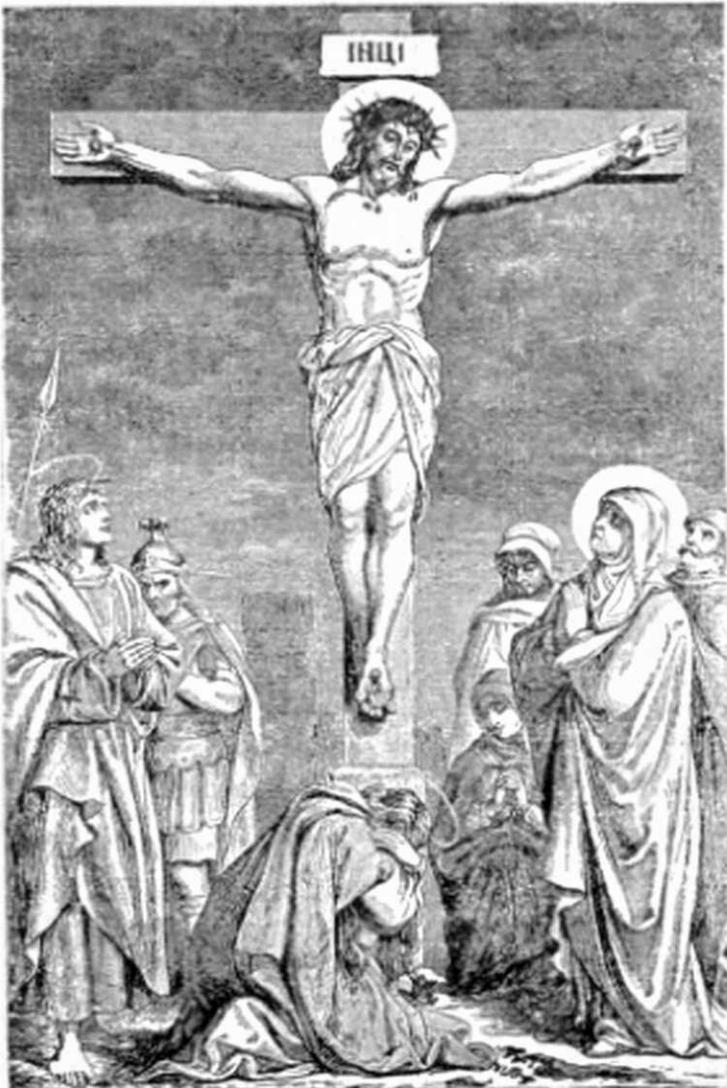
Isus Christos umrel na hore Golgote pri Jeruzaleme.

*Tak nás miloval.* Pozoruj Isusa na kríži: Hlavu má k tebe sklonenú, aby ťa božkal, ruky rozpiate, aby ťa objaly, srdce otvorené, aby ťa v sebe skrylo (Sv. Augustín). Isus trpel a umrel dobrovoľne z lásky k nám hriešnym.

### 34. Prečo trpel a umrel Iesus Christos?

Isus Christos trpel a umrel, aby nás z večného zatratenia vykúpil a na veky spasil.

*Meno Isus* znamená: *Vykupiteľ — Spasiteľ*. Slovo *vykúpiť* znamená: *vysvobodil nás od hriechu a od večného zatratenia*.



Smrť Isusa Christa.

Slovo *Spasiteľ* znamená: *zaslúžil nám milosť božiu a večnú blaženosť*. Každý sa môže dostať do neba.

*Pamätaj!* Spomienky na umučenie Isusa Christa sú: Veľký týždeň, začína sa Kvetnou nedeľou, keď bahniatka svätia na pamiatku palmových rätolestí, ktoré Isusovi hádzali na cestu, keď slávnostne vchádzal do Jeruzalema. Vo Veľký (Zelený) štvrtok večer sa číta 12 evanjelií (strastí) o umučení Isusa. Veľký piatok je pamätný deň smrti Isusa Christa. Predpoludním spievajú sa hodinky („časy carské“) a popoludní odobavuje sa smutná večerňa so sprievodom okolo chrámu. Kňaz nesie „plašanicu“ (obr. Christa, ležiaceho v hrobe) a ukladá ju do hrobu. Vo Veľkú sobotu do čítania evanjelia sv. služba spieva sa

v čiernych šatách, potom v bielych, lebo evanjelium hlási už vzkriesenie. Sviatok „Vozdviženia čestného Kresta“, (Povýšenie sv. Kríža) je 14.(27.) septembra.

„Krestu Tvojemu poklaňajemsia, Vladyko, i sviatoje Voskresenie Tvoje slávim.“

## „Christos voskres!“

### 16. (Christos vstal z mŕtvych.)

V piatok odpoľudnia o tretej hodine Isus naklonil hlavu, vypustil dušu a ihneď po smrti *sostúpil do predpekia, do „adu“*. To bolo miesto, kde duše svätých, pred Christom zomrelých, pokojne a bez bolesti očakávaly Vykupiteľa.

#### 37. Prečo sostúpil Isus do adu?

Isus sostúpil do adu, aby upovedomil spravdivé duše o tom, že sú vykúpené.

S nimi tam zostala duša Isusa do tretieho dňa, keď vlastnou mocou znova spojil svoju dušu s telom a slávne vstal z mŕtvych.

„Voistinu voskres Isus!“ Skutočne vstal z mŕtvych. To dosvedčujú apoštolovia a učenci jeho, ktorí ho po jeho vzkriesení častejšie vidali, s ním jedli, hovorili a obcovali, jeho sa dotýkali, za svoje svedectvo i mučenícku smrť podstúpili.

*Christovo vzkriesenie — najväčší zázrak.*

Svojím vzkriesením dokázal Christos, že je opravdivým Bohom a že jeho náuka je úplne pravdivá.

*Aj my kedysi vstaneme z mŕtvych!*

#### 38. Ako sa pozdravíme na vzkriesenie? (Voskresenie Christovo.)

„Christos Voskres!“ — „Voistinu voskres!“

„Christos voskrese iz mŕtvých, smrtiju smrt poprav, i suščim vo krobiech život darovav.“



Vzkriesenie Christovo.

### 17. Vstúpil na nebesá.

Isus po svojom vzkriesení bol ešte štyriat dňi na zemi. Viackrát sa zjavil apoštolom a hovoril im o kráľovstve božom, to jest o cirkvi. Na štyriaty deň z hory Olivetskej vstúpil na nebesá vlastnou mocou, viditeľne pred očami svojich učeníkov. Do neba vzal so sebou duše

svätých z predpekla. S nami zostal vo sviatosti Oltárnej, v Eucharistii.

### 39. Čo znamenajú slová „Isus sedí na pravici Boha Otca“?

Slová „Isus sedí na pravici Boha Otca,“ znamenajú, že Isus Christos aj ako človek božskou mocou vládne na zemi i na nebi.

„Da prídete carstvo Tvoje“. Príde kráľovstvo Tvoje! Isus žije a kraľuje na veky vekov. To nám pripomína sviatok *Christa Kráľa* v poslednú nedeľu októbra.

Sviatok vstúpenia na nebo svätíme na „*Voznesenie Hospodne*“ *Nanebevstúpenie Pána* v štyriaciaty deň po Veľkej noci.

„*Veličaj, duše moja v sláve na nebesá so platiť roznesšahosia Hospoda*“.

## 18. Verím v Ducha svätého.

### 40. Kto je Duch svätý?

Duch svätý je tretia božská osoba, pravdivý Boh s Otcem a Synom a pochádza od Otca a Syna.

Je teda večný, vševedúci, všemohúci, najvyšší svätý.

Posvätil anjelov a prvých ľudí. Po hriechu dedičnom povzbudil prarodičov, aby hriech olutovali. On je Posvätitelom a Útešiteľom. Dáva nám sedem darov: dar múdrosti, rozumu, rady, sily, umenia, pobožnosti a bážne božej, ktorými nás nakloňuje, aby sme jeho vnuknutia poslúchali. Ochránil Matku božiu od hriechu dedičného. Spôsobil vtelenie Syna božieho. Zjavil



„Sošestvie sv. Ducha (Soslanie Ducha Sv.)“

ch dedičnom povzbudil prarodičov, aby hriech olutovali. On je Posvätitelom a Útešiteľom. Dáva nám sedem darov: dar múdrosti, rozumu, rady, sily, umenia, pobožnosti a bážne božej, ktorými nás nakloňuje, aby sme jeho vnuknutia poslúchali. Ochránil Matku božiu od hriechu dedičného. Spôsobil vtelenie Syna božieho. Zjavil

sa viditeľne v podobe holubice pri krste Isusa a znovu na pädesiaty deň sostúpil na apoštolov v podobe ohnivých jazykov.

#### 41. Čo zvlášť spôsobil Duch svätý v apoštoloch?

Duch sv. spôsobil v apoštoloch zvlášť to, že ich osvietil, posilnil a posvätil. Apoštolovia, súc Duchom svätým zázračne osvietení, posilnení a *darmi jazykov* i *zdrakov* obdarení, neomylné začali hlásať učenie Christovo.

I nás Duch svätý osvecuje, posilňuje a posväcuje.

„*Cariu nebesnyj, Duše istiny, prijdi i vselisia v ny.*“

### 19. Založenie cirkvi za dŕb apoštolských.

Apoštolovia po poslaní Ducha svätého začali pôsobiť miesto Isusa Christa. Kázali sv. pravdy a veriacich krstili a krížmom (myrom) pomazali. Slúžili službu božiu (svätú liturgiu) a podávali sv. prijímanie (pričastie). Vo sv. spovedi odpúšťali hriechy. Nemocným udeľovali posledné pomazania (elepomazanie). Zasnúbených požehnávali. Učeníkov posviacali na kňazov a biskupov. Tak účinkovali apoštolovia prv v Jeruzaleme, pozdejšie v Palestíne a konečne medzi pohanmi. Všetci pokrstení s apoštolmi, shromaždení pod vrehnou správou sv. Petra, apoštola, sa menovali *obcou veriacich* alebo „*cirkvou*“. Takto chcel a zariadil pred svojím odchodom so zeme Isus Christos. *On založil cirkev.*

#### 42. Ako založil Isus Christos cirkev?

Isus Christos založil cirkev takto: 1. oddal apoštolom moc hlásať sväté pravdy, posviacať veriacich a viesť ich k bohumilému životu; 2. ustanovil miesto seba apoštola Petra za viditeľnú hlavu cirkvi; 3. slúbil apoštolom, že s nimi zostane do skončenia sveta.

Apoštolovia sú miesto Isusa. Apoštolom právo účinkovania dal Isus Christos týmito slovami: „Daná mi je všetka moc na nebi i na zemi. Preto idte a učte všetky národy a krstite ich v mene Otca i Syna i Ducha svätého. A učte ich zachovávať všetko, čokoľvek som vám prikázal. A hľa, ja som s vami po všetky dni až do skončenia sveta“. (Mat. 28,18—20.)

#### 43. Ktorými slovami ustanovil Isus Christos apoštola Petra za hlavu cirkvi?

Isus Christos ustanovil apoštola Petra za hlavu cirkvi týmito slovami: „Ty si Peter (skala) a na túto skalú vystavím svoju cirkev a brány pekelné ju nepremôžu. A tebe dám kľúče od kráľovstva nebeského. A čokoľvek sviažeš na zemi, bude sviazané i na nebesiach, a čokoľvek rozviažeš na zemi, bude rozviazané i na nebesiach.“ (Mat. 16,18,19.) „Pas baránky, pas ovce moje.“ (Ján 21,15—17.)

„*Kráľovstvo nebeské*“: cirkev Isusa. „Kľúče kráľovstva nebeského“: najvyššia moc nad všetkými členmi cirkvi vo veciach spasenia. „*Brány pekelné*“ sú pekelné sily, zlí duchovia. „*Do skončenia sveta*“ zostane Christos s apoštolmi; moc, daná apoštolom a najvyšší úrad sverený apoštolovi Petrovi, bude trvať i v nástupcoch apoštolov. S nimi a s celou cirkvou zostane i Duch svätý naveky. (Ján 14,18.)

## 20. Nástupcovia apoštolov — biskupi a kňazi.

*Neviditeľnou hlavou cirkvi je a bude do skončenia sveta sám Isus Christos, jej zakladateľ a rečný arcipastier.* Jeho viditeľným zástupcom, námestníkom na zemi, sa stal podľa ustanovenia Isusa apoštol Peter. Sídľil prv v Jeruzaleme, v Antiochii a konečne v Ríme, kde ako rímsky biskup roku 67 aj zomrel. Ostatní apoštolovia umreli na rôznych miestach, kde naposledy účinkovali.

**44. Kto je viditeľnou hlavou cirkvi po smrti sv. Petra?**

Viditeľnou hlavou cirkvi po smrti sv. Petra je rímsky Otec, pápež.

**Kto je terajším pápežom?**

**45. Kto sú riadnymi nástupcami apoštolov?**

Riadnymi nástupcami apoštolov sú biskupi, ktorí sú podriadení pápežovi.

Pápež a s ním sjednotení biskupi tvoria *cirkev učiacu*. Ostatní údovia však menujú sa cirkvou poslúchajúcou.

Biskupi spravujú jednotlivé *biskupstvá, diecézy*.

**Cirkevné obce, farnosti, spravujú farári; farárom pomáhajú kapláni a katecheti.**

Viac farností tvorí **dekanský okres** na čele s **dekanom**, ustanoveným od biskupa. Biskupovi pomáha sbor kanonikov: **kapitula**. Viac biskupství tvorí **arcibiskupstvo** na čele s **arcibiskupom** alebo **metropolitom**. Nad všetkými diecézami stojí rímsky biskup, to jest **svätý Otec, pápež**. Jemu prináleží prvenstvo medzi všetkými biskupmi. Rímsky pápež má aj najvyššiu a úplnú právomoc nad celou cirkvou. Pomáha mu 70 **kardinálov**. Po smrti pápežovej majú právo zvoliť nového pápeža. Pápežským sídlom je palác **Vatikán** v štáte **Vatikánskom**.

Pápežský úrad je **svätá stolica**, pápežský vyslanec **nuncio**. Pápežský prapór je zlatostriebornej farvy.

Shromaždenie biskupov celej cirkvi, na ktorom sa rozhoduje v otázkach viery a mravov, menujeme **všeobecným snemom** cirkevným (vselenským soborom).

#### 46. Ktorý všeobecný snem je pre nás gréckokatolíkov najvýznamnejším?

Pre nás gréckokatolíkov najvýznamnejším snemom (soborom) je florentínsky (r. 1489), na ktorom cirkev východná, ktorá sa odtrhla v IX. storočí od cirkvi západnej, znovu sa s ňou spojila.

### Pápežská hymna.

„Hde Petra sviata mohyla,  
Tam zvučit molitva milá,  
Iz úst tysiasť i tysiasťej,  
Piesň rozličných rodov Iudej,  
Bože, chráň sviatoho Otca,  
Christova námestníka!“

## 21. Cirkev Isusova len jedna a svätá!

Isus Christos založil len jednu cirkev. *Vždy len o jednej cirkvi hovoril* (Mat. 16,18, Ján 10,16.), ktorá má len *jednu* hlavu, vždy a všade *jedno* a to isté učí; všade tie isté sviatosti vysluhuje a tú istú svätú službu obetuje. „Jeden Boh, jedna viera, jeden krst“ (Efes. 4,5.) a *jedna* cirkev.

Isus Christos ako Bohočlovek najsvätejší založil cirkev, aby viedla veriacich k večnému spaseniu. To koná cirkev tým, že hlása sväté pravdy, posväcuje veriacich modlitbou, službami božími a zvlášť sviatosťami. Tak každý člen cirkvi môže a má byť svätý. „*Veruju vo ... sviatuju cerkov.*“

#### 47. Prečo je cirkev kresťansko-katolícka svätá?

Cirkev kresťansko-katolícka je svätá, lebo je svätý jej zakladateľ Isus Christos, jej učenie je sväté a sviatosťami vychováva svätých, ako už i mnoho svätých vchovala.

*Buďte svätí!* (8. Mojž. 11,44.) Prví kresťania prejavovali svoju vieru láskou k Bohu a láskou k bližnému. Milovali sa vzájomne, boli jedno srdce a jedna duša. Nebolo medzi nimi núdzneho. Preto sv. Pavel nazval ich „svätými“. (Rím. 15,25. Kol. 1,2.)

## 22. Cirkev Isusova všeobecná — katolícka (soborná).

Božský arcipastier chcel, aby všetci ľudia, bez rozdielu a stavu, boli spasení a prišli k poznaniu božej pravdy. Na to založil cirkev a riekol: „*Kto uverí a dá sa pokrstiť, bude spasený, ale kto neuverí, bude zatratený.*“ (Mar. 16,14—18.) Apoštolov a ich nástupcov poslal Isus do celého sveta, k všetkým národom. „*Idte teda, učte všetky národy.*“ (Mat. 28,17.) *A tak cirkev je svetová, všenárodná, všeobecná alebo po grécky: katolícka.*

Stojí pevne ako na skale. „*Brány pekla ne ju nepremôžu.*“ (Mat. 16,18.) A bude stáť „*do skončenia sveta*“. (Mat. 28,20.)

#### 48. Prečo je Christova cirkev všeobecná čiže katolícka?

Christova cirkev je všeobecná čiže katolícka, lebo odkedy ju Isus Christos založil, odtedy ustavične jestvuje a medzi všetkými národmi sa rozširuje.

*Do cirkvi kresťansko-katolíckej nepatria:* 1. nepokrstení (pohania, mohamedáni, židia), 2. pokrstení inoverci a tí, ktorí od cirkvi odpadli alebo z nej boli vylúčení. 3. Kresťania rozkolní, ktorí neuznávajú pápeža za svoju najvyššiu hlavu duchovnú; k nim patria zvlášť „*pravoslávni*“.

#### 49. Kto náleží do cirkvi kresťansko-katolíckej?

Do cirkvi kresťansko-katolíckej náležia všetci pravoverní kresťania, ktorí uznávajú rímskeho pápeža za svoju hlavu duchovnú.

**Katolíci rôznych obradov.** Katolíci kresťania konajú služby božie väčšinou rímskym obradom v jazyku latinskom. Tí sú rímsko-katolíci. Ostatní kresťania-katolíci uctievajú obradu gréckeho a nazývajú sa grékokatolíci. K nim patríme my a tiež sjednotení Rusi na Podkarpatskej Rusi. My grékokatolíci konáme služby božie obradom gréckym v jazyku staroslovanskom.

50. Aký rozdiel je medzi grékokatolíckimi a schizmatikmi, ktorí sa nazývajú neoprávnena pravoslávny?

Rozdiel je:

1. Schizmatici neuznávajú, že viditeľnou hlavou cirkvi je po smrti sv. Petra rímsky Otec, pápež.

2. Neveria, že Duch svätý pochádza od Otca a Syna.

3. Neveria, že prečistá Deva Maria bola zachránená od dedičného hriechu.

4. Neveria, že je očistec, hoci aj oni sa modlia za zomretých.

5. Neveria, že v svätej liturgii na slová „*Sija jest Telo moje*“ a „*Sija jest krov moja*“ premení sa chlieb a víno na sväte telo a sv. krv Isusa Christa.

6. Neveria, že rímsky Otec je neomylný v učení viery a mravov.

7. Neveria ani v niektoré iné pravdy Christovej pravdivej cirkvi.

„*Idte do celého sveta!*“ (Mark. 16,15.) rozkázal Isus apoštolom. Preto odchádzajú horliví učenici medzi pohanov na *zámorské misie*. Misionárov podporujeme almužnou a modlitbou.

## 23. Cirkev Isuseva — apoštolská.

Isus svoju cirkev sveril *apoštolom*. *Apoštolovia* hlásali učenie Isusovo; *apoštolovia* udeľovali sviatosti Isusove; apoštolovia viedli miesto Isusa duchovnú správu veriacich; len *apoštolom* slúbil Isus, že s nimi bude do skončenia sveta. Pravá je tedy len tá cirkev, ktorá má *apoštolské učenie, sviatosti a apoštolských predstavených*.

### 51. Prečo je cirkev kresťansko-katolícka apoštolská?

Kresťansko-katolícka cirkev je apoštolská, lebo ju apoštolovia rozširovali a jej biskupi sú riadni nástupcovia apoštolov.

Ostatné náboženské spoločnosti pokrstených povstali po dobe apoštolskej odpadom alebo rozkolom od cirkvi katolíckej. Menujeme ich sektami. Je ich mnoho. Na pr.: kalvíni, luteráni, baptisti, salvistí, metodisti, nazaráni atď. Nazývajú svoje spoločnosti tiež „cirkvou“, ale žiadna z nich nemá riadnych nástupcov apoštolských za predstavených. Najmä chýbí im nástupca apoštola Petra, rímsky pápež.

„Cirkev je tam, kde je Peter.“ (Sv. Ambroz).

„Aby všetci jedno boli,“ modlil sa Isus Christos pri poslednej večeri. (Ján 17,21.) Rímski pápeži stále sa usilovali priviesť všetkých bludárov k jednote svätej viery. Unia = jednota. O sjednotenie slovanských národov pracuje zvlášť „*Apoštolát sv. Cyrila a Metoda*“ so sídlom na Veľhradě. Tam sa konajú svetové sjazdy unionistické.

„Grécka cirkev v IX. storočí odtrhla sa od cirkvi rímskokatolíckej. Cisár Michal III. pozbavil biskupskej dôstojnosti sv. Ignáca, ktorý bol oddaný pápežskej stolici a na jeho miesto samovoľne dosadil Focia. Pápež Mikuláš neuznal Focia, a keď Focius pápežovi odporoval, bol vyobcovaný z cirkvi. Pyšný Focius neuznával pápeža za hlavu cirkvi. Toto bol počiatok rozkolu. Roku 1058 blud Fociov obnovil Michal Keruláriu, patriarcha v Caríhrade, ktorého i s privržencami pápež vyobcovoval z lona sv. cirkvi.

*My gréckokatolíci na Slovensku a na Podkarpatskej Rusi sjednotili sme sa s Rímom roku 1646 v Užhorode pod biskupom Petrom Parlenom.*

## 24. Cirkev katolícka je neomylná a samospasiteľná.

Isus Christos úrad učiteľský oddal apoštolom a ich nástupcom. Prislúbil im: „Ja prosím budem Otca a pošle vám iného Učiteľa, *Ducha pravdy*, aby s vami zostal na veky.“ (Ján 14,16,17.) „A hľa, ja som s vami po všetky dni až do skončenia sveta.“ (Mat. 28,20.) Takto Isus prislúbil a zaistil svojej cirkvi *dar neomylnosti*, to jest, že cirkev jeho nemôže sa myliť v učení o viere a mravoch.

### 52. Komu v cirkvi prislúcha dar neomylnosti?

Dar neomylnosti prislúcha v cirkvi pápežovi, keď sám alebo s biskupmi slávnostne vyhlasuje pre celú cirkev rozhodnutie o viere a mravoch.

V tejto chvíli ho chráni Duch svätý od omylu. Ale nie je neomylný, keď o niektorých svätých pravdách súkromne sa vyslovuje. Taktiež neomylné rozhoduje o viere a mravoch *všobecný snem cirkvnyj, pápežom potvrdený*. Na cirkevnom sneme Vatikánskom r. 1870 bola neomylnosť pápežská prehlásená za článok viery.

### 53. Prečo je cirkev katolícka samospasiteľná?

Cirkev katolícka je samospasiteľná, pretože ona sama dostala od Isusa Christa plnú moc, aby viedla veriacich k večnému spaseniu.

„*Samospasiteľná*“. *Nemôže byť spasený, kto vlastnou ťažkou vinou do cirkvi katolíckej nenáleží*. „Nemôže mať Boha za otca, kto by nemal cirkev za matku“. (Sv. Cyprián.) „Kto sa odlučuje od cirkvi, odlučuje sa od Christa.“ (4. snem Lateránsky r. 1215.)

Avšak aj tí, ktorí bez svojej viny nie sú údmi cirkvi katolíckej, môžu byť spasení, keď žijú podľa svojho svedomia, čo je hlas boží. Títo patria duševne do cirkvi Christovej.

## 25. Obcovanie a úcta svätých.

Žijúci a zomrellí údovia cirkvi duchovne patria spolu a jeden druhému pomáhajú. „Ako v jednom tele máme mnoho údov, tak sme všetci jedno telo v Christu.“ (Rím 11,4,5.)

Toto je obcovanie svätých.

### 54. Kto patrí do obcovania svätých?

Do obcovania svätých patria:

1. na zemi žijúci kresťania — katolíci, títo tvoria bojujúcu cirkev;

2. duše v očistci, títo tvoria trpiacu cirkev;

3. blahoslavení v nebi, títo tvoria oslávenú víťaznú cirkev.

*Blahoslavení, svätí v nebi sú našimi vzormi a priateľmi.*

Pamätané dni svätých sú označené v cirkevnom kalendári. Spoločným sviatkom všetkých svätých je prvá nedela po Soslani Ducha svätého: „*Nedela všetkých svätých*.“ My ctíme svätých v nebi a prosíme o ich prímluvu. Svätí v nebi pomáhajú nám tým, že za nás orodujú u Boha. Zpomiedzi všetkých svätých najviac máme ctíť preblahoslavenú Devu Mariu, lebo ona je Matka božia, zo svätých najsvätejšia a svojím prímlúvaním najmocnejšia.

Deva Maria slúžila božskému Synu svojmu po celý čas skrytého života jeho. Cestou krížovou ho sprevádzala na Kalváriu. Tam stála

pod krížom a trpela s ním. Posledné roky prežila pod ochranou sv. Jána, miláčka Pána. Po smrti vzal ju Isus do neba a tam ju povýšil nad anjelov a svätých. Nazývame ju: „matkou dobrej rady“, „matkou neustávajúcej pomoci“, „útočišťom hriešnikov“. Ako našu ochrankyňu slávime ju v sviatok „Pokrova“ (Ochrankyne) 1.(14.) októbra.

Popri Deve Marii ctíme najmä sv. otca Mikuláša (Nikolaja), ako ochrancu našej cirkvi gréckeho obradu, sv. archanjela Michala, sv. Jána Krstiteľa a sv. apoštolov.

**Sväté obrazy** sú na ozdobenie chrámu božieho a súčasne na poučenie veriacich. Obrazy ctíme, lebo predstavujú nám svätých a k pobožnosti nás povzbudzujú.

**Sväté ostatky** sú vzácne pamiatky a Boh s nimi učinil zázraky. Na gréckokatolíckom oltári je malá plátená šatôčka: **antiminz**, v ktorej sú zašité ostatky niektorého svätého. Kde niet antiminza, tam nemôžu sa odpravovať služby božie, liturgia.

**Najsvätejšie ostatky** sú ostatky sv. kríža Isusovho.

Kríž býva zobrazovaný v rôznych podobách. Najznámejší je grécky kríž, ktorý má štyri rovnaké ramená: +, potom stojací rímsky kríž: †, ležiaci kríž sv. apoštola Andreja: ×, a z rímskeho i z Andre-

jovho kríža složený trojramenný slovanský kríž ☩ alebo ☩. Schismatici túto podobu kríža majú za svoj kríž, čo nezodpovedá pravde, lebo taký kríž už pred rozkolom užívali v Christovej cirkvi.

Malá čiastka z Christovho kríža chráni sa v Užhorode v biskupskom chráme.

*„Prosíme Ťa, Devo, šlem do Tebe klas, sirotám Ty Mati, nelíšaj že nás, pomozí nám, pomozí nám, prosím so slezami, o Marie, o Marie, smilujria nad nami. Mati Božia, zore jasna, Devo prevriata, pokazi nam, čto Ty naša Mati vseblaha.“*



Matka božia.

## 26. Musím umreť.

V raji nebolo smrti. Dedičným (prvorodným) hriechom Adam a Eva pripravili sa o nesmrteľnosť nielen sami, ale aj my všetci, ich potomci. Každý človek musí umreť. „Prach si a v prach sa obrátiš.“ (1. Mojž. 8,19.) *Smrť je odľúčenie duše od tela. „Buďte prichystaní“* (Luk. 12.) Na smrť je prichystaný, kto žije v posväcujúcej milosti.

V poslednej hodine hovor: Bože, milostivý buď mi hriešnymu Isuse, Maria, Jozefe, vám darujem srdce svoje i dušu svoju. Svätá Maria, matko božia, pros za nás hriešnych teraz i v hodinu smrti našej. Amiň.

### 55. Kde príjde duša naša po smrti?

Po smrti duša naša príjde na osobitný súd a po súde do neba, do pekla alebo do očistca.

„Umreť musím, ale neviem kde, neviem kedy, neviem ako.“

## 27. Telo do hrobu.

Láska svätej matky cirkvi sprevádza človeka od kolísky až po hrob, posväť miesto večného odpočívania a modlí sa za zomretých veriacich. Pohreb odobavuje sa takto: kňaz v dome zomretého skončí *panychidu*, pokropí telo zomretého svätenou vodou, a tak rakva vynešie sa na dvor. Tu spievajú sa cirkevné verše za mŕtvych („tropary za usopšich“): „*Hlubinoju mudrosti*“ a žalmové verše („psalmové stichy“): „*Blaženi neporočni*“ a tiež dakovné chválospevy („stichire bulharské“). Číta sa *apostoľ*, evanjelium a spieva sa pieseň: „*Prijdite, poslednoje celovanie.*“ Potom nesú telo zomretého na cintorín. Pri sprievode spievajú žalm 50. „*Pomiluj ma, Bože.*“ Na cintoríne číta kňaz modlitbu nad hrobom, a keď spustia rakev do hrobu, pokropí ju svätenou vodou a motykou zapečatí hrob slovami: „*Pečatajetsia hrob sej do vtoraho prišestvia Christova*“ a prosí zomretému: „*Blaženyj pokoj a večnuju pamiat*“.

*Cintorín je posvätené miesto.*

Pálenie mŕtvov cirkev odsudzuje, lebo odporuje prírode, uráža úctu i náboženský cit a ničí stopy zločinov. Aj Isus Christos bol pochovaný. Kto naložil, aby jeho mŕtvola bola spálená, cirkevného pohrebu nedostane. Samovraha, keď vedome spáchal samovraždu a bez znakov ľútosti zomrel, tresce cirkev tým, že mu odopre cirkevný pohreb.

## 28. Je očistec.

To vedeli zo zjavenia božieho už veriaci Starého zákona. Preto sa za mŕtvych modlili a prinášali za nich obeti. „Sväté a spasiteľné je modliť sa za mŕtvych, aby hriechov boli sprostí.“ (2. Mak. 12,46.)

V Novom zákone verila cirkev svätá v očistec od počiatku, preto sa vždy modlievala za zomretých.

#### 56. Ktoré duše prídu do očistca?

Do očistca prídu duše tých, ktorí v malom hriechu umreli alebo ktorí ešte dočasnú pokutu zasluhujú.

Trest v očistci trvá len do času, ale trest pekelný trvá na veky.

#### 57. Čím môžeme pomáhať dušiam v očistci?

Dušiam v očistci môžeme pomáhať modlitbou, odpustkami, almužnou, panychidou, parastázom a hlavne službami božími (liturgiou).

#### 58. Čo sú panychida a parastáz?

Panychida a parastáz sú rozpomienky na mŕtvych, v ktorých cirkev prosí za odpustenie hriechov ľudí zomretých.

V katolíckej cirkvi gréckeho obradu sú aj zvlášť naznačené dni na pamiatku zomretých, a to sú „*zádušné soboty*“. Takýchto sobôt je päť: 1. sobota pred nedelou mäsoпустnou, 2. pred druhou, 3. pred treťou, 4. pred štvrtou nedelou Veľkého pôstu a 5. pred „*Soslaním Ducha svätého*“ („*Sošestvie sv. Ducha*“). V tie soboty odbavujú sa služby božie s panychidou, na ktorej čítajú sa *hramoty*, to jest mená zomretých z každej rodiny.

Očistec zostane do posledného súdu, potom bude len nebo a peklo.

*Spomínaj zomretých.*

„*Blažený pokoj i večnaja im pamiat.*“

## 29. Je peklo.

Ako prví sa tam dostali pyšní anjeli, zlí duchovia. Do ohňa sa hodí „suchá ratolesť“. (Ján 15,16.) Kto sa podobá suchej ratolesťi?

#### 59. Ktoré duše prídu do pekla?

Do pekla prídu duše tých, ktorí umreli v smrteľnom hriechu.

*Isus Kristus hovoril o pekle: 1. že je tam tma, plač a škrípanie zubov (Mat. 22,18.), 2. červ ich neumiera a oheň ich nevyhasína. (Mark. 9,48.), 3. Vzdialte sa odo mňa, slovečenci, do ohňa večného. (Mat. 22,41.)*

*Tmou* sa rozumie odlúčenie od Boha, od „svetla večného“. *Pláčom* sa rozumie beznádejná lútosť. *Červom* sa rozumie prebudené svedomie.

„*Od večnej smrti vysvobod nás, Pane!*“

## 30. Je nebo.

Za odmenu sa tam dostali svätí anjeli. S Christom vstúpily do neba duše svätých z predpekia. Ihneď po smrti príde do neba duša toho, kto umrel nepoškvrnený v krstnej nevinnosti alebo kto na zemi dočasné tresty za svoje hriechy už vytrpel. Duše iných v Pánu zosnulých prídu do neba cez očistec.

### 60. Ktoré duše prídu do neba?

Do neba prídu duše tých, ktorí umreli v božej milosti a pokuty nezaaluhujú.

*Isus Christos* hovoril o nebi, že dobrý a verný služebník pôjde v radosť Pána svojho (Mat. 25,21.), že je tam večera veľká, pri ktorej sám Pán bude vyaluhovať (Luk. 12,87.) a že blaženosť nebeská bude večná (Ján 16,22).

Sv. apoštol Pavel hovoril: „Oko nikdy nevidelo, ucho nepočulo, na srdce ľudské nevstúpilo, čo Boh prichystal tým, ktorí ho milujú. (1. Kor. 2,9.)

## 31. Bude súd.

Viera a veda učí, že všetkému ľudstvu nastane kedysi deň posledný. Kedy to bude, vie len Boh. V tento deň bude Isus Christos všetkých ľudí súdiť. Sám predpovedal, čo sa stane pred súdnym dňom a čo bude s nami v súdny deň.

### 61. Čo máme veriť o súdnom dni?

O súdnom dni máme veriť, že Isus Christos vzkriesi všetkých mŕtvych, príde viditeľne na zem a bude nás verejne súdiť.

„*Verím vo vzkriesenie mŕtvych*“ (*Čaju vo vzkriesenie mŕtvych*). „Prichádza hodina, keď všetci, ktorí sú v hrobách, počujú hlas Syna božieho a pôjdu tí, ktorí dobre činili, vzkriesení do života, tí však, ktorí zlo páchali, vzkriesení do súdu.“ (Ján 5,28,29.) Že vzkriesenie je možné, dokázal Isus Christos tým, že sám seba vzkriesil z mŕtvych.

„*Odtiaľ príde súdiť živých i mŕtvych.*“

Isus Christos príde s neba *viditeľne ako Boh-človek*. „Uvidíte Syna človeka prísť v oblakoch nebeských“. (Mat. 26,64.) „Tento Isus niekedy zasa tak príde na zem, ako videli ste ho vstúpiť do neba. (Skut. apošt. 1,11) *Súd povie verejne*. Tento súd menujeme *obecným alebo strašným súdom*.

„*Verím v život večný.*“ (Veruju žizni budúšaha veka.)

Pri smrti odíde na večnosť duša človeka, po súde bude žiť večne celý človek s dušou a telom. Život večný je v nebi a v pekle.

„I pôjda títo do tresta večného, kdežto spravdiví do života večného.“ (Mat. 25, 46.)

Smrť, súd, nebo a peklo sú štyri posledné veci človeka.

## DRUHÁ ČIASTKA.

### 32. Milosť božia.

**Čo je milosť božia?**

Do neba sa nedostane len ten, kto je svätý. *Svätým sa stal nemôže nikto vlastnou silou.* Ale Boh je najvyšš dobrotivý, pomáha nám do neba prísť a udeľuje nám pre zásluhy Isusa Christa nadprirodzený dar. *Je to milosť božia.* Naši prarodičia dedičným (prvorodným) hriechom utratili milosť božiu a s nimi aj my, ich potomci. Milosť božiu poznovu zaslúžil nám Isus Christos na kríži.

*Bez milosti božej nikto nemôže byť spasený.*

Udeľuje ju Duch svätý, keď prijímame sviatosť a keď sa modlíme. *Milosť božia je dvojaká, a to pomáhajúca a posväcujúca.*

### 33. Milosť pomáhajúca.

*Duch svätý pomáha.* Hriechom dedičným rozum ľudský sa zatemnil a vôľa sa naklonila k zlému. Duch svätý ma osväčuje a povzbudzuje hlasom svedomia, napomenutím rodičov, slovom božím, dobrou knihou, dobrým príkladom bližného. Čo mi pri tom dobrého príde na um a v čom mám zvláštnu záľubu, v tom mi Duch svätý dáva silu.

*„Všetko mám skrze toho, kto ma posilňuje.“ (Filip. 4, 13.)*

**62. Ako nám pomáha milosť pomáhajúca?**

Milosť pomáhajúca pomáha nám tak, že nás posväčuje, povzbudzuje a posilňuje, aby sme dobré konali a zlého sa varovali.

*Milosť pomáhajúca pomáha len tomu, kto ju ochotne prijíma. Kto spasiteľnému napomenutiu srdca neotvorí, učiní hriech proti Duchu svätému.*

### 34. Milosť posväcujúca.

*Je najdrahším darom božím.* Isus Christos prirovnáva ju k pokladu skrytému, k perle drabocennej (Mat. 13,44,46.) a k rúchu svadobnému. (Mat. 22,12.)

Skrze milosť posväcujúcu nás prijíma Boh za dietky svoje. Kto je dietatom božím, je aj dedičom kráľovstva nebeského.

**63. Ako nás posväčuje milosť posväcujúca?**

Milosť posväcujúca posväčuje nás tak, že nás činí Bohu podobnými, jemu milými a k večnej blaženosti oprávnenými.

Posväcujúca milosť dáva duši našej nadprirodzený život a činí ju svätou.

#### 64. Čím sa pozbavíme milosti posväcujúcej?

Milosti posväcujúcej sa pozbavíme smrteľným hriechom.  
Milosť posväcujúcu prvý raz sme obdržali pri sviatosti krstu.

### 35. O sviatostiach (tajnách) a sväteninách.

*Isus Christos ustanovil sedem sviatostí, a to:*

krst (krštenie), birmovanie (myropomazanie), sviatosť Oltáru (Eucharistiu), posvätenie kňazstva (sviaštenstvo), manželstvo, posledné pomazanie (olepomazanie).



Svätenie vody.

Isus Christos sviatosťami udeľuje duši našej milosť pre sedem najvyšších potrieb na ceste do života večného.

Ktoré sviatosti som už prijal? - Len raz v živote prijať môžeme: *krst, myropomazanie a sviaštenstvo*, lebo tieto vtlačajú duši človeka nesmazateľný znak.

*Sväteniny* sú cirkevné úkony, ktorými si môžeme získať požehnanie božie. Sú dvojké: *žehnania a posväcania*.

#### 65. Čo číni cirkev pri žehnaní?

Pri žehnaní cirkev prosi Boha o požehnanie osoby alebo veci.

Rozoznávame: 1. Žehnanie veriacich znakom kríža pri bohoslužbách. 2. Žehnanie ženy po porode dieťaťa a žehnanie novovydatej nevesty (vádzka, vývodky). 3. Žehnanie s olejom: myrovanie na konci služieb božích litijných sviatkov. 4. Žehnanie poľa v deň sv. Marka. 5. Žehnanie paschy na Vzkriesenie Christovo. 5. Žehnanie sviečok na sviatok Stretenia (Hromnice).

### 66. Čo číni cirkev pri posviacaniach?

Cirkev pri posviacaniach do zvláštnej ochrany božej porúča tie osoby alebo veci, za ktoré služby božie sú obetované.

*Posviacania sú:* 1. Posvätenie vody. Je veľké a malé: veľké na sviatok Bohojavlenia (Zjavenia Pána) 6.(19.) januára a malé 1.(14.) augusta na „*Makoveja*“. 2. Posvätenie chrámu, cintorína, oltára (prestola) a zvonov. Môže konať s dovolením biskupa aj kňaz. 3. Posvätenia cirkevných nádob a šiat. 4. Posvätenie cirkevných osôb. Posvätenia, pri ktorých sa užíva svätého oleja, menujeme posviackami.

## 36. Krst (krštenie) — najpotrebnejšia sviatosť.

Bez krstu nikto nemôže byť spasený. „Jestli kto znova sa nenarodí z vody a z Ducha svätého, nemôže vojsť do kráľovstva božieho.“ (Ján 3,5.) Sviatosť krstu ustanovil Isus Kristus, keď riekol apoštolom: „Idte a učte všetky národy a krsťte ich v mene Otca i Syna i Ducha svätého“. (Mat. 28,20.)

Krst je prvá sviatosť, lebo pred krstom platne nemôžeme prijať žiadne iné sviatosti.

### 67. Ako pôsobí sviatosť krstu?

Sviatosť krstu pôsobí, že očistí človeka od dedičného (prvorodného) hriechu a od všetkých iných hriechov, posväti ho a číni ho kresťanom.



Krštenie.

### 68. Ako treba krsťiť?

Krsťiť treba tak, že lejeme prirodzenú (hoci nesvätenú vodu) na hlavu krsťenca v znaku kríža a hovoríme: „*Kresťajetsia rab božij (meno) v imia Otca i Syna i sviataho Ducha. Amiň.*“

Krsťiť môže každý človek v nebezpečenstve, ale obyčajne len kňaz.

### 69. Čo sme sľúbili pri krste?

Pri krste sľúbili sme slúžiť Christu a veriť v neho.

**70. Čo je povinnosťou krstných rodičov?**

Povinnosťou krstných rodičov je starať sa, aby ich krstné dieťa bolo dobrým kresťanom-katolíkom.

Krstní rodičia majú byť dospelí kresťania katolíci a vstupujú s krstencom do duchovného príbuzenstva.

V našom gréckokatolíckom obrade naraz s krstom udeľuje sa i sviatosť birmovania („myropomazania“).

**37. Birmovanie. (Myropomazanie.)**

Je to Christom ustanovená sviatosť, v ktorej Duch svätý pokrsteného posilňuje, aby svoju vieru verne vyznával a podľa nej žil.

**71. Kto udeľuje sviatosť myropomazania?**

Sviatosť myropomazania udeľuje kňaz a v rímskokatolíckom obrade biskup.

**72. Ako sa udeľuje myropomazanie?**

Myropomazanie sa udeľuje takto: Kňaz po modlitbe zamotí veľký prst v križme (v myre) a pomaze čelo, oči, nos, ústa, uši, prsia, ruky, nohy a hovorí: „*Pe-čať Da-ra Svia-ta-ho Du-cha. Amiň.*“

Myro je olej, smiešaný s balzomom a posvätený od biskupa vo Veľký (Zelený) štvrtok.

Svätým myrom pomazaný môže povedať so sv. Pavlom: „Všetko vládzem v tom, ktorý ma posilňuje.“ (Fil. 4,13.) Nech žije tak, ako sa sluší na bojovníka Christovho pod práporom Christovým.

**38. Isus Christos ustanovil najsvätejšiu sviatosť Oltárnu (sviatosť Eucharistie).**

Sviatosť Eucharistie prisľúbil pred sviatkami veľkonočnými, keď zázračne nasýtil 5 chlebmí a rybami päť tisíc ľudí. (Ján 6,22.) Sviatosť Eucharistie ustanovil na poslednej večeri.

**73. Ako ustanovil Isus Christos sviatosť Eucharistie?**

Isus Christos ustanovil sviatosť Eucharistie takto: Na poslednej večeri vzal chlieb, lámal a dával svojim učenským a riekol: „*Prijmite, jajte, sije jest telo moje!*“ — Vezmite a jedzte, toto je telo moje; — vzal kalich, vďaky vzdával, dal im a riekol: „*Pijte ot neja vsi, sija jest krv moja!*“ — Pite z toho všetci, lebo toto je krv moja!“ *To čiňte na moju pamiatku!*

Na slová: „Toto je telo moje,“ a „Toto je krv moja,“ premeňuje sa chlieb na opravdové telo a víno na opravdovú krv Christovu, ale tak, že spôsoby chleba a vína zostávajú nezmenené. Pod spôsobami chleba a vína rozumieme podobu, farbu, chuť a vôňu.



Isus umýva nohy apoštolov na poslednej večeri.

*Toto činite na moju pamiatku!* Týmito slovami dal Isus Christos apoštolom moc, aby chlieb a víno premieňali v jeho telo a krv. Táto moc od apoštolov prešla na biskupov a kňazov. Biskupi a kňazi premieňajú chlieb a víno na telo a krv Isusa Christa pri službách božích (v liturgii).

#### **74. Čo je Eucharistia?**

Eucharistia je najsvätejšia sviatosť, je opravdivé telo a opravdivá krv Isusa Christa pod spôsobom chleba a vína.

*Je najsvätejšia sviatosť*, lebo je v nej prítomný sám Isus Christos, najsvätejší Boh.

Pod každým spôsobom, a to i v najmenej čiasťke chleba a vína, je prítomný celý Isus ako Boh i ako človek.

Na prítomnosť Isusa Christa v Eucharistii upomína nás večné svetlo pred zasklenou skrinkou („kivotom“), v ktorom sa chráni svätostánok („darochraniteľnica“) s telom Isusa Christa pre nemocných.

#### **75. Čo máme činiť pred najsvätejšou Eucharistiou?**

Pred najsvätejšou Eucharistiou máme padnúť na kolena, Isusovi hlboko sa pokloniť a modliť sa.

*Chrám náš je dom boží, pretože v ňom sídli Isus ako Syn boží vo sviatosti Eucharistie.*

Prichod ochotne a drž sa úctive. „Sväté je miesto, na ktorom stojíš.“ (2. Mojž. 8,5.) Keď vstúpim do chrámu, prežehnám sa, pred oltárom klaknem na kolena a pobožne sa modlím. Keď odchádzam z chrámu, rozlúčim sa s Isusom: „Isuse, Tebe žijem, Isuse, Tebe umieram, Isuse, Tvoj som živý a mŕtvy. Amiň.“ „Bud, Hospodi Isuse, blahoslovenýj, v najsviatejších Tajnách utajenýj.“

### 39. Obet Nového zákona.

**Obet Starého zákona.** Veriaci od počiatku ctili Boha nielen súkromne, ale i spoločnou modlitbou a obetami. Na rozkaz boží bolo podrobne určené, čo a ako má obetovať národ izraelský. Obetovaly sa dary rastlinné a obetné zvieratá. Tie nedokonané obeti boli predobrazom obeti Nového zákona.

#### 76. Ktorá je obet Nového zákona?

Obet Nového zákona je Isus Christos, baránok boží, ktorý sa za nás svojou smrťou na kríži obetoval a pri každých službách božích (sv. liturgii) túto obet na oltári obnovuje.

*Christos — baránok boží.* Na kríži sa obetoval sám spôsobom krvavým, na oltári sa obetuje spôsobom nekrvavým skrze ruky kňaza, keď kňaz premeňuje chlieb a víno.

Služby božie (sv. liturgiu) ustanovil Isus Christos pri poslednej večeri, keď riekol: „*Toto čiňte na moju pamiatku.*“ (Luk. 22,19.) Týmito slovami dostali apoštolovia moc slúžiť sv. liturgiu. Táto moc po smrti apoštolov prešla na biskupov i na kňazov.

#### 77. Koľko je liturgií v gréckokatolíckom obrade?

V gréckokatolíckom obrade sú tri liturgie: 1. liturgia sv. Jána Zlatoústeho. 2. liturgia sv. Vasilija Veľkého. 3. liturgia „*preždeosviatčených Darov*“.

#### 78. Keď sa odávajú tieto liturgie?

Liturgia sv. Jána Zlatoústeho sa odávajú každý deň, liturgia sv. Vasilija Veľkého sa odávajú 10 ráz v roku: v päť nediel veľkého pôstu, na sviatok sv. Vasilija, v predvečer („*navečerie*“) *Roždestva (Narodenia) a Bohojavenia (Zjavenia Pána)*, na Veľký (Zelený) štvrtok a na Veľkú (bielu) sobotu. Liturgia „*preždeosviatčených Darov*“ sa odávajú vo veľkom pôste v stredu a v piatok, tiež v pondelok, utorok a stredu Veľkého týždňa.

## 40. Čiastky služieb božích (sv. liturgie).

Hlavné čiastky liturgie sú: 1. proskomídia (modlitby pred obetovaním pri sv. službe), 2. liturgia katechumenov, 3. liturgia veriacich.

### 79. Čo označuje proskomídia?

Proskomídia označuje narodenie a detstvo Isusa Christa.

Kňaz oblečie všetky kňazské rúcha, umyje si ruky, pristúpi k obetnému stolu (žertveníku), rozloží potrebné nádoby, kalich, diskos, hviezdu, lention a tri šatky (pokryvadlá), vezme do rúk okrúhly chlieb pšeničný (prosforu), na ktorom je vytlačený „baránok“ („*Agnec*“) s nadpisom: IS. CHS. NI. KA. Vyreže „baránka“, prebije ho kopijou a leje do kalicha prírodného vína a málo vody. Položí „baránka“ na stred diskosa a s pravej strany trojuholnú čiastku na pamiatku Bohorodice a na ľavú stranu 9 častíc v česť anjelov a všetkých svätých. Pod „baránka“ položí rad častíc za živých (pápeža, biskupa a veriacich) a druhý za zomrelých, okrem toho časticu za seba ako za sprostredníka u Boha za živých a zomretých. Položí na diskos hviezdu, pokryje kalich pokryvadlami, okadí sv. dary, požehná ich a zakončí proskomídiu prepustením veriacich (otpuštom).

### 80. Čo vyobrazuje liturgia ohlásených (katechumenov)?

Liturgia ohlásených vyobrazuje život Isusa Christa od Jeho pokrstenia do Jeho umučenia.

Začína sa: „Blahosloveno Carstvo...“ a nasleduje „ektenia mirnaja“: „Mirom Hospodu pomolimsia“, v ktorej kňaz modlí sa za celý rod kresťanský, za cirkevných a svetských predstavených a prosí rôzne duševné a telesné dobrá. Potom nasledujú *antifony* a pieseň na chválu Isusa Christa: „*Jedinorodnyj Syn e Slove božij*.“ Kňaz v rukách s evanjeliom urobí malú obchádzku a v carských dverách zdvihne evanjelium a ohlasuje: „Premudrosť, prosti“, načo ľud spieva: „*Prijdite, poklonimsia*“ a spievajú sa „*tropary*“, „*kondaky*“ a tri razy „*Sviatij Bože*“. Po dospievaní toho, číta sa *apoštol* a *evanjelium*, aby sa veriaci oboznámili s učením Isusa Christa. Po evanjeliu nasleduje svätá kázeň, *ektenia suhubaja*, *ektenia ohlásených* a so slovami: „*Jelici ohlašeni, izyďte*“, zakončí sa *liturgia ohlásených* a počína sa *liturgia veriacich*.

### 81. Čo nám predkladá liturgia veriacich?

Liturgia veriacich predkladá nám pamiatku poslednej večere, pamiatku Christovho mučenia, smrti, pohrebu, vzkriesenia, nanebevstúpenia a slávneho sedenia na pravici Otca.

Kňaz modlí sa, aby Boh uznal ho hodným prinášať obeť za všetkých ľudí. Za ten čas spieva sa pieseň cherubínska: „*Iže cheru-*

vimi“. Po nej kňaz urobí veľkú obchádzku a prinesie dary s obetného stola (žertvenka) na oltár (prestol) a pritom spomína: „*sviatejšaho*



„*Veruju.*“

*vselenskaho archijereja papu rímskaho, boholubivaho episkopa, sozdatelej i blahodetelej sviataho chráma i vseh pravoslávnych Christianov.*

Veľká obchádzka označuje slávny príchod Isusa Christa do Jeruzalema.

Po obchádzke nasleduje *ektenia prositeľnaja* a číta sa *Symbol viery: Veruju v jedinaho Boha*.

Teraz nasleduje najväznejšia čiastka sv. liturgie, ktorá sa volá „*kánonom*“, to jest pravidlom, lebo v nej premení sa chlieb na telo a víno na krv Isusa Christa. Slovami: „*Hore imejem srdcia*“ vyzývajú sa prítomní, aby obrátili svoje myšlienky k nebu a slovami „*blahodarim Hospoda*“, kňaz ďakuje Bohu, že prijíma z rúk ľudských obet, hoci slúžia Jemu všetci anjeli, ktorí neprestajne spievajú: „*Sviat, sviat, sviat Hospod Savaot*“. Potom kňaz bere do ruky diskos, požehná tri razy chlieb a volá slová Isusove: „*Prijmite, jadite, sija jest Telo moje*.“ Týmito slovami premení sa chlieb na telo Christovo. Potom kňaz prežehná víno a nahlas volá: „*Pijte ot neja vsi, sija jest krot moja*“ a premení sa víno v krv Isusa. Ľud zasa spieva: „*Amiň*“. Teraz kňaz vyzdvihuje v znaku kríža kalich a diskos a volá: „*Tvoja ot Tvojich Tebe prinostím...*“ a veriaci spievajú: „*Tebe pojem, Tebe blahoslovim, Tebe blahodarim, Hospodi*.“ Teraz kňaz prosí Boha, aby milostive prijal obet, spomína rímskeho otca, biskupa, mŕtvych a všetkých živých. Nasleduje „*ektenia prositeľnaja*“, po nej „*Otčennás*“, na čo kňaz rozhlasuje: „*VONMIM, SVIATAJA SVIATYM*“, t. j., že sväté dary sa dávajú len svätým. Ľud spieva: „*Jedin sviat, jedin Hospod Isus Christos*“, t. j., že my sme nie svätí a nie hodní, svätý je len Isus Christos sám! Potom kňaz „*rozdrobí sv. chlieb*“ a volá veriacich k sv. prijímaniu (pričasteniu) so slovami: „*So strachom božím i s vierouju pristúpíte*“ a rozdáva v lyžičke najsv. telo a krv. Potom požehná s kalichom ľud a ďakujeme Bohu, že nás hodným uznal účastníť sa sviatostí Christových. Ešte číta sa „*ambonná modlitba*“ a prepúšťajú sa veriaci, ktorí s požehnaním odchádzajú z chrámu.

### 82. Aké sú farby cirkevných šiat?

Farby cirkevných šiat sú: biele na sviatky Pána (Hospodské) a Bohorodice; červené v dni pôstne; zelené na „*Sošestvie (Soslanie) svätého Ducha*“; čierne pri liturgii za zomretých, pri pohreboch a na Veľký piatok.

## 41. Christos volá ma k svojmu stolu.

### 83. Aké milosti udeľuje nám sväté prijímanie?

Sväté prijímanie: 1. posväčuje nás, aby sme boli svätejší. 2. posilňuje nás k dobrému a oslabuje našu náchylnosť k zlému. 3. živí nás, aby sme dušu a telo zachovali ku životu večnému.

„*Podte ku mne všetci*.“ (Mat. 11,28.) Sväté prijímanie nás *posväčuje*.

Veriaci na chvíľu sa stávajú svätostánkom Pána. „Kto je moje telo a pije moju krv, vo mne prebýva a ja v ňom.“ (Ján. 6,57.) Sväté prijímanie očisťuje od všedných hriechov a posilňuje dušu podobne, ako pokrm posilňuje telo k práci. Pracovať pre nebo znamená konať

dobré skutky. Sväté prijímanie živí nás k životu večnému, lebo je ochranou proti ťažkému hriechu.

„Kto je moje telo a pije moju krv, má život večný, a ja ho vzkriesim v posledný deň.“ (Ján. 6. 55.)

**84. Akými slovami rozkázal Isus sväté prijímanie?**

Isus Christos rozkázal sväté prijímanie týmito slovami: „Ak nebudete jesť telo Syna človeka a piť jeho krv, nebudete mať v sebe života.“ (Ján. 6,54.)

**My gréckokatolíci prijímame pod spôsobom chleba a vína.**

Nemoční prijímajú len pod spôsobom chleba. Tak pod spôsobom chleba, ako pod spôsobom vína prítomné je živé telo Isusovo a živá krv Jeho. Isus prítomný je celý v každej, aj v najmenej čiasťke každého spôsobu.



Prijímanie.

**Štvrté prikázanie** cirkevne znie: každoročne sa vyspovedať a aspoň v čase veľkonočnom *sviatosť Oltáru (Eucharistiú) prijať*. Prví kresťania chodievali ku stolu Pána, „na lámanie chleba“, vždy, keď boli prítomní na sv. liturgii.

Čas veľkonočného prijímania trvá od tretej nedele veľkého pôstu do sviatku „Nanebevstúpenia Pána“ (Voznesenia).

*Denne môžeme prijímať, keď sme v posväcujúcej milosti.*

*Eucharistiu máme hodne prijať.*

**85. Čo máme činiť, aby sme hodne prijímali?**

Aby sme hodne prijímali, máme sa k tomu duševne a telesne pripraviť.

Duševne sa pripravíme dobrou svätou spovedou, keď sme v posväcujúcej milosti.

Telesne sa pripravíme, keď od polnoci do prijímania ani nejeme, ani nepijeme.

Kto sa opováži nehodne, t. j. vedome v smrteľnom hriechu prijímať, ten pácha *svätokrádež*.

**86. Čo máme činiť pred samým sv. prijímaním?**

Pred sv. prijímaním máme padnúť na kolena, prežehnať sa a so složenými rukami s kňazom povedať modlitbu: „Veruju, Hospodi, i ispoveduju.“

**87. Čo máme činiť po sv. prijímaní?**

Po sv. prijímaní máme sa Isusovi klaňať a dakovať a istý čas v pobožnej modlitbe ostať.

Všemohúci a dobrotivý Isus ňa navštívil. Nevzdial sa prv z kostola, kým si modlitby po prijímaní neodbavil. Povedz dôverne všetko, čo máš na srdci. I keď vyjdeš z kostola, Isus je s tebou, nosíš ho v srdci, a preto drž sa i na ulici i doma i v samote tak, aby Spasiteľ nebol tebou zneuctievateľ. Keď telo Christovo požívame, život náš sa má srovnávať s jeho životom.

„*Vítaj medzi nami, Christe, vítaj, vo sviatých Tajnách Ty najsviatejšie, ľudskému srdcu Ty najľubijšie, srdce Christovo žitie i raj, Vítaj medzi nami, Christe, vítaj!*“

## **12. Pokánie (pokajanie).**

Ustanovil ho Isus Christos, keď po svojom vzkriesení zjavil sa apoštolom a im riekol: „Prijmite Ducha svätého, ktorým odpustíte hriechy, odpúšťajú sa im, a ktorým zadržíte, zadržané sú.“ (Ján. 20,21,28.)

**88. Akú milosť udeľuje nám Boh vo sviatosti pokánia?**

Boh vo sviatosti pokánia odpúšťa nám hriechy, večný trest a zčiasťky aj časné tresty, udeľuje nám milosť posväcujúcu, aby sme mohli viesť Bohu milý život. Vo svätej spovedi môžu byť odpustené všetky hriechy spáchané po krste. Niet hriechu, aby za živa nemohol byť odpustený. *Hriech odpustený je naveky odpustený.* I odpustením ťažkého hriechu obdrží kajúci znovu *posväcujúcu milosť*. Dobře vykonaná spoveď dá nám *pokojnú svedomie*. Neodkladaj po-

kánie so dňa na deň. „Dotiaľ číhame dobre, dokiaľ máme čas.“ (Gal. 6,10.)

**89. Čo máme čakať, aby sme sviatosť pokánia hodne prijali?**

Aby sme sviatosť pokánia hodne prijali, musíme 1. spytovať svoje svedomie; 2. olutovať hriechy; 3. silne pred seba si vziať, že viacej nezhrešíme; 4. máme sa vyspovedať; 5. máme za svoje hriechy zadosť učiť.

### **a) Spytovanie svedomia.**

*Spytovať svedomie* znamená rozmyšľať nad tým, aké hriechy sme spáchali. Zvlášť si máme spomenúť: 1. kedy a ako sme sa naposledy spovedali a či sme uloženú pokutu vykonal; 2. ako sme zachovali jednotlivé prikázania božie a cirkevné; 3. a ako sme splnili povinnosti svojho stavu.

*Spytuj bedlive*, aby si pri spovedi nevynechal niektorý ťažký hriech. Pri smrteľných hriechoch zapamätaj si aj počet hriechov: koľko ráz si denne, týždenne, mesačne spáchal hriech smrteľný.

*Spytuj každodenne* po večernej modlitbe. Ukladaj sa spať tak, ako by si mal v noci umrieť. Svedomie spytuj pred svätou spovedou tak, ako by to bola tvoja posledná spoveď a budeš sa dobre spovedať a kedysi šťastne umierať.

### **b) Bez ľútosti niet odpustenia.**

Bez ľútosti nemôže byť žiaden hriech odpustený. Spoveď bez ľútosti bola by neplatná.

**90. Ktorá je najpotrebnejšia časťka sviatosti pokánia?**

Najpotrebnejšia časťka sviatosti pokánia je ľútosť.

Prišiel mytník do chrámu, neopovážil sa ani oči k nebu pozdvihnúť, ale bil sa v prsia svoje a hovoril: „Bože, buď milostivý mne hriešnemu! (Luk. 18,13.) A vrátil sa domov ospravedlnený. — *Prišla žena hriešnica* k Isusu, klakla mu k nohám a plakala. A Isus jej riekol: „Odpúšťajú sa ti hriechy, id v pokoji.“ (Luk. 7,48,50.) *Apoštol Peter* sedel pri ohni a trikrát zaprel Isusa. Vtedy „obrátil sa Pán a pozrel na Petra. I rozpamätal sa Peter na slová Isusove, vyšiel a plakal.“ A Isus mu odpustil. (Luk. 22,61,62.)

*Lutovať musíme úprimne*. Nielen ústami hovoriť slová ľútosti, ale lutovať srdcom skrušeným a pokorným. Ľútosť je bolesť duše nad spáchanými hriechami. Má sa vzbudiť pred spovedou alebo aspoň pred rozhrešením kňazským.

**91. Akou ľútosťou môžeme hodne prijať sviatosť pokánia?**

Sviatosť pokánia môžeme prijať dvojakou ľútosťou: dokonalou a menej dokonalou. Keby niekto lutoval len preto, že hriechom

upadnul do hanby, do škody, do svetského trestu, mal by ľútosť len prirodzenú. Taká ľútosť nestačí k odpusteniu hriechov. Aby sme dosiahli odpustenie od Boha, treba ľutovať z pohnútok lepších.

**Predstav si lásku božiu:** Boh, nebeský Otec môj, denne mi len dobre činil, a ja? . . . Isus Christos mňa tak miloval: S neba na zem zostúpil, na kríži za moje hriechy trpel a umrel, a ja? . . . Ľútosť takto vzbudená je *dokonalá*.

### 92. Kedy je naša ľútosť dokonalá?

Naša ľútosť je dokonalá vtedy, keď za hriechy svoje len preto ľutujeme, lebo sme nimi Boha, najvyššiu dobrotu a lásku, urazili.

Je veľmi prospešné vzbudiť dokonalú ľútosť *každodenne večer*, keď ideme spať, *taktiež po ťažkom hriechu*, keď nemožno ihneď pristúpiť ku sv. spovedi. Jedinou pomocou k spaseniu je dokonalá ľútosť *v nebezpečenstve smrti*, keď niekto je v ťažkom hriechu a nemôže sa vyspovedať.

### 93. Kedy je naša ľútosť menej dokonalá?

Naša ľútosť je menej dokonalá vtedy, keď hriechy svoje preto ľutujeme, lebo sa bojíme zaslúženého trestu božieho.

Predstav si tresty božie: čo trpí duša v očistci, čo prekliati v pekle. To si i ty zaslúžil.

Ľútosť takto vzbudená je dostatočná, ale menej dokonalá. Ľútosť menej dokonalá stačí k odpusteniu hriechov, keď sa pritom i spovedáme.

## c) Silné predsavzatie.

S úprimnou ľútosťou má byť spojené i silné predsavzatie, že život svoj polepším a viacej nezhrším.

### 94. Čo máme v silnom predsavzatí sľúbiť?

V silnom predsavzatí máme sľúbiť, že nespáchame smrteľného hriechu, že chrániť sa budeme príležitosti ku hriechu a že zavinenú škodu nahradíme.

Kto sa spovedá len zo všedných hriechov, má sľúbiť, že sa aspoň jedného z nich nedopustí. Je veľmi dobré, keď kajúci ihneď pri spytovaní svedomia u každého hriechu svojho zvlášť sľúbi, že sa ho chce varovať a proti nemu pracovať.

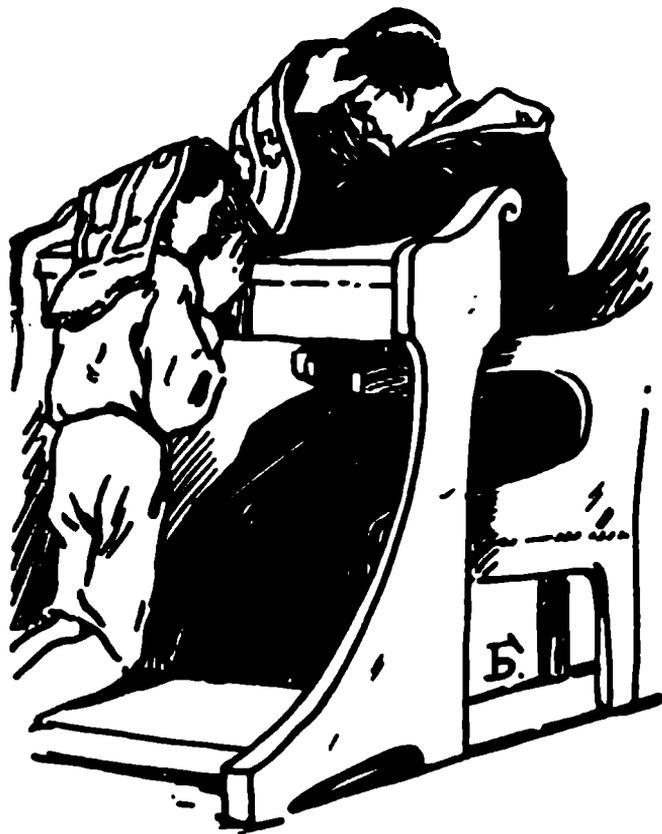
Tí, ktorí nechcú najbližším príležitosťiam sa vyhýbať alebo svoje obvyklé hriechy zanechať, s nepriateľmi sa smieriť, škodu nahradiť, ukradnutú vec vrátiť a owočovanie odvolať, tým rozhrásenie kňazské nič neosoží, ba ich vinnu ešte zväčšuje.

### d) Spoveď.

*Spoveď je potrebná. Pri sviatosti pokánia je potrebné vyznávať hriechy, aby duchovný otec vedel, či má ich odpustiť alebo zdržať. Spoveď bola už za dób apoštolských. „Prichodili mnohí z veriacich a vyznávali skutky svoje.“ (Sk. ap. 19,18.)*

*Vyspovedať sa máme: úplne, úprimne a zreteľne.*

*Úplne sa spovedáme vtedy, keď vyznávame všetky smrteľné hriechy, na ktoré sa pamätáme, a pridáme k tomu ich počet a podstatné okolnosti.*



Spoveď.

*Spovedať sa musíme i z tých okolností, ktoré spôsob hriechu menia alebo z hriechu všedného činia smrteľný. Meno spoluvinníkov nemáme povedať.*

*Úprimne sa spovedáme vtedy, keď na seba žalujeme a bez strachu a úprimne povedáme všetko tak, ako sa to stalo. Nesmieme nič zamlčať, zmenšovať alebo márnymi výhovorkami zastávať seba. Pomyslíme si na to, že kňaz ničoho neprezradí, lebo je viazaný tajomstvom, a radšej život svoj musí obetovať, nežli pečať spovedného tajomstva zlomiť.*

Keď niekto zo spovedi druhého dozvedel sa niečo, tiež povinný je o tom mlčať.

*Zreteľne sa spovedáme vtedy, keď sa tak vyslovujeme, aby duchovný otec mohol nám dobre rozumieť a stav duše našej náležite poznať. Nie je dostatočné tak hovoriť: „Hriešnik som; zlé som vykonal... atď.“*

#### 95. Čo máme činiť, keď sme v spovedi smrteľný hriech zamlčali?

Keď sme v spovedi smrteľný hriech zamlčali, musíme to pri najbližšej spovedi spomenúť a celú spoveď zopakovať.

Kto ťažký hriech schválne zamlčal, spáchal *svätokrádež* a jeho

spoved bola neplatná. Taký hriešnik nesmie pristúpiť ku svätému prijímaniu.

Kto pri sv. spovedi *bez svojej viny* nejakú vážnu vec zabudol povedať, ten to musí pri prvej budúcej sv. spovedi vyznať.

Spoved, v ktorej viac predošlých spovedí zopakujeme, menujeme *generálnou*. Keď zopakujeme všetky spovedi od detstva, menujeme ju *životnou*. Generálna alebo životná spoved doporučuje sa zvlášť pred svadbou a pri svätých misiách. Na začiatku generálnej spovedi máme povedať duchovnému otcovi, prečo odbavujeme spoved generálnu.

#### 96. Ako začneme sv. spoved?

Svätú spoved začneme takto: Klakneme si pred duchovným otcom, požehnáme sa a hovoríme modlitbu: „Ja hriešnyj človek spovedajusia...“, viď 18. stranu! Potom rozpovieme všetky svoje hriechy a na konci dodáme: „Na viac hriechov sa už nepamätám.“

#### 97. Ako olutujeme svoje hriechy?

Hriechy svoje olutujeme takto: „Za sija vsia i za druhyja svedomyja i nesvedomyja hriechy žaluju...“ viď 18. stranu! Potom otec duchovný dá nám krátke poučenie, a keď sme hodní, udelí rozhrešenie a uloží pokutu.

#### 98. Čo máme činiť po svätej spovedi?

Po svätej spovedi máme ďakovať Bohu, že nám hriechy naše odpustil, a máme vykonať dôkladne zadosťučinenie, od duchovného otca nám uložené.

„Kto tu hriechy zatajuje, ten si peklo podpaľuje!“

### e) Zadosťučinenie.

Vyplniť uloženú pokutu je zadosťučinenie.

Značnú škodu, učinенú bližnému, treba čím skôr nahradiť, s nepriateľom svojim sa smieriť, osočovanie odvolať atď. To máme čím skôr vykonať, hoci na to otec duchovný nás výslovne i neupozornil.

#### 99. Prečo nám uloží duchovný otec pokutu?

Duchovný otec uloží nám pokutu preto, aby nám slúžila k vykúpeniu časných trestov za hriechy a k polepšeniu života.

*Časné tresty božie.* Kráľ Dávid ťažko hrešil. Na upomenutie pro-roka srdcom skrúšeným lutoval a vyznával svoje hriechy. Boh mu hriechy odpustil, ale hovoril: „Syn, ktorý sa ti narodil, umre.“ (2. kráľ. 12,14.)

*V spovedi Boh odpustí hriechy a večný trest, ale časné tresty zostanú.* Tieto čakajú na človeka za živa na zemi alebo po smrti

v očisti; cirkev však môže ich odpustiť aj mimo sviatosti pokánia tak, že udeľuje odpustky.

Pán Boh je milostivý, ale len kým žijeme. Po smrti prestáva jeho odpúšťanie. Vo večnosti je Boh spravodlivým sudcom, ktorý viac nepozná odpúšťania. Keď máš nejaký hriech na duši, pristúp ku spovednici a pros odpustenie. Preto spovedaj sa často a vždy tak, ako by to bola tvoja posledná spoveď.

### 43. Odpustky.

#### 100. Čo sú odpustky?

Odpustky sú odpustenie časných trestov, udelené mimo spovedi.

Cirkev odpustkami neodpúšťa ani hriechy ani večné tresty, ale len časné tresty. Odpustenie týchto časných trestov udeľuje cirkev z nevyčerpatelného pokladu zásluh Isusa Christa, preblahoslavenej Devy Marie a svätých.

*Odpustky* sú dvojaké: **plnomocné**, keď sa odpúšťajú všetky časné tresty úplne, a **nepplnomocné**, keď sa odpúšťajú časné tresty len čiastočne.

*Nepplnomocné* odpustky sú na príklad odpustky pri misijnom kríži 5 rokov a dvesto dní, keď odpúšťa sa nám toľko trestov, koľko by sa tak bolo pretrpelo v pokání, trvajúcim za 5 rokov a dvesto dní podľa starodávnych nariadení cirkevných.

#### 101. Čo je potrebné k získaniu odpustkov?

K získaniu odpustkov potrebné je, aby duša naša bola v posväcujúcej milosti a aby sme dôkladne vykonali všetko, čo cirkev k získaniu odpustkov predpisuje.

*Predpísané podmienky* bývajú: vykonať určitú modlitbu alebo pobožnosť alebo dávať almužnu.

Len zlomyseľne alebo z neznalosti sa tvrdí, že sa odpustky predávaly. *Úmysel* získať odpustky máme vzbudiť pri raňajšej modlitbe pre celý deň: „*Chcem dnes získať všetky mne možné odpustky.*“

### 44. Posvätenie kňazstva (sviaštenstvo).

V prvej dobe ľudstva úrad kňazský mal otec v rodine (Noc, Abrahám, Job). V národe izraelskom ustanovil Boh k úradu kňazskému synov z rodu Áronovho. Po smrti Isusa Christa starozákonné kňazstvo zaniklo a nastalo kňazstvo novozákonné.

*Ustanovil ho Isus Christos.* Dal apoštolom moc, aby premieňali chlieb a víno na opravdivé telo a krv Christa, odpúšťali hriechy, hlásali slovo božie a vysluhovali sviatosti.

## 102. V čom hlavne záleží kňazská moc?

Moc kňazská záleží hlavne v tom, že kňaz môže konať služby božie, udeľovať sviatosti a ohlasovať slovo božie.

Apoštolovia udeľovali kňazskú moc skladaním rúk a modlitbou. Moc svätích kňazov od apoštolov prešla na biskupov, apoštolsky posvätených.

Posvätenie kňazstva má viacej stupňov, štyri nižšie a tri vyššie rady. Vyššie rady sú: subdiakonát, diakonát a presbyterát. Diakon má moc krstiť, evanjelium čítať, kázať a vysluhovať u oltára.

Posvätenie kňaza od-býva sa pri službách božích. Diakon najprv složí prísahu vernosti katolíckej cirkvi a poslušnosti biskupovi, potom biskup modliac sa kladie naňho ruky a hovorí slová posvätenia. Potom oddá mu znaky moci: epitrachilion, felon, kalich s diskosom a liturgikon.

**Posvätenie biskupa** od-bývajú traja biskupi, ktorí tiež položením rúk a modlitbou udeľujú biskupskú moc kňazovi. Pomaže sa i ruka biskupova olejom na znak plnej milosti božej.

Vysvätený kňaz nemôže svoje kňazské posvätenie stratiť, lebo ono vtlačí duši nesmazateľný znak.

Okrem svätských kňazov sú i mnísi (monasi), ktorí sa zaväzujú, že cez celý život zachovávať budú dobrovoľnú chudobu, večitú čistotu a dokonalú poslušnosť. Naši mnísi (monasi) sú rádu (čína) *σ. Vasilija Veľkého* (otcovia vasiliani) s hlavným kláštorm (monastierom) v Mukačeve a rádu (čína) *σ. Izbariteľa* (otcovia redemptoristi) s kláštorm (monastierom) v Michaloveciach.

Kňaz je sluhom božím. On sa modlí za ľud, on slúži sv. službu,



Posvätenie kňazstva.

on odpúšťa v mene božom hriechy tvoje. Kňaz ťa krstil, kňaz ti je radcom, dobrodincom a on ťa aj pochová. Buď za to povďačný. Zastaň sa kňaza, keď nepriatelia Boha zničiť chcú prv pastiera kňaza, lebo vedia, že vtedy rozídu sa ovce.

### 45. Stav manželský (manželstvo).

Manželstvo ustanovil sám Boh v raji a Isus Christos povýšil ho na sviatosť. Je podľa sv. Pavla „sviatosť veľká“ (Efez. 5,32.), a preto tí, ktorí hodlajú vstúpiť do manželského stavu, musia si dobre



Sobáš.

rozmysleť krok, ktorý zamýšľajú urobiť a všestranne sa musia pripraviť k budúceму manželstvu.

#### 103. Čo je manželstvo?

Manželstvo je sviatosť, v ktorej dve slobodné osoby, muž a žena, obdržia od Boha milosť, aby v láske až do smrti žily a dieťky svoje pobožne vychovávať mohli.

Pred manželstvom mladoženích a nevesta sa zasnúbia pred duchovným otcom a dajú písať *ohlásky*. Otec duchovný ohlási ich v kostole v tri po sebe nasledujúce nedele alebo sviatky, aby veriaci na farskom úrade udali prekážky, o ktorých vedia.

Snúbenci majú byť poučení v kresťanskej náuke a pred manželstvom majú sa vyspovedať a prijímať.

Obrad samého manželstva začína sa v predsieni, kde kňaz spytuje sa snúbencov, či dobrovoľne chcú vstúpiť do stavu manželského. Potom zavedie ich do kostola, kde na tetrapode medzi dvoma sviečkami je postavený svätý kríž, evanjelium a vence. Tu kňaz prosí milosť božiu na ich manželstvo a požehná ich prstene. Potom snúbenci klaknú, vložia dva prsty na evanjelium a srozumiteľne sľubujú, že chcú spolu žiť až do smrti. Potom kňaz ovenčí ich vencami a po čítaní „apoštola“ a evanjelia ich požehná.

#### 46. „Čo Boh spojil, nech človek nerozlučuje.“

Kresťansko-katolícke manželstvo je nerozlučiteľné až do smrti. Tak riekol Isus Christos: „Čo Boh spojil, nech človek nerozlučuje.“ (Mat. 19,6.) Duchovná vrchnosť môže však z dôležitých príčin dovoliť, aby manželia žili od seba rozvedení. To je „rozvod“. Rozvedení zostávajú však právoplatnými manželmi, čo znamená, že žiaden z nich nesmie za života druhého vstúpiť v nové manželstvo.

**Manželské rozlúčenie.** Keď svetský úrad rozlúči manželov a dovoľí rozlúčeným do nového manželstva vstúpiť, je to pred Bohom a pred cirkvou neplatné.

*Taktiež občianske manželstvo ešte neznamená sviatosť stavu manželského. Katolíci, dokiaľ v takom stave zostávajú, nemôžu byť účastnými ani rozhršenia, ani svätého prijímania a po smrti nemôžu byť cirkevne pochovaní.*

#### 47. Manželstvo miešané.

Cirkev kresťansko-katolícka zakazuje miešané manželstvá, v ktorých je jedna stránka grécko- alebo rímskokatolícka a druhá stránka je nekatolícka, lebo v nich stránka katolícka náboženstvo svoje len ťažko môže vykonávať a katolícke vychovávanie dieťať je v nich zriedka možné.

Mimo toho inoverec je v tom domnení, že možno manželstvo rozlúčiť a nové uzavrieť, ale katolícka stránka na nové manželstvo ani pomysleť nesmie.

##### 104. Kedy dovoľuje cirkev miešané manželstvo?

Cirkev miešané manželstvo dovoľuje vtedy, keď nekatolícka stránka už vopred sa zaviazala: 1. že katolícka stránka slobodne môže vykonávať svoje náboženstvo, 2. že všetky dieťať dajú sa katolícky pokrstiť a budú v duchu katolíckom vychovávané.

Tieto sľuby treba pred uzavretím sňatku napísať u katolíckeho duchovného.

*V jednote svätej viery. Svoj k svojmu! „Jeden Pán, jedna viera“.* (Efez. 4,5.) Jednota viery je základom svornosti. Kde viera spojuje, tam láska panuje.

**105. Kedy je neplatné manželstvo katolíka pred Bohom?**

Manželstvo katolíka je neplatné pred Bohom: 1. keď bolo uzavreté len pred úradom svetským; 2. keď bolo uzavreté pred duchovným nekatolíckym; 3. keď bolo uzavreté cirkevne, ale s niektorou prekážkou.

Stav manželský je neplatný, keď jedna stránka nie je pokrstená alebo už s druhým je v platnom manželstve, ako i vtedy, keď blízki príbuzní bez cirkevného povolenia do manželského stavu vstupujú alebo keď niekto z prinútenosti vstupuje do stavu manželského.

Sú ešte aj iné prekážky. Cirkev z veľmi vážnych príčin dáva úlevu (dišpenzáciu) pri niektorých prekážkach.

Kto vstupuje do manželstva nie pred katolíckym kňazom, a tak dovoľuje, aby jeho detky boli vychovávané nie v katolíckom náboženstve, alebo kto vedome uzavre neplatné manželstvo, ten pácha ťažký hriech a uvaľuje na seba pokutu, že bude vytvorený z cirkvi. Keby umrel bez pokánia, nemá právo na cirkevný pohreb.

**48. Posledné pomazanie (oleopomazanie).**

Ustanovil ho Isus Christos. „Ochorie kto z vás, nech povolá starších cirkvi a nech sa modlia nad ním, pomazúc ho olejom v mene Pánovom a modlitba viery uzdraví chorého a Pán mu polahčí, a keď je v hriechoch, budú mu odpustené.“ (Jak. 5,14,15.)

**106. Čo je posledné pomazanie?**

Posledné pomazanie je sviatosť pre ťažko chorých, ustanovená Isusom Christom, aby od Boha milosť dosiahli na zdravie tela a na spasenie duše svojej.

Posledné pomazanie vysluhuje sa tak, že chorý najprv prijíma sviatosť pokánia a Eucharistiú, potom kňaz „olejom chorých“ pomaze chorého a pritom sa modlí, aby mu Boh všetky hriechy odpustil, a udeľuje mu plnomocné odpustky.

**107. Ako pôsobí posledné pomazanie k dobru duše?**

Posledné pomazanie tak pôsobí k dobru duše, že rozmnožuje milosť posväcujúcu, sotiera hriechy, z ktorých chorý nevie sa už vyspovedať, ale ich aspoň oľutoval; posilňuje v trápení a v pokušeniach, zvlášť v smrteľnom boji.

**108. Ako pôsobí posledné pomazanie k dobru tela?**

Posledné pomazanie k dobru tela pôsobí tak, že uľavuje bolesti, ba i zdravie vráti nemocnému, keď to slúži k jeho duševnému spaseniu.

Posledné pomazanie môže prijať len nebezpečne chorý.

## 49. O modlitbe.

Isus, Syn boží, stál medzi učeníkmi na hore Olivetskej, povzniesol oči a myseľ k Bohu a riekol: „Otče náš, iže jesi na nebesiech“. (Mat. 6,9.) Tak sa modlil.

**109. Čo je modlitba?**

Modlitba je pozdvihnutie mysli k Bohu.

**Ako sa modlíme?**

Modlíme sa v myšlienkach a srdcom alebo srdcom a ústami; vlastnými alebo naučenými slovami, z pamäti alebo z knihy modlitebnej.

*Kto pobožne spieva, dvojnásobne sa modlí.*

**MÁI svoju modlitebnú knihu? Chodíš s ňou do kostola?**

Ona ti dáva mnohé nové náboženské myšlienky a poučenie pre život kresťanský. Modlíme sa, aby sme Boha chválili: „Sviat, sviat, sviat Hospod Savaot“ alebo jemu ďakovali: „Sláva vo vyšních Bohu“ alebo niečo od neho prosili: „Sviatyj Bože, sviatyj krepkyj, sviatyj bezsmrtnyj, pomiluj nás!“

**110. Preto sa máme modliť?**

Modliť sa máme preto, lebo nám to Isus Christos prikázal a bez modlitby neobdržíme od Boha potrebné milosti.

*Modlitba je kľúčom do neba.* Sám Isus, Syn boží, každodenne sa modlil. Cirkev stále povzbudzuje veriacych k modlitbe zvonením, príkladom a slovom. V každej bohoslužbe vyzýva nás kňaz: „Hospodu pomolimsia!“

**111. Ako sa máme modliť?**

Modliť sa máme pobožne, pokorne, vytrvanlive a s odovzdanosťou do vôle božej.

*Pobožne sa modlí, kto pri modlitbe myslí na Boha a pritom nie je roztržitý.*

*Pokorne sa modlí, kto má na mysli: Hriešny som a slabý. Mýtnik stál zďaleka, nechcel ani oči k nebu pozdvihnúť, ale bil sa v prsia a riekol: „Bože, buď milostivý mne hriešnemu!“ (Luk. 18,18.)*

*Vytrvanlive sa modlí, kto silne dúfa, že Boh modlitbu vyslyší. „Pýtajte a dá sa vám; kto pýta, dostane; hľadajte a najdete; klopte a otvorí sa vám. Každý, kto pýta, dostane; kto hľadá, najde; a klopaúcemu sa otvorí!“ (Mat. 7,7,8.)*

*S odovzdanosťou do vôle božej sa modlí, kto úplne sa na Pána Boha spolieha, aby nás vyslyšal, kedy a ako za dobré uzná. „Otče... nie moja vôľa, lež Tvoja nech sa stane.“ (Luk. 22—42.) „Nech bude vôľa Tvoja!“*

## 50. Kedy a kde sa máme modliť.

**Ráno a večer.** Modlíme sa ráno v tomto poriadku: „Sláva Tebe, Bože náš“, „Cariu nebesnyj“, „Tri sviatoje“, „Otčenáš“, „Bohorodice“, „Veruju“, „Desatoro“ a dobrý úmysel: „Všetko, čokoľvek dnes budem myslieť a hovoriť, čokoľvek činiť a trpieť, obetujem, Bože, k Tvojej cti a chvále a chcem dnes získať všetky mne možné odpustky.“

Večer modlíme sa v poriadku ako ráno a doložíme *spytovanie svedomia a vzbudíme ľútosť*. Bohumilý je zvyk modliť sa pred jedným, po jedení, pred prácou, po práci a pri zvonení.

### 112. Kedy sa máme modliť?

Modliť sa máme ráno, večer, pred jedením, po jedení, pred prácou, po práci, keď zvoní, slovom vo všetkých prípadoch nášho života.

Najviac máme sa modliť v pokušení, v dôležitých záležitostiach, v trápení, v chorobe, v nešťastí, v hodine smrti.

### Kde sa modliť?

Boh je všade, ale najmä na mieste *posvätenom* sa máme modliť.

### Za koho sa modliť?

Za seba, za rodičov, duchovných a svetských predstavených, za živých a mŕtvych, za priateľov a nepriateľov za obrátenie hriešnikov. Veľmi je milé Bohu modliť sa spoločne pri službách božích a v rodine.

## 51. Otčenáš — modlitba Pána.

Najväznejšia modlitba je „modlitba Pána“, to jest *Otčenáš*, ktorej nás naučil sám ISUS CHRISTOS. Pozostáva z oslovenia: „Otče náš, iže jesi na nebesiach“ a siedmich prosieb.

### 113. Čo žiadame v siedmich prosbách?

V prvej prosbe: „*Da sviatitsia imia Tvoje*“ žiadame, aby všetci ľudia Boha poznali a oslavovali.

V druhej prosbe: „*Da prijedet carstvie Tvoje*“ žiadame od Boha, aby jeho kráľovstvo na zemi sa vždy rozširovalo.

V tretej prosbe: „*Da budet volja Tvoja, jako na nebesi i na zemi*“ žiadame, aby všetci ľudia vôľu božiu plnili a odovzdali sa do nej.

V štvrtej prosbe: „*Chlieb náš nasuščnyj dažd nám dnes*“ žiadame, aby nám Boh udelil všetko, čoho je nám potrebné každodenne pre telo a dušu.

V piatej prosbe: „*I ostavi nám dolhy naša, jako i my ostavljajem dolžnikom našim*“ žiadame, aby nám Boh tak odpustil hriechy naše, ako my odpúšťame tým, ktorí nás obrazili.

V šiestej prosbe: „*I nevedí nas v iskušenie*“ žiadame, aby Boh ráčil odvrátiť od nás pokušenie a nebezpečenstvo hriechu.

V siedmej prosbe: „*No izbavi nás ot lukavaho*“ žiadame, aby nás Boh chránil od všetkého zlého na tele i na duši.

*Amiň* znamená: Nech sa stane, čo prosíme.

*Rdno, na poludnie a večer, keď zvonja, modlievame sa modlitbu Bohorodičnú alebo „Anjel Pána“.*

Anjel Pána zvestoval Panne Marii a ona počala z Ducha svätého. — Bohorodice Devo. Ajhla, dievka Pána, staň sa mi podľa slova tvojho. Bohorodice Devo... A slovo telom učinené je a prebývalo medzi nami. Bohorodice Devo...

Oroduj za nás, svätá božia rodičko!

Aby sme boli hodní zaslúbení Christových.

## 52. Modlitba Bohorodičná a iné modlitby.

„*Bohorodice Devo, radujsia, obradovanaja (blahodatnaja) Marie, Hospoď s Toboju, blahoslovena ty v ženach i blahosloven plod čreva tvojeho, jako rodila jesi Christa Spasa, Izbaviteľa dušam našim.*“

114. Z koľko častok pozostáva modlitba Bohorodičná?

Modlitba Bohorodičná pozostáva z troch častok: 1. z pozdravenia sv. archanjela Gabriela: *Bohorodice Devo, radujsia, blahodatnaja Marie, Hospoď s Toboju*; 2. z pozdravenia sv. Alžbety: *Blahoslovena ty v ženach i blahosloven plod čreva tvojeho*; 3. z prosby cirkvej: *Jako rodila jesi Christa Spasa, izbaviteľa dušam našim.*

Deva Maria je blahodatnaja (milosti plná), lebo porodila pôvodu milosti, Isusa Christa.

**Svätý ruženec** je venec z duchovných ruží, z častejšie opakovaného anjelského pozdravenia uvitý, kde o živote Isusa Christa i Matky božej rozjímame. Vid 14. str.

**Paraklis** je obľúbenou pobožnosťou cirkvi gréckokatolíckeho obradu, kde slávime preblahoslovenú Devu Mariu a prosíme ju, aby orodovala za nás u Boha.

**Akafist** je sbor piesní, v ktorých slávime Isusa Christa, Matku božiu alebo svätých. Skladá sa z 18 kondákov a 18 ikosov.

## TRETIA ČIASTKA.

### PLŇ ZÁKON BOŽÍ!

„Ak chceš vojsť do života, zachovávaj prikázania.“ (Mat. 19, 17.)

#### 53. Zákon boží.

Čo musíme činiť, aby sme boli spasení, ustanovil Boh, náš najvyšší Pán, svojím zákonom. Zákon boží poznávame z hlasu svedomia a z desatorých božích prikázaní.

Hlas svedomia. Pri každom účinkovaní ozýva sa nám v duši tajný hlas: to je spravdivé, tamto je nespravdivé; to je dobré, tamto je zlé; to sa smie, tamto sa nesmie. Tak nám rozum pripomína zákon boží. Tento hlas rozumu je svedomie.

Rozum sa časom mylí a nie je jasný, a tak i svedomie môže byť bludné. Svedomie sa vzdeláva učením náboženstva, životom podľa viery a svätou spovedou. „Svedomitý“ človek snaží sa vykonať i malé povinnosti a chráni sa i hriechov malých.

*Desatoro božích prikázaní.* Svedomím poznávali zákon boží i nekrstení pohania, ale nie dosť jasne a zreteľne. Zreteľne zjavil Boh zákon svoj desatorými prikázaniami. Vyhlásil ich národu izraelskému na hore Sinaji.

Z evanjelia vieme, že Isus Christos desatoro prikázaní potvrdil pre všetkých ľudí.

„Ak chceš vojsť do života, zachovávaj prikázania“ (Mat. 19,17.) Všetok zákon boží shrnul v jednom hlavnom prikázaní.

115 Ako znie hlavné prikázanie božie?

Hlavné prikázanie božie znie takto: „Milovať budeš Pána Boha svojho z celého srdca, z celej svojej duše, z celej svojej mysli a zo všetkej svojej sily. Milovať budeš svojho bližného, ako seba samého.“ (Mat. 22,37,39.)

#### 54. Ja som Boh tvoj.

*Prvé prikázanie božie.*

„Az jsem Hospod' Boh tvoj, da nebudat tebe bozi iní, krome mene.“

116. Čo prikazuje Boh v prvom prikázaní?

Boh v prvom prikázaní prikazuje, aby sme v neho verili a dúfali, milovali ho a klaňali sa mu. Slovo „verím“ znamená, že za pravdu držím to, čo ľuďom oznámil alebo zjavil Boh. Pravdy Bohom zjavené sú „hlavné sväté pravdy“. *Skrze koho zjavil Boh sväté pravdy?* —

Zjavené pravdy sveril Isus Christos cirkvi katolíckej.

### 117. Ktoré sú hlavné sväté pravdy?

Hlavné sväté pravdy sú:

1. Jest jeden Boh v troch osobách: Boh Otec, Boh Syn, Boh Duch svätý.
2. Syn boží stal sa človekom, aby nás vykúpil.
3. Boh je spravodlivý sudca, ktorý dobrým odpláca a zlých tresce.
4. Duša človeka je nesmrteľná.
5. Milosť božia je ku spaseniu potrebná.

## 55. Všetky sväté pravdy máme veriť.

*Prvé prikázanie božie.*

Isus Christos riekol apoštolom: „Idte teda, učte všetky národy... učte ich zachovávať *všetko*, čokoľvek som vám prikázal (Mat. 28,19,20.) Preto musíme všetko veriť, čo cirkev nám veriť predkladá, hoci by sme to ľudským rozumom nemohli pochopiť. (Tajomstvo viery.)

Keď verím to, čo mi Boh skrze cirkev katolícku veriť predkladá, mám *katolícku* alebo *svätú vieru*.

### 118. Ako sa máme vo svätej viere vzdelávať?

Vo svätej viere sa máme vzdelávať náboženstvom v škole, slovom božím v kostole a náboženským čítaním doma.

V každej rodine by malo byť Písmo sväté, aspoň Nového zákona, životopis Isusa, kniha biblických dejín, katechizmus a katolícky časopis.

### 119. Čo hovoril Isus o svätej viere?

O svätej viere hovoril Isus: „Kto neverí, bude zatratený.“ (Mar. 16,14.)

### 120. Ako máme veriť sväté pravdy?

Sväté pravdy máme veriť *pevne* (t. j. o ničom nepochybovať, čo Boh zjavil), *činne* (t. j., čo veríme srdcom, prejavujeme životom), *stále* (t. j., keď vieru až do smrti verne zachováme a hotoví sme za vieru všetko, aj smrť podstúpiť). (Sv. mučeníci.)

Katolícky kresťan má svoju vieru nielen súkromne, ale aj *verejne* pred svetom vyznávať. „Tak nech sviecti vaše svetlo pred ľuďmi, aby videli vaše dobré skutky a oslavovali vášho Otca, ktorý je na nebesiach. (Mat. 5,16.)

### 121. Čo hovoril Isus Christos o vyznaní viery?

Isus Christos o vyznaní viery hovoril: „Kto mňa vyzná pred ľuďmi, i ja ho vyznám pred svojím Otcem, ktorý je na nebesiach.

Ale kto mňa zapre pred ľuďmi, toho i ja zaprem pred svojim Otcom, ktorý je na nebesiach.“ (Mat. 10,32,33.)

### 122. Kto sa prehrešuje proti viere?

Proti viere sa prehrešuje, kto v pravdách viery svojou vinou pochybuje alebo v ne neverí, kto je vo viere ľahostajný alebo ju zapiera.

*Svätú vieru zapiera*, kto rečou alebo chovaním zlomyseľne predstavuje sa, akoby bol inovercom („Náboženstvo je súkromná vec“). Taký nemá **katolícke sebavedomie**.

Svoju vieru vydáva v nebezpečenstvo, kto poslúcha reči protináboženské, kto číta noviny a knihy viere nepriateľské a kto sa priateľí s neveriacimi a inovercami.

Chodiť na bohoslužby inovercov, prijímať od nich sviatosti je výslovne **zakázané**.

Svätú vieru opustí: 1. Kto je nábožensky ľahostajný („Viera nie je hlavná vec. Každé náboženstvo je dobré“). 2. Kto neverí v niektorý článok viery (neverec). 3. Kto hlása bludy proti svätej viere (bludár, kacír). 4. Kto odpadne od svätej viery alebo vystúpi z cirkvi katolíckej (odpadlík).

*Drž sa svojej svätej viery.*

Viera je nadprirodzený dar boží. (Efes. 2—3.)

## 56. Dúfaj v Pána.

(Zalm. 36,3.)

*Prvé prikázanie božie.*

Slovo „*dúfam*“ znamená: čakám od niekoho, že mi pomôže.

„*Dúfam v Boha*“ znamená: čakám, že mi Boh pomôže sa dostať do neba. Môžem to čakať s dôverou, lebo Boh to prisľúbil a „chce, aby všetci ľudia boli spasení.“ (i. Tim. 2,4.)

### 123. Čo máme zvlášť od Boha dúfať?

Zvlášť od Boha máme dúfať odpustenie hriechov, milosť jeho a večné spasenie.

*Môžeme a máme od Boha dúfať i veci časné*, pokiaľ nám k spaseniu pomáhajú. „Chlieb náš nasuščnýj dažď nam dnes“. „Zbav nás od zlého“.

### 124. Prečo dúfame v Boha?

V Boha dúfame preto, že Boh môže a chce nám dať všetko, čo je k večnému spaseniu potrebné.

*Môže dať*, lebo je všemohúci; *chce dať*, lebo je najvyšší dobrý a milosrdný; *a opravdu dá*, lebo je pravdomluvný a verný.

*Svätá nádej.* „Prečo si zarmútená, duša moja, a prečo ma znepokojuješ? Dúfaj v Boha! (Žalm. 41,6.)

Dúfaj, Pán Boh s tebou. Účinne dúfa v Boha, kto sám činí, čo môže, pritom sa usiluje o milosť božiu a modlí sa.

*Proti nádeji* sa prehrešuje, kto nedôveruje, že Boh odpustí a pomôže a kto opovážlivo dôveruje.

Nad milosrdenstvom božím zúfať alebo na milosrdenstvo božie opovážlivo sa spoliehať *sú hriechy proti Duchu svätému.*

## 57. „Milovať budeš Pána Boha svojho.“

*Najväčšie prikázanie.* (Mat. 22,38.) Isus Christos najviac nám kládol na srdce, aby sme milovali Pána Boha a z lásky k Bohu milovali bližného.

*Boh ma miloval a miluje.* Boh ma stvoril a stará sa vo dne i v noci o časné a večné blaho moje. „A čo máš, čo by si nebol dostal?“ (I. Kor. 4,7.) Boh ma vykúpil a spasil na kríži. Boh ma posvätil. V krste sv. prijal ma za svoje dieťa sväté, za dediča kráľovstva nebeského a za člena svojej cirkvi.

### 125. Prečo máme milovať Boha?

Boha máme milovať, lebo je náš otec nebeský, od koho máme všetko dobré.

„Synu, daj mi srdce svoje.“ (Prísł. 23,26.) *Srdce Bohu!* Pána Boha miluje, kto sa k nemu modlí, rád o ňom počúva, k vôli nemu pracuje a trpí a z lásky k nemu miluje bližného; zkrátka, kto detinsky poslúcha, čo Boh prikazuje. Máme milovať Boha „z celého srdca“ a „nadovšetko“.

### 126. Kedy milujeme Boha nadovšetko?

Boha nadovšetko milujeme, keď ho väčšmi milujeme ako všetko na svete, takže volíme radšej umrieť, ako Boha uraziť.

*Boha nadovšetko!* Abrahám z lásky k Bohu opustil svoj kraj a príbuzných a hotový bol aj syna obetovať. Svätí mučeníci obetovali z lásky k Bohu i život.

Bohu, nášmu najvyššiemu Pánovi, priplúcha najvyššia úcta: *poklona.* Túto úctu na javo dávame vonkajšími znakmi, keď sa modlíme, keď klačíme a keď sme prítomní na verejných službách božích.

### 127. Kto sa prehrešuje proti poklone, ktorá patrí Bohu?

Proti poklone, ktorá patrí Bohu, prehrešuje sa, kto zanedbáva modlitbu, kto proti Bohu reptá a kto sa dopúšťa povery alebo svätokrádeže.

*Modlitbu hriechne zanedbáva,* kto je pri modlení vedome roztržitý a kto sa nemodlí v ťažkom pokušení.

**Povery sa dopúšťa**, kto verí, že sú isté dni alebo čísla nešťastné, kto verí, že bude šťastný, zdravý, nezraniteľný, dokiaľ má u seba určité veci, kto veští z kariet, zo snárov, z ruky.

**Spiritizmus** — vyvolávanie duchov — a obcovanie s nimi protiví sa viere, a preto zakazuje cirkev zúčastniť sa na spiritistických schôdkach.

#### 128. Kto sa dopúšťa svätokrádeže?

**Svätokrádeže sa dopúšťa**, kto Bohu zasvätené veci, osoby a miesta zneučtuje, ale najmä kto niektorú sviatosť nehodne prijíma. „Nedotýkajte sa mojich posvätených.“ (1. Par. 16,22.)

Hrube a surove jedná, kto zlomyseľne poškodí alebo inak zneučtí miesta alebo veci Bohu zasvätené. Keď sa toho hriechu dopustil babylonský kráľ Baltazár, ukázal sa na stene „prst boží“. (Dan. 5,5.) Ten sa ukazuje časom až dosiaľ.

„*Pered srdca Tvoého priletajem, ščiro dnes, Tvojej lasky vsi blakajem, ruky vzmasim do nebes.*

*Vysluchaj nás, o Ieuse, i do srdca prihrni, ot napasti i bied vsiakych nás navsehda choroni.*“

### 58. „Neprezyvaj imia Boha tvojeho nadaremno.“

#### Nevezmal meno božieho nadarme!

„Sviat, sviat, sviat Hospod Savaot.“ Veľký, vznešený a svätý je Pán Boh a „sväté meno jeho“. Preto v druhom prikázaní Boh prikazuje, aby sme jeho meno svätili, kriešne neprisahali a učinené sluby plnili. Meno božie a svätých nesmieme ani zo žartu, ani z hnevu, ani ináč ľahkomyselne vysloviť. Pekný obyčaj je hovoriť: „Pán Boh zaplať“, „Pán Boh požehnaj“, „S Pánom Bohom“, „Chvála Bohu“. Nesmieme si robiť ani z cirkevných obradov žarty a posmechy.

#### 129. Kto sa prehrešuje proti menu božiemu?

Proti menu božiemu sa prehrešuje, kto meno božie vyslovuje ľahkomyselne alebo z hnevu, kto sa Bohu rúha a kto potupne hovorí o svätých osobách alebo veciach.

*Ne vyslovuj meno božie ľahkomyselne, t. j. bez dôležitej potreby.*

*Bohu sa rúha*, kto hovorí alebo píše potupne a posmešne o Bohu, o svätých, o posvätených veciach.

Slávnostne vzdáva sa úcta svätému menu božiemu tiež náležitou prísahou a sľubom, Bohu učiněným.

*Prísaha.* „Boh je môj svedok.“ (Rím. 1,9.) Slávnostne sa prisahá pred krížom, na súde a pred oltárom pri sobáši.

Christos slovami: „Hovorím Vám, aby ste neprisahali“ (Mat. 5,34.) nezakázal prísahu, len napomínal: „Buďte tak pravdomluvní, aby nebolo treba prisahať.“

### 130. Čo znamená prisahať?

Prisahať znamená zavolať Boha za svedka, že pravdu hovoríme.

*Hriechne prisahá, kto prisahá ľahkomyselne, kto prisahou potvrdzuje vec nepravdivú alebo pochybnú a kto nesplní, čo pod prisahou sľúbil. Taká prisaha sa nazýva krivá. Krivá prisaha podľa svetského zákona trestá sa ako zločin.*

*Slub.* Kto dobrovoľne sa zaväzuje Bohu, že vykoná niečo dobré, činí slub.

*Splň svoj slub!* Dobrovoľný slub — spravедlivý dlh, zvlášť slub učinенý Bohu. Slub učiniť slobodno len po vážnom rozmylení, a jestli slub splniť nemožno, vtedy duchovného otca máme prosiť o radu.

## 59. „Pamiataj, abys deň nedeľnyj sviatil.“

*Spomaj, aby si deň sviatočný svätli!*

*Tretie prikázanie božie.*

*Nedela — deň Pána.* Od počiatku ľudstva boli u všetkých národov určité dni posvätené Bohu. V Starom zákone ako siedmy deň bola sobota dňom Pána. V Novom zákone od prvej doby kresťanskej sviatočným dňom je nedela.

### 131. Prečo je v Novom zákone sviatočným dňom nedela?

V Novom zákone je sviatočným dňom nedela, pretože v nedelu vstal Isus Christos z mŕtvych a v nedelu poslal Ducha svätého.

*Boh je náš dobrotivý Otec, chce, aby si človek aj riadne odpočinul a predčasne životných síl nevyčerpal. Zároveň chce Boh, aby každý mal času starať sa aj o spasenie svojej duše.*

*Preto prikázal:* „Šesť dní budeš pracovať a robiť všetku svoju robotu. Ale siedmy deň je sobota Pána Boha tvojho; nebudeš robiť nijakej roboty v ňom, ani ty, ani tvoj syn, ani tvoja dcéra, ani tvoj sluha, ani tvoja slúžka.“ (II. Mojž. 20,9,10.)

### 132. Ako zasvätime nedelu?

Nedelu zasvätime, keď nekonáme telesné práce, keď sa zúčastníme svätej služby a keď vykonáme skutky bohumilé.

*Telesné práce sú, ktoré obyčajne služobníci, nádeníci, remeselníci a roľníci konajú.*

Z dôležitých príčin cirkevná vrchnosť dovoľuje v deň nedeľnyj konať telesné práce. Na príklad keď, hrozí nebezpečenstvo ohňa, v čas povodne alebo inej nehody, taktiež jestli to úcta božia, veľká núdza alebo láska k bližnému požaduje.

Písať, kresliť, maľovať je práca väčšinou duševná, takou sa nedel'ný klud neruší. V nedeľu v obchode, v úrade, v škole sa nesmie pracovať. Nedel'ný klud má trvať celý deň, od polnoci do polnoci.

Nedeľa je deň skutkov milosrdných, zvlášť treba navštevovať chorých, modliť sa na cintoríne za mŕtvych, rozdeľovať almužnu. *Bohu dávať. Ako ty Bohu, tak Boh tebe. Keď si k Bohu skúpy, bude on k tebe štedrý?*

## 60. „Čti otca svojego i mater svoju.“

*Čti otca svojho i matku svoju!*

*Štvrté prikázanie božie.*

Boh, neviditeľný kráľ sveta, viditeľne panuje nad nami skrze našich rodičov, skrze otca a matku. Rodičia sú osoby posvätené. Zastupujú u detí Boha a sú pred Bohom za deti zodpovední. Zástupcovia rodičov sú vychovávateľia a učiteľia, majstri a hospodári.

133. Čo prikazuje Boh v štvrtom prikázaní?

Boh v štvrtom prikázaní prikazuje, aby sme rodičov svojich čtili, milovali a im poslušní boli.

*Dobré deti svojich rodičov nezarmucujú, uctia si ich, i keby neboli oni snáď bez chyby. Za nich sa modlia, zvlášť po ich smrti. V núdzi im pomáhajú a sú vždy poslušní svojich rodičov. Poslušnosť — prvá ctnosť.*

134. Čo sľúbil Boh dobrým deťom?

Boh dobrým deťom sľúbil svoju ochranu a požehnanie.

135. Kto sa prehraňuje proti rodičom?

Proti rodičom sa prehraňuje, kto sa k nim chová surove, kto sa na nich hnevá, o ich chybách vypráva, kto im v potrebách nepomáha, hanbí sa za nich a ich neposlúcha. *Také deti očakáva v tomto živote kľatba božia, hanba, potupa a po smrti večné zatratenie.*

Ako v rodine zastupujú Boha rodičia, tak v cirkvi a v štáte zastupujú vrchnosti duchovné a úrady svetské (predstavení duchovní a svetáci).

K predstaveným duchovným (k vrchnosti duchovnej) náleží pápež, biskup a duchovní otcovia. Tým sveril Boh, aby sa starali o naše večné spasenie.

V demokratickej republike vládnu všetci občania; tí si vyvolia poslancov a senátorov, ktorí tvoria spolu národné zhromaždenie. Národné zhromaždenie vyvolí prezidenta a vybere vládu, ktorá ďalej ustanoví úradníkov. V krajine, okrese, obci zvolia si občania svojich zástupcov. Počúvať vyvolených svojich zástupcov a nimi vymenovaných úradníkov je mravnou povinnosťou každého občana.

**136. Kto sa zvlášť prehrešuje proti vláde a úradom?**

Proti vláde a úradom sa zvlášť prehrešuje, kto sa im protiví a proti nim sa búri a kto im povinné dávky odopiera. „Odovzdajte, čo je cisárovo, cisárovi, a čo je Božie, Bohu.“ (Mat. 22,21.)

**137. Či máme vždy rodičov a predstavených poslúchať?**

Rodičov a predstavených nemáme poslúchať vtedy, keď nám niečo hriešneho rozkazujú.

Svätý Peter apoštol hovorí: „Viac máme poslúchať Boha nežli ľudí.“ (Skut. apošt. 5, 29.)

Poslúchaj rád svojich rodičov a predstavených podľa príkladu dieťaťa Isusa. Buď im povdačný počas celého života svojho a modlivaj sa za nich. Nezabúdaj ani na úctu, ktorú si podlžný starším.

**61. „Milovať budeš bližného svojho.“**

Každý miluje seba. Seba samých milovať máme tak, že väčšmi sa máme starať o dušu ako o telo. „Čo osoží človekovi, keby i celý svet získal, ale na duši svojej škodu by utrpel?“ hovorí Isus. (Mat. 16,26.)

**Kto je môj bližný?**

Všetci pochádzame od prvého človeka Adama. Všetci máme spoločného Otca, k nemu sa modlíme: „Otče náš, iže jesi na nebesiach.“ Za nás, za všetkých umrel Christos. Preto sme si všetci bližní, známi alebo neznámi, priatelia alebo nepriatelia, ktorejkoľvek viery alebo národnosti.

**Môj bližný je každý človek.****138. Prečo máme bližného milovať?**

Bližného máme milovať, lebo sme všetci po Adamovi ako bratia k obrazu božiemu stvorení, Christovou krvou vykúpení a k nebeskej blaženosti povolani.

Isus Christos učil: „Všetko, čokoľvek chcete, aby vám ľudia učinili, i vy činite im.“ (Mat. 7, 2.)

Viac ako iných máme milovať tých, ktorí sú nám bližší vierou, dobrodením alebo rodom. Sú to rodičia, súrodenci, príbuzní, členovia vlastného národa.

*Milovať máme nielen ústne, ale aj skutkami milosrdenstva. Láska k bližnému nezáleží len v slovách alebo v citoch alebo v dobroprajnosti.*

Sv. Jakub apoštol hovoril: „A keby brat a sestra boli nahí a potrebovali by potravu každodennej a keby im niekto z vás riekol: ‚Idte v pokoji, zahrejte sa a najedzte sa.‘ avšak nedali by ste im, čoho telo potrebuje, čo to bude platné?“ (Jak. 2, 15.)

*V Písme svätom sa doporúčujú tieto milostné skutky telesné: lačných krmiť, smädných napájať, nahých odievať, počestných do hospody prijímať, väzňov vykupovať, chorých navštevovať, mŕtvych pochovávať. — Milosrdné skutky duchovné: hriečnikov karhať, nevedomých vyučovať, pochybujúcim dobre radiť, zarmútených tešiť, krivdu trpezlivo znášať, ubližujúcim odpúšťať, za živých a mŕtvych sa modliť.*

### 139. Ako cení Isus Christos naše skutky milosrdné?

Naše skutky milosrdné cení Isus Christos, ako by sme ich jemu samému učinili: „Amen, povedám vám, nakoľko ste toho učinili jednému z týchto najmenších, mne ste to učinili.“ (Mat. 25,40.)

*Blahoslavení milosrdní, lebo oni dojdú milosrdenstva. (Mat. 5,7.)*

Buď milosrdný. Budeš mať mnoho, daj mnoho; budeš mať málo, rád udeľuj z mála. Blažensie je dávať ako brať.

*Buďte vďační! (Koloz. 3,15.)* Milosrdne pomáhať je ctnosť, vďačným byť je povinnosť. Svet odpláca nevďačnosťou a nevďačnosť bolí. Isusa bolelo, keď prašiví, okrem jedného, neprišli za uzdravenie poďakovať. (Luk. 17,18.) Bolo by viacej milosrdnej lásky, keby bolo viacej vďačnosti. Vďačné srdce dobrodenie uzná, poďakuje slovom a zvlášť modlitbou.

## 62. „Milujte svojich nepriateľov.“

(Mat. 5, 44.)

Najťažším, ale spolu najvzácniejším prejavom lásky ku bližnému je milovať toho, kto nám ukrivdil. Od svojich učenských žiada Isus, aby milovali i svojich nepriateľov.

### 140. Ktorými slovami prikazuje Isus milovať nepriateľov?

Milovať nepriateľov prikazuje Isus týmito slovami: „Milujte svojich nepriateľov, dobročinite tým, ktorí vás nenávidia, a modlite sa za tých, ktorí vás prenasledujú a osočujú, aby ste boli detskami Otca vášho, ktorý je na nebesiach.“ (Mat. 5,44.45.)

*Nemstí sa!* Isus hovorí: „Počuli ste, že bolo povedané: Oko za oko a zub za zub. No ja povedám vám, aby ste sa neprotivili zlému.“ (Mat. 5,38.) „Nikomu neodplácajte zlým za zlé.“ (Rím. 12,17.)

*Odpúšťaj!* K odpusteniu nás vyzýva Isus napomenutím o dare obetnom (Mat. 5,28,24.), podobenstvom o služebníkovi kráľovskom: „Tak i môj Otec nebeský vykoná vám, keď neodpustíte každý svojmu bratovi zo svojich srdiec.“ (Mat. 18,22—25.) a prosbou Otčenaš. Keď na križi skončil, modlil sa za nepriateľov svojich: „Otče, odpusť im, lebo nevedia, čo činia.“ (Luk. 23,34.)

*Dobročíň!* „Láska bližnému nečiní zlého.“ (Rím 13,10.) Kto do teba kameňom, ty do neho chleбом. Tak sa choval k svojim nepriateľom aj Isus, aby nám zanechal dokonalý príklad.

#### 141. Prečo je nám Iesus vzorom lásky k nepriateľom?

Iesus je nám vzorom lásky k nepriateľom, lebo sa svojim nepriateľom nikdy nemstil, odpustil im a dobre im činil.

*Blahoslavení pokojamilovní*, lebo oni volať sa budú dieťkami božími. (Mat. 5,9.) Pokoj v rodine, v susedstve, v spolku, v obci, v národe je podmienkou požehnania božieho a pokoja večného. Noha nohu podopiera a stoja obe dobre. V svätej jednote sila božia. „*Pokoj vám!*“ (Ján. 20,19.)

### 63. „Neubij — nezabiješ!“

#### *Piate prikázanie božie.*

Drahocenným majetkom prirodzeným je život vlastný a cudzí. Ten chráni Boh piatym prikázáním.

#### 142. Kto sa prehraňuje proti vlastnému životu?

Proti vlastnému životu sa prehraňuje, kto si bez potreby škodí na zdraví, kto život ľahkomyselne vydáva v nebezpečenstvo, kto sám seba zavraždí.

Úmyselnej samovraždy základnou príčinou býva strata viery a nádeje v Boha. Kto verí v Boha, že Boh každému spravodlivo odplatí odplatou večnou, a kto v Nebo dúfa, že nikoho na svete nepustí, ten si pri zdravom rozume za žiadnych okolností na život úmyselne nemiahne.

Kto si život odníme, najhroznejší hriech pácha *proti Bohu*, ktorý jediný je pánom života a smrti; proti svojej duši, ktorú hádže do večného zatratenia a proti *svojej rodine*, ktorej pôsobí hanbu a zármutok.

Samovraha, keď vedome spácha samovraždu a umre bez znakov ľútosť, tresce cirkev tým, že mu odopre cirkevný pohreb.

#### 143. Kto sa prehraňuje proti životu bližného?

Proti životu bližného sa prehraňuje, kto ho bezprávne poraní alebo usmrť, jeho zdravie a život ohrozuje, kto zarmucovaním alebo zlým zachádzaním život mu skracuje.

Právom usmrť kat (po súdnom rozsudku) nenapraviteľného zločinca, napadnutý človek útočníka v spravodlivej obrane vlastného života a vojak vo vojne nepriateľa. Za vojnu zodpovední sú panovníci a vlády národov. I vojak môže a má byť svätý. (Sv. Sebastian, sv. Juraj, knieža sv. Václav.)

*Úmyselná vražda je hriech do neba volajúci.* „Krv brata tvojho volá ku mne zo zeme.“ (1. Mojž. 4,10.)

Cudzie zdravie a život ohrozuje, kto falšuje potraviny, zanedbáva povinnú opatrnosť pri práci svojich zamestnancov, pri do-

hliadke detí, kto nerozumne žartuje, na príklad zbraňou, strašením. Život sa skraca je bližnému aj hrubosťou. O nevdačných deťoch sa hovorí, že rodičom „krv pijú“ a že ich „privedú do hrobu“.

*Skodu, povstajú z hriechu proti životu bližného, má vinník napraviť.*

Ani zvieratá nesmieme trýzniť; to je surovosť a ukrutnosť.

Staraj sa o svoje zdravie. Život a zdravie sú drahocenné dary, nám od Boha len sverené. Budeme z nich účty dávať Pánu života a smrti. (Mat. 25,14—30.) Preto sme povinní sa starať o svoje zdravie. Máme žiť mierne, život svoj neskracovať nemiernym jedením a pitím, výstupkami pri zábavách. *Opilstvo* snižuje človeka „pod obraz boží“, hubí ho telesne i duševne a ohrozuje jeho večné spasenie.

Hrdinným skutkom je, keď z lásky k Bohu a bližnému obetuje zdravie a život obranca vlasti, matka z lásky k dieťaťu, lekár pri záchrane nemocného od smrti a misionár medzi pohanmi. Mučeníci podstúpili pre svätú vieru aj smrť. O takých hovoril Isus: „Kto stratí život svoj pre mňa, najde ho.“ (Mat. 10,39.)

## 64. „Beda tomu, z koho pohoršenie pochádza.“

### *Piate prikázanie božie.*

Najvzácnejším majetkom bližného je duša, najmä keď je v posväcujúcej milosti. O dušu bližného máme sa starať zvlášť duchovnými skutkami milosrdnými. (Viď pod stránkou 78.)

#### 144. Kto sa prehraňuje pohoršením?

Pohoršením sa prehraňuje, kto bližnému dáva špatný príklad, kto ho úmyselne svádza do hriechu a kto je spoluvinníkom hriechu.

Špatný príklad dávajú rodičia deťom, predstavení podriadeným, starší mladším, keď pred nimi niečo zlého robia alebo hovoria. *Ku hriechu svádza slovom*, kto niekoho ku hriechu ponúka, ako ponúkal Evu diabol. Veľkokňaz Kaifáš radil usmrtiť Isusa. Kráľ Dávid kázal vrchnému vojvodcovi, aby nechal Uriáša v bitke zahynúť. *Ku hriechu svádza jednaním*, kto inú vieru úmyselne podryva, kto proti náboženstvu hovorí alebo píše, kto špatné spisy požičiava, predáva, rozširuje, kto nemravné obrazy maľuje a vystavuje a kto dovoľuje prístup na miesto nemravné.

*Spoluvinník cudzieho hriechu je*, kto dá radu ku hriechu, pri hriechu iných mlčí, hriechy podľa povinnosti netrestá, ich chváli alebo niekomu ku hriechu dáva príležitosť, na príklad neslušným odevom. Tak sa dopúšťame *cudzích hriechov*.

*Neslušný odev* svádza ku hriechu. Boh bude trestať toho, kto sa žiadostive díva, i tú, ktorá v takom odevu dovoľí na seba pozeráť. Šaty sú určené k tomu, aby byly ochranou cudnosti.

#### 148. Čo hovoril Isus Christos o pohoršení?

Isus Christos o pohoršení hovoril: „Kto pohorší jediného z týchto maličkých, ktorí vo mňa veria, lepšie by mu bolo, keby sa mu mlynský kameň zavesil na krk a tak bol pohlúžený do hĺbiny morskej. Beda tomu, z koho pohoršenie pochádza.“ (Mat. 18,6,7.)

Pohoršenie napraviť treba dobrým príkladom, slovom a modlitbou. „Tak nech svieti vaše svetlo pred ľuďmi, aby videli vaše dobré skutky a oslavovali vášho Otca, ktorý je na nebesiach.“ (Mat. 5,16.)

*Svetlom je dobrý príklad.*

*Nedávaj pohoršenie, nevádzaj bližným ku hriechu.*

*„Blahoslavení tichí, lebo oni budú vládnuť zemou.“ (Mat. 5,4.)*

*Bližnému uškodíte na tele i vtedy, keď mu život strpčujeme a skracujeme hnevom, závišťou a podobným.*

Hnev, veľký a dlhý hnev, bez úmyslu smieriť sa, je nepriateľstvo alebo nenávisť.

*Závišť: „Závišťou diablovou prišla smrť na svet.“ (Mudr. 2,24.)*

Kain závidel Ábelovi, synovia Jakubovi svojmu bratovi Jozefovi, (1. Mojž. 27,4,11.), farizeji a zákoníci Isusovi (Mat. 27,18.). Bratom závištného je človek *zloprajný* a *škodoradosný*.

Buď tichý a pokojamilovný. To nám ukázal svojím príkladom Isus Christos, „tichý a pokorný srdcom“ (Mat. 11,29.). Varuj sa zlých spoločníkov, ktorí ťa ku hriechu svádzajú, ale ani ty nesvádzaj ku hriechu.

### 65. Buď stydlivý a počestný!

*Šieste prikázanie božie.*

Boh nám uložil do duše posvätný cit, že niektoré čiastky nášho tela majú byť zakryté. Stydlivý človek sa tam bez náležitej potreby neodkrýva, nedíva a nedotýka ani seba, ani druhých. Ani nepripustí, aby sa ho niekto nepočestne dotýkal. O týchto veciach zbytočne nehovorí, ani nerozmyšľa. Takto prikazuje Boh v šiestom prikázaní.

#### 146. Čo prikazuje Boh v šiestom prikázaní?

Boh v šiestom prikázaní prikazuje, aby sme v myšlienkach a pohľadoch, slovách a skutkoch boli stydliví a počestní.

*„Blahoslavení čistého srdca, lebo oni uvidia Boha.“ (Mat. 5,8.)* Boh ich nad iných miluje a chystá im v nebi zvláštnu odmenu. Tam požívajú v spoločnosti Baránka božieho Deva Maria, svätý Jozef a nečíselný zástup svätých, menovite sv. Agnesa, sv. Stanislav a sv. Alojz. Ich odznakom je biela lalia. K Bohu ich povzniesla stydlivosť a cudnosť, to jest svätá čistota.

#### 147. Čo pomáha k zachovaniu svätej čistoty?

K zachovaniu svätej čistoty pomáha: 1. v čas pokušenia porúčať sa Bohu a blahoslavenej Deve Marii, 2. dobre sa modliť a častejšie sa sponedať a prijímať, 3. pamätať, že Boh všetko vidí a že v každej chvíli môžeme umrieť.

„Nezasmilníš“ „Nepožiadáš manželky bližného svojho.“

„Smilstvo a všetijaká nečistota ... nech sa ani nespomína medzi vami, ako sa sluší na svätých“ (Eféz. 5,3). „Soští“ je názov prvých kresťanov. (2. Kor. 13,12.)

#### 148. Kto sa prehrešuje proti svätej čistote?

Proti svätej čistote sa prehrešuje: 1. kto má dobrovoľne nepočestné myšlienky, žiadosti, 2. kto nepočestne pozerá, hovorí, jedná sám alebo s druhým, 3. kto sa ľahkomyselne vydáva v nebezpečie hriechu necudného. Každý, kto hľadá na ženu žiadostive, už smilní v srdci svojom. (Mat. 5,28.) Nepočestné myšlienky a žiadosti zakazuje Boh deviatym prikázáním.

#### 149. Čo je pre svätú čistotu zvlášť nebezpečné?

Pre svätú čistotu je zvlášť nebezpečné: 1. dívať sa na nemravné obrazy a čítať nemravné knihy. 2. ľahkomyselne sa sbratriť a priateľiť s druhým pohlavím, 3. chodiť na neslušné hry, predstavenia a tance.

### Pozor na oči!

Zlodej oknom a hriech okom. Nic je dovolené čítať hocijaké knihy. Niektorá kniha môže byť krásne písaná, ale je ako kvietky jedovaté. — Dôverná známosť medzi osobami rôzneho pohlavia býva mravne nebezpečná. Niektoré zábavy budia nečisté myšlienky a žiadosti.

*Smrteľné následky telesných hriechov proti svätej čistote:* hanba; nákazlivé a mnoho ráz nezhojiteľné nemoci; nechuf k modlitbe, k službám božím a k sviatostiam; strata svätej viery; nekajúcna smrť a nešťastná večnosť.

Miluj nevinnosť ako najväčší poklad a najkrásnejšiu ozdobu duše svojej. Nikdy nečih ničoho takého, ani potajomne, čo by si sa pred poctivými ľuďmi neopovážil činiť. Isus hovorí: „Blahoslavení čistého srdca, lebo oni uvidia Boha.“ (Mat. 5, 8.)

## 66. „Neukradí“ — nepokradneš a nepožiadáš statok bližného!

*Siedme — desiate prikázanie božie.*

„Každému svoje!“ bolo právnou zásadou už u pohanských Rimanov. A naši predkovia hovorili: „Svoje sväté, cudzie najsvätejšie.“ Siedmym a desiatym prikázáním chráni Boh majetok.

**150. Kto sa prehraňuje proti cudziemu majetku?**

Proti cudziemu majetku sa prehraňuje: 1. kto kradne; 2. kto klame a úžeru pácha; 3. kto cudzí majetok nespravedlivo zadržuje alebo poškodzuje.

**Kradne**, kto potajomky bere cudzí majetok. **Lápi**, kto násilím bere cudzie. **Klame**, kto podvodne uškodí na cudzom majetku, kto falšnými peniazmi, mierou a váhou ošudí, kto falšovaním listín, krivými výpovedmi alebo podplatením svedkov prisvojuje si cudzí majetok. **Úžeru pácha**, kto žiada od pôžičky nezákonné úroky, kto zvyšuje cenu zbožia a tovaru nad ich skutočnú hodnotu. **Nespravedlivo zadržuje**, kto najdenú alebo vypožičanú vec nevráti vlastníkovi, kto neplatí včas, čo platí je povinný.

*Zadržanie zaslúženej mzdy robotníkom, služebníkom a sužovanie chudobných a sirot je kriechem do neba volajúcim.*

**151. Čo prikazuje Boh v siedmom prikázaní?**

Boh v siedmom prikázaní prikazuje: 1. aby sme ponechali každému, čo je, jeho; 2. aby sme nespravedlivý majetok navrátili a zavinenú škodu nahradili.

**Vráť a nahraď!** Čo? Všetku škodu, zlomyseľne alebo dobromyseľne učenú a všetko cudzie alebo cenu jeho. Kedy? Čo najskôr. Komu? Vlastníkovi, a keď ho nenajdeme, odovzdať úradom alebo dať chudobným, na náboženské ciele. V pochybnosti poradí otec duchovný. Neopúšťaj cestu statočnosti. Ani akúkoľvek malú vec nikdy neodcudzuj, ani rodičom. Buď spokojný s tým, čo máš a čo nadobudneš si statočným spôsobom. Cudzie imanie nemá božské požehnanie.

**„Nebud svedkom falšivým proti bližnaho tvojeho“!**

**67. Nepremluviš krivého svedectva proti bližnému svojmu!**

*Osme prikázanie božie.*

Aký by to bol život na zemi, keby nemohol veriť spoľahlive syn rodičom, žiak učiteľovi, priateľ priateľovi, nemocný lekárovi, sudca svedkom! Preto chce Boh, aby sme v reči a chovaní sa držali vždy pravdy.

**152. Kto sa prehraňuje proti pravde?**

Proti pravde sa prehraňuje, kto krivo svedčí, kto luže a kto sa pretvaruje.

**Luže**, kto vedome hovorí nepravdu, aby oklamal bližného. **Mýliť sa môže každý**, luháť nemá nikto. Svätí neluhali ani žartom. **Hreší**, kto luže, aby pomohol sebe alebo poslúžil druhému alebo

uškodil niekomu. *Nemocnému tajiť jeho blízkú smrť by mohlo byť ťažkým hriechom.*

**Krivo svedčí, kto luže v nejakej veci pred súdom; je to krivé svedectvo.** Volakedy býva s tým spojená i krivá prisaha. Proti Christovi svedčili pred veľradou židovskou kriví svedkovia. (Mat. 26, 60.) Farizeji žalovali na neho krivo pred Pilátom. (Luk. 23, 2.) Proti arcidiakonovi Štefanovi nepriatelia „postavili krivých svedkov.“ (Sk. apošt. 6, 13.) „Svedka krivého nenávidí Boh“ (Príhl. 6, 19.) a prenasleduje svetský súd.

**Pretvaruje sa, kto sa chová tak, aby bližného oklamal.** Na oko pobožný a vnútri plný hniloby.

**Buď úprimný a verný.** Čo v srdci, to na jazyku, to v chovaní. Zachovaj sverené tajomstvo, zvlášť úradné, a plň, čo si dobrého slúbil. Buď vždy verný viere, vlasti a priateľovi: „Služebník dobrý a verný vojde v radosť Pána svojho.“ (Mat. 25, 23.)

**Česť a dobré meno bližného máme šetriť a brániť.** Povinní sme sa starať o svoju osobnú česť a o česť svojho stavu.

#### 153. Kto sa prehrešuje proti dobrému menu bližného?

Proti dobrému menu bližného sa prehrešuje: 1. kto bližných podozrieva, bez dostatočnej príčiny zlé predpokladá; 2. kto bližného ohovára alebo mu na cti utrhá; 3. kto z bližného posmech robí alebo ho potupuje.

**Zlé predpokladá o bližnom, kto bezdôvodne ho podozrieva a neláskave posudzuje.**

**Bližného pomlúva, kto na bližného chyby vymýšľa, ktorých nemá alebo chyby jeho zväčšuje.** Pomlúvanie je ako uhlie: keď nespáli, aspoň zašpiní. „Očiernil ho“. „Nesúďte a nebudete súdení.“ (Luk. 6, 37.) Pred svojimi dverami zametaj! *Zvlášť o mŕtvych hovor dobre alebo nič.* Nemusíš každému povedať všetko, čo je pravda. „Slovo, ktoré počul si proti bližnému, nech s tebou umre.“ (Sir. 19, 20.) Kto poslúcha ochotne zlé reči o bližnom, je spoluvinný v hriechu proti dobrému menu bližného.

**Chyby bližného len vtedy máme vyjaviť pred druhým (pred rodičmi, predstavenými jeho), keď ho tým spôsobom môžeme napraviť.**

#### 154. Čo prikazuje Boh v ôsmom prikázaní?

Boh v ôsmom prikázaní prikazuje: 1. aby sme boli pravdomluvní, úprimní a verní; 2. aby sme česť a dobré meno bližného šetřili a bránili; 3. aby sme krivdu a škodu, na cti bližnému spôsobenú, napravili.

*Naprav krivdu a škodu odvolaním pomluvy, odprosením za potupu a náhradou majetku. K náhrade majetkovej je zvlášť povinný, kto slovom alebo písaním nespravедливо poškodil bližného v živnosti v obchode alebo v službe.*

## 68. Cirkevné prikázanie.

Cirkev svätá je splnomocnená dávať prikázania samým Isusom Christom, ktorý ju k tomu ustanovil, aby v jeho mene veriacich opravovala a riadila. Teda kto cirkev neposlúcha, pácha hriech. „Kto cirkev neposlúchne, má sa ako pohan a mýtnik.“ (Mat. 18, 17.)

### 155. Od koho má cirkev právo dávať prikázanie?

Právo dávať prikázanie má cirkev od Isusa Christa, ktorý hovoril apoštolom a ich nástupcom: „Čokoľvek sviažete na zemi, bude sviazané aj na nebi.“ (Mat. 18, 17, 18.)

Slovo *sviazat* znamená: niekoho k niečomu zaviazat, niečo jemu nariadiť. Predstavení cirkvi nariaďujú katolíckym kresťanom, čo k ich spaseniu uznávajú za potrebné.

Tak cirkev nariaďuje, že pred svätým prijímaním máme byť úplne lačni, že nesmieme čítať niektoré zakázané knihy, ani chodiť na bohoslužby inovercov, že máme prispievať na potreby kostolné a na výživu duchovných správco.

**Zvlášť dôležité je: päťoro cirkevných prikázaní.**

### 156. Ako znie päťoro cirkevných prikázaní?

Päťoro cirkevných prikázaní znie takto: „1. Dni sviatoční sviaťtí. 2. V nedeľu i sviatok službu božiu sluchati. 3. Prikazanyja posty postiti. 4. Každého roku ispovedatisia i pričasťatisia. 5. V postach nesvadhovati.“

Katolícky kresťan má zachovávať cirkevné prikázanie pod hriechom tak, ako prikázania božie. Cirkev má moc a právo potrestať tých, ktorí jej príkazy zlomyselne nezachovajú. Môže im odopreť sviatosť, môže ich vytvorit' z cirkvi a môže im odopreť cirkevný pohreb.

**Cirkevná dispensácia.** Cirkev má moc prikázania svoje „rozviazat“ alebo premenit', zrušit'. Z vážnych príčin dáva úlevu (dispensáciu) pri niektorých prikázaniach, ale prikázania božie rozviazat nemôže.

## 69. „Sväť sviatky!“

### *Próe prikázanie cirkevné.*

Sviatky Isusa Christa sú:

1. 25. dec. (7. januára): *Roždestvo (Narodenie Pána)*. Deň pred Roždestvom menuje sa: „*Navečerie Roždestva*“, kedy je prísny

pôst. O polnoci je „*Povečerie*“ s piesňou „*S nami Boh*“. Na *Rozdestvo* obyčajne koledujeme.



Nalezenie sv. Kříža.

2. 1. (14.) januára: *Obrezanie Hospodne* (Nový rok) a pamiatka *Sv. Vasilija*.

3. 6. (19.) januára: *Bohojarlenie Hospodne* (Zjavenie Pána), to je krstenie Isusa na Jordáne.

Na riekach odbavuje sa veľké svätenie vody.

4. 2. (15.) februára: *Stretnie Hospodne* (Stretnutie Pána), keď 40dňový Isus stretol sa v chráme so starcom Simeonom.

5. *Veľký piatok*.

6. *Vzkriesenie Christovo* (Veľká noc) 8 dni.

7. *Voznesenie Hospodne* (Nanebevstúpenie).

8. *Sošestvie sv. Ducha* (Solanie) 2 dni.

9. 14. (27.) septembra *Vozdviženie čestnaho Kresta* (Povýšenie sv. Kříža).

10. 6. (19.) augusta: *Preobraženie Hospodne* (Premenenie Pána), keď Isus sa premenil na hore táborskej.



Pokrov.

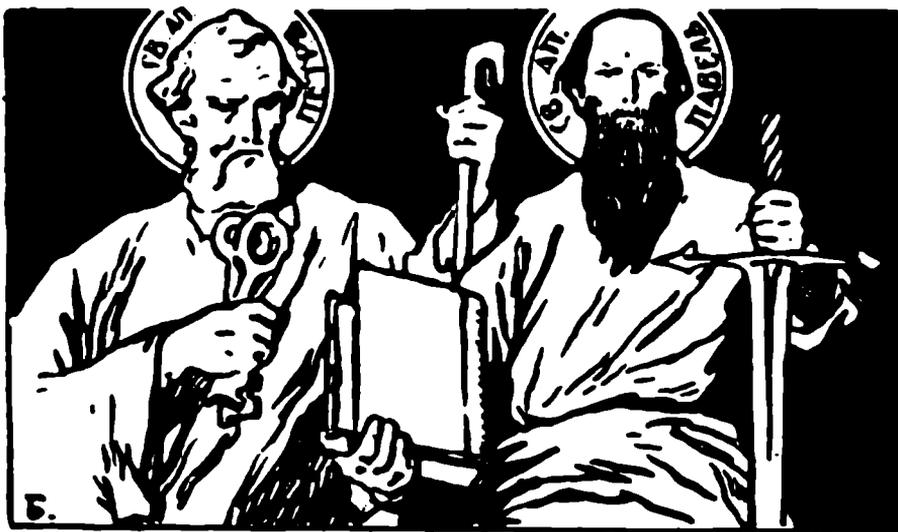
### 11. *Sviatok Christa kráľa* (v poslednú nedeľu októbra).

**Sviatky prečítaj Devy Marie sú:**

1. 8. (21.) septembra: *Roždestvo Bohorodice* (Narodenie).
2. 1. (14.) októbra: *Pokrov* (Ochrankyňa).
3. 21. novembra (4. dec.): *Vovedenie* (Obetovanie Bohorodice).
4. 25. marca (7. apríla): *Blahovešćenie* (Zvestovanie).
5. 15. (28.) augusta: *Uspenie* (Nanebevzatie).

**Váženjšie sviatky svätých sú:**

1. 24. júna (7. júla): *Roždestvo* (Narodenie) *Joanna Krstiteľa*.
2. 29. júna (12. júla): *Apoštolov Petra a Pavla*.



Sv. Peter a sv. Pavel.

3. 29. augusta (12. sept.): *Ušknovenie*. (Sfatic hlavy Krstiteľa.)  
Prísny pôst.

4. 8. (21.) novembra: *Sobor archistratiga Michaila*. (Chór archanjela Michala.)

5. 6. (9.) decembra: *Ota Nikolaja*. (Mikuláša.)

6. 5. (18.) júla: cirkevný a štátny sviatok *Cyryla a Metoda*, apoštolov slovanských.

#### 157. Ako svätíme dni sviatočné?

Dni sviatočné svätíme, keď nekonáme služebné práce, keď počívame pobožne služby božie a keď vykonávame skutky bohumilé.

## 70. Slyš pobožné služby božie.

### *Druhé prikázanie cirkevné.*

#### 158. Čo znamená „slyšať služby božie pobožne“?

Slyšať služby božie pobožne znamená byť na službách božích z úcty k Pánu Bohu, chovať sa pri nich úctive a sledovať pozorne, čo sa na oltári koná.



Cyriľ a Metod.

Nie je z úcty k Bohu na príklad byť na službách božích len z lásky ku peknému spevu; úctive sa chová, kto je prítomný v počestnom odeve, slušne stojí alebo sedí, nepľuje na zem, neobzerá sa a nesmeje sa. Pozorne sledovať máme zvlášť hlavné čiastky, modliť sa poslušne modlitby a spievať bohoslužebné piesne.

#### 159. Kto je povinný vo sviatočný deň slyšať služby božie?

Vo sviatočný deň všetci kresťania katolíci od siedmeho roku povinní sú slyšať služby božie, ak ich dôležité prekážky neospravedľujú.

*Dôležité prekážky:* choroba, špatné počasie, veľká vzdialenosť od kostola, opatrovanie chorých. V takých okolnostiach je dobre pomodliť sa doma bohoslužebné modlitby a ísť do kostola aspoň popoludní.

#### 160. Kto sa prehraňuje proti druhému cirkevnému prikázaniu?

Proti druhému cirkevnému prikázaniu prehraňuje sa: 1. kto služby božie z vlastnej viny či už celkom alebo v hlavných čiastkach zamešká; 2. kto je pri službách božích roztržitý alebo neslušne sa chová.

*Okrem služieb božích máme slyšať i kážeň.*

Isus hovorí: „Kto je z Boha, počúva slová božie.“ (Ján. 8, 47.)

*Sviatočný deň je dňom svätého prijmania.*

Prví kresťania chodievali vo sviatočné dni pri službách božích spoločne k stolu Pána. (Sk. ap. 20, 7.) Tak sa plne zúčastnili sv. obeti. „Boh navštívil ľud svoj.“ (Luk. 7, 16.) a verný ľud ho k svojmu spaseniu ochotne prijímal.

*Sviatočný deň je dňom svätej radosti.* Bez úprimnej ľútosti nemôžu byť účinné žiadne služby božie. Srdce aspoň ľútosťou očistené, dvojnásob sa zotaví pri slušných zábavách.

„Radujte sa v Pánu vždy, opäť hovorím, radujte sa!“ (Filip. 4, 4.) Bujná rozpustilosť a nočné zábavy nie sú dovolené, tým menej v deň sviatočný.

Ráno Duchu svätému a večer duchu zlému?!

## 71. Ustanovené pôsty zachovávajú!

*Tretie prikázanie cirkevné.*

Postiť sa znamená odopreť si niektorý pokrm alebo značnejšiu časť dennej potravy. Už pohania si za pokánie ukladali pôst. Prikázanie v raji bolo pôstne. Mojžiš, Eliáš a Isus Christos sa postili 40 dní a nocí. Starodávni kresťania zachovávali pôsty prísnejšie, najmä v čase predveľkonočnom. Do západu slnka ničoho nejedli a k večeri len rastlinné pokrmy.

161. Prečo sa musíme postiť?

Postiť sa musíme, aby sme príklad Isusa Christa nasledovali, za hriechy svoje pokánie činili a aby sme zlé žiadosti svoje ľahšie pre-máhali.

162. Ktoré sú prikázané pôsty v gréckokatolíckej cirkvi?

V gréckokatolíckej cirkvi sú prikázané tieto pôsty: *tyždenné, ročné a sviatočné.*

Týždenné sú: stredy a piatky; ročné: pred *Roždestvom* (Narodením) Christovým, pred *Vzkriesením*, pred sviatkom Petra a Pavla, pred *Uspením* (Nanebevzatím) Devy Marie; sviatočné: v *navčeríe Roždestva* (na vigliu Narodenia) Christovho a *Bohovejavenia* (Zjavenie Pána), na *Vozviženie* č. *Kresta* (Povyšenie sv. Kríža) i na *Uschnovenie* hlavy *J. Krstiteľa* (Statie).

163. Ako sa možno postiť?

Postiť sa možno dvojako: alebo pôstom, alebo zdržovaním.

164. Čo znamená postiť sa pôstom?

Postiť sa pôstom znamená, že v pôstných dňoch máme sa zdržovať od mäsitých, masných a mliečnych pokrmov a len raz cez deň môžeme sa najesť dosýta.

Postiť sa majú, ktorí už dokončili 21. rok a nedosiahli ešte 60. roku.

**163. Čo znamená postiť sa zdržovaním?**

Postiť sa zdržovaním znamená, že možno sa najesť dosýta i viac ráz, ale neslobodno jesť mäsa a masných pokrmov.

Zdržovaním sa postiť majú všetci, ktorí už prekročili siedmy rok.

Zdržovaním sa postíme v pôstne soboty a nedele.

Výnimka je Veľká sobota, keď je prísny pôst.

**164. Čo sú dni „pospolití“?**

Dni pospolití sú stredy a piatky, keď dovolené je jesť aj mäsité pokrmy.

Také dni sú: od Roždestva (Narodenie) Christovho do navečeria Bohojavlenia (vigilie Zjavenia Pána); od nedele „mytara a farizeja“ (mýtnika a farizeja) do nedele „bludnaho (márnotratného) syna“; svetlý týždeň; od „Sošestvia“ (Soslania) sv. Ducha do nedele „Všechsvätých“; streda i piatok, keď na ne pripadá „Roždestvo (Narodenie) Christovo“ alebo „Bohojavlenie (Zjavenie Pána)“.

V jednotlivých prípadoch a z dôležitej príčiny — nemoc, ťažká práca — môže príslušný biskup svojich veriacich, či už jednotlivých či už všetkých, od pôstu oslobodiť (dišpenzácia).

**Kajúce dni.** Cirkev svätá predpisuje pôst hlavne na to, aby sme činili pokánia za hriechy. S tým sa nesrovnávajú hlučné a zvlášť tanečné zábavy. Preto sa na nich katolícky kresťan v čase svätého pôstu nezúčastňuje.

**72. Povinnosti stavu.**

*Práca je podielom človeka.* Pracuje sa duševne a telesne. Obidve práce konal a posvätil Isus Christos. Bez žiadnej z nich sa ľudská spoločnosť neobíde. Pracovať je potrebné. Človek je stvorený k práci. „Šesť dní budeš pracovať.“ (5. Mojž. 5, 18.) Boh, nebeský hospodár, povolal všetkých ľudí do práce na svoju vinicu. „Idte na vinicu moju.“ (Mat. 20, 4.) Každému z nás určil okruh účinkovania, to jest povolanie alebo stav. V stave tom ukladá Boh Desatorom každému zvláštne povinnosti.

**167. Čím sú povinní rodičia a vychovávateľa deťom?**

Rodičia a vychovávateľa sú povinní dať deťom výchovu v pravdivej viere a v bohabojnosti a starať sa o ich časné blaho.

Učiteľia sú povinní žiakov vyučovať pre život časný a vychovávať ich, aby došli cieľa večného. Za výchovu školskú sú rodičia a vychovávateľa pred Bohom spolu zodpovední.

Žiaci sú povinní chodiť do školy a učiť sa, čo je im uložené.

**168. Čím sú povinní zamestnávateľa zamestnancom?**

Zamestnávateľa sú povinní zamestnancom platiť spravедlivú mzdu a pridržať ich k dobrému.

„Každému, kto ti bude niečo pracovať, vypláť ihneď mzdu.“ (Tob. 4, 15.)

Zadržovanie alebo snižovanie zaslúženej mzdy robotníkom a služobníkom je hriech do neba volajúci.

**Zamestnanci sú povinní** zamestnávateľom verne slúžiť a svedomite pracovať.

**169. Čím je povinný občan štátnym zákonom?**

Občan je povinný štátnym zákonom náležite sa podrobiť a o dobré zákony sa pričiňovať.

**Volebná povinnosť.** Za dobré zákony a dobrú zprávu verejnú má tiež svedomitý volič pred Bohom zásluhu; za nedobré zákony a za nedobрую zprávu je nedbalý a ľahkomyselný volič Bohu a spoločnosti spolu zodpovedný.

### 73. Premáhaj pokušenia!

Na ceste k nebu je nám nebezpečné včelko, čo svádza ku hriechu. Svádza alebo pokúša nás *telo*, na pr. k lenivosti, nemravnosti; *svet*, to jest zlí ľudia, zlým príkladom, hovorom, tlačivom, obrazom, divadlom, zábavou; *diabol* vnukaním zlých myšlienok a žiadostí.

**170. Odkiaľ pochádza pokušenie?**

Pokušenie pochádza od tela, sveta a diabla.

Pokušenie samo v sebe nie je hriechom, ale stane sa ním, len čo pokušeniu privolíme.

**171. Čo máme činiť v pokušení?**

V pokušení máme sa modliť, ihneď zpočiatku mu odporovať a varovať sa príležitosti.

„Bedlite a modlite sa, aby ste neprišli do pokušenia.“ (Mat. 26.4)

Príležitosťou ku hriechu býva osoba, spoločnosť, miesto, zábava, kniha a podobné.

„Kto miluje nebezpečenstvo, zahynie v ňom.“ (Sir. 8.32.)

Pokušenie protiví sa milosti božej. Milosť božia osväcuje rozum a posilňuje vôľu. Preto pros Boha, aby odvrátil od teba také pokušenia, v ktorých by si podľahol.

### 74. Hriech — najväčšie zlo.

Hriechu sa dopúšťame myšlienkami, žiadosťami, slovami, skutkami a opustením dobrého. Čo sa stalo nevedome proti vôli, nie je hriechom.

**172. Čo je hriech?**

Hriech je vedomé a dobrovoľné prestúpenie prikázania božieho.

Nie všetky hriechy sú rovnaké: sú ťažké čiže smrteľné, ľahké čiže všedné. Ťažký bol hriech pyšných anjelov a prvých ľudí. Ťažkým

hriechom by mohlo byť na pr. neveriť v Boha, krivo prisahať, zanedbať služby božie alebo veľkonočnú povinnosť, nenáviieť bližného alebo mu urobiť značnú škodu.

#### 173. Kto sa dopustí ťažkého hriechu?

Ťažkého hriechu sa dopustí, kto zákon boží vo veľkej veci s jasným poznaním zlého a dobrovoľne prestúpi.

*Smutné následky.* Ťažkým hriechom prestáva byť človek svätým dieťaťom božím a stáva sa synom márnotravným. Zaslúži od Boha trestov časných a večných. Keby niekto umrel, bol by odsúdený naveky „von do tmy, kde je plač a škrípanie zubov“. (Mat. 22, 18.) V ťažkom hriechu je človek pre nebo akoby mŕtvy, preto sa hovorí o ťažkom hriechu „smrteľný“.

#### 174. Aké následky má hriech smrteľný?

Hriech smrteľný zbavuje nás milosti posväcujúcej a kráľovstva nebeského a privádza na nás časné a večné tresty božie.

*Lahký hriech spácha,* kto zákon boží len v malej veci alebo vo veľkej veci nie celkom dobrovoľne, nie celkom vedome prestúpi. Tento hriech menuje sa všedný, lebo dopúšťajú sa ho ľudia v krehkosti svojej temer každého dňa.

#### 175. Prečo sa máme chrániť všedných hriechov?

I všedných hriechov sa máme chrániť, lebo urážajú Boha, privádzajú nás pomaly k ťažkým hriechom a priťahujú na nás časné tresty.

*Nebezpečné náklonnosti.* Neblahým následkom dedičného (prvorodného) hriechu je, že „srdce ľudské sa kloní od mladosti k zlému“. (1. Mojž. 8, 21.), kloní sa k zlému na rôzne strany. Je takých náklonností sedmoro: pýcha, lakomstvo, smilstvo, závišť, obžerstvo, hnev, lenivosť.

**Pýcha** je preceňovanie seba a nezriadená žiadosť prednosti; **lakomstvo** je nemierna dychtivosť po peniazoch a pozemských statkoch; **smilstvo** je priestupok proti svätej čistote; **závišť** je zármutok z toho, že bližný má viac ako my; **obžerstvo** je nemierne jedenie a pitie; **hnev** je rozčúlenie mysli, spojené so žiadosťou pomstiť sa; **lenivosť** je dobrovoľná nechť k povinnostiam.

Tieto hriechy menujú sa hlavnými, lebo z nich pochádzajú mnohé iné hriechy.

## 75. Dobré skutky. Čiň dobre!

„Každý strom, ktorý nerodí dobré ovocie, bude vyfatý a na oheň hodený.“ (Mat. 8, 10.) Dobré ovocie rodí, kto činiť to, čo Boh prikazuje, plní povinnosti stavu, nesie trpezlivo kríž, kto činiť všetko to, čo ľúbi sa Bohu, slovom, kto *dobré skutky* činiť.

### 176. S akým úmyslom máme činiť dobré skutky?

Dobré skutky máme činiť s úmyslom, že nimi chceme plniť vôľu božiu.

*Dobry úmysel* chybí tomu, kto na príklad sa modlí, aby druhých oklamal alebo dáva almužnu, aby ho ľudia chválili. (Mat. 6, 2.)

*Skutok bez dobrého úmyslu nemá ceny pred Bohom.* Dobry úmysel má, kto na príklad zo súcitu pomáha bližnému alebo znáša trpezlivo súženia. Výslovné vzbudíme v sebe dobrý úmysel, keď svoje skutky začíname týmito slovami: „O Bože mój, všetko chcem konať k Tvojej väčšej cti a sláve!“ „Či teda jete a či pijete a či čokoľvek iného činite, všetko na slávu božiu činite!“ (I. Kor. 10, 31.)

### 177. Ktoré sú hlavné dobré skutky?

Hlavné dobré skutky sú: modlitba, pôst a almužna.

„Dobrá je modlitba s pôstom a almužnou, lepšia ako nakopiť poklady zlata.“ (Tob. 12, 8.) K modlitbe prináležia všetky skutky pobožnosti; k pôstu všetky skutky sebazapierania; k almužne všetky skutky milosrdenstva.

### 178. Čo hovoril Isus Christos o dobrých skutkoch?

Isus Christos o dobrých skutkoch hovoril: „Neshromažďujte si pokladov na zemi, kde hrdza a moč kazí a kde sa kmíni podkopávajú a kradnú, ale shromažďujte si poklady v nebi!“ (Mat. 6, 19, 20.)

*Dobry skutok je pre nebo záslužný*, keď sa koná v posväcujúcej milosti. Nie je dosť, keď konáme stromu nie sú suché. Živý konár kvitne a nesie ovocie. Podobne aj človek v posväcujúcej milosti za každý dobrý skutok zasluhuje viac milosti na zemi a viac blaženosti v nebi.

Kto je v hriechu, toho skutky nie sú záslužné pre život večný; ale nimi môže zaslúžiť si časnú odplatu a ľahšie môže obdržať milosť božiu, aby sa polepšil.

## 76. Bohumilé návyky — ctnosti.

Dobry skutok, opäť a opäť konaný, sa stane bohumilým zvykom. Návyk dobrého skutku nazýva sa *ctnosť*. Kto sa dobre modlieva, je *pobožný*; kto ochotne pomáha bližnému, je *milosrdný*; kto každému oddáva, čo mu náleží, je *poctivý*. Kto má viac ctností, je *ctnostný*.

### 179. Ktoré sú najdôležitejšie božské ctnosti?

Najdôležitejšie božské ctnosti sú: viera, nádej a láska.

„Teraz zostáva viera, nádej, láska, to troje, ale najväčšia z nich je láska.“ (I. Kor. 13, 13.)

Viera, nádej a láska rovno od Boha pochádzajú a na Boha sa vzťahujú, preto sa menujú božskými ctnosťami.

**180. Kedy máme zvlášť vzbudiť božskú ctnosť?**

Božské ctnosti máme zvlášť vzbudiť pri službách božích, pri svätom prijímaní, v pokušení a v nebezpečenstve smrti.

„Isuse môj, v Tebe verím, Isuse môj v Tebe dúfam, Isuse môj, nadovšetko milujem Ťa! Amiň.“

„Nasleduj ma!“ hovorí Pán. (Mat. 19, 21.)

Najsvätejším vzorom všetkých ctností je pre nás Isus Christos. „Príklad dal som vám, aby ste i vy činili, ako som ja učinil vám!“ (Ján 18, 15.) Hodný učeník nasleduje majstra. Preto sa *denne zapre*, to jest odopre si to, čo vedie ku hriechu; *bere na seba kríž* práce, bolesti, zármutku a krivdy.

*Christos je vzorom pokory.* Opustil slávu Otca svojho a stal sa človekom. Neprišiel, aby si dal slúžiť, ale aby sám slúžil. V chudobe a práci prebýval medzi nami. Ponížil sa až k smrti kríža. Umieral celé tri hodiny. Teraz, ako kráľ celého sveta, pokorne sídli vo sviatosti Oltárnej.

Pokorný učeník Pána ponížene uznáva, že je slabý a hriešny; modlí sa, vyznáva svoje hriechy; ochotne poslúcha; je srdečne zdvořilý. „Boh sa pyšným protiví, milosť dáva pokorným.“ (I. Petr 5, 5.) Pokora je základom všetkých ctností.

„Ó, Bože môj, verím v Tebe, lebo si nekonečne pravdomluvný.“

Ó, Bože môj, dúfam v Tebe, lebo si nekonečne verný a milosrdný.“

Ó, Bože môj, milujem Ťa, lebo si najvyšší dobrý a milovania hodný.“

**77. Ctnosti blahoslavených.**

Osmoro dôležitých ctností označil Isus Christos v kázani o blahoslavených.

**181. Ako znie osmoro blahoslavenstiev?**

Osmoro blahoslavenstiev znie:

1. Blahoslavení chudobní duchom, lebo ich je kráľovstvo nebeské.
2. Blahoslavení tichí, lebo oni budú vládnuť zemou.
3. Blahoslavení, ktorí truchlia, lebo oni budú potešení.
4. Blahoslavení, ktorí lačnejú a žiznia po spravodlivosti.
5. Blahoslavení milosrdní, lebo oni dojdú milosrdenstva.
6. Blahoslavení čistého srdca, lebo oni uvidia Boha.
7. Blahoslavení pokoja milovní, lebo oni volať sa budú dieťkami božími.

8. Blahoslavení, ktorí trpia prenasledovanie pre spravodlivosť, lebo ich bude kráľovstvo nebeské.

*Chudobný* je podľa Pána, kto nedychtí hriešne po majetku; taký je *chudobný duchom*. — *Tichý* z lásky k Bohu jedná z bližným prievetive, znáša ublíženie trpezlivo a odpúšťa krivdu srdečne.

**Trúchlivý** lútuje hriechy svoje a nesie svoj kríž bez reptania, odovzdaný do vôle božej. Po *spravedlivosti lačný*, kto usilovne hľadá pravdu božiu, aby ju poznal, milosť božiu, aby bol svätý alebo svätejší. Milosrdný pomáha bližnému v potrebách telesných a duchovných. Čisté srdce má, kto sa chráni hriechov vôbec a najmä je stydlivý a počestný v myšlienkach a pohľadoch, v reči a chovaní. *Pokojamilovný* dobre sa snáša s bližným. *Pre spravodlivosť trpí*, kto pre Christa znáša posmech alebo potupu, obetuje zdravie alebo majetok, prijíma bolesť alebo smrť.

*Blahoslavení = nevýslovne blažení v nebi.*

**Buď dokonalý!** Kto vrúčne celým srdcom miluje Boha, usiluje sa slúžiť jemu nielen dostatočne, ale čo najlepšie, koná nielen, čo Boh prikazuje, ale i čo len radí; chráni sa nielen hriechu ťažkého, ale i hriechov ľahkých. Tak slúži Bohu dokonale.

### 102. Čo hovoril Isus o dokonalom živote?

Isus Christos o dokonalom živote hovoril: „Jestli chceš dokonalým byť, id, predaj všetko, čo máš, rozdeľ chudobným a budeš mať poklad v nebi, potom príď a nasleduj ma.“ (Mat. 19, 21.) Tak radil Isus bohatému mláďencovi, aby svoj majetok rozdal, aby zostal slobodný a aby sa poslušne podriadil Christovi i v tom, k čomu nie je povinný obyčajný učeník.

### 103. Ktoré sú tri evanjelické rady?

Tri evanjelické rady sú: 1. dobrovoľná chudoba, 2. večná čistota, 3. dokonalá poslušnosť duchovných predstavených.

*Evanjelické rady zachovávať povinné sú osoby rehoľnícke a všetci, ktorí sa k tomu slubom zaviazali. Menujú sa evanjelickými preto, lebo sú zaznačené v evanjeliu.*

## 78. Buď s Pánom Bohom!

**Začínaj deň s Pánom Bohom!** V hodine presne stanovenej posväť nový deň znamením kríža a vstaň bezodkladne! Pomodli sa ranné modlitby, vzbud pri nich dobrý úmysel, a keď možno, zajdi i vo všedný deň na služby božie! Keby to nebolo možné, ucti Pána vo sviatosti Oltárnej aspoň návštevou.

**Pracuj s Pánom Bohom** vo svojom povolaní! Premysli dobre, začínaj rýchle, konaj usilovne! Obnov pri práci dobrý úmysel, zvlášť keď je práca ťažká a namáhavá! Pracuj ako služebník dobrý a verný svedomite! Boh sa díva, Boh odplatí!

**Osviež sa s Pánom Bohom!** Vďačne ďakuj pred jedením a po jedení Pánu Bohu! Rozumný osviežuje sa tak, aby sa posilnil k ďalšej práci. Opatrný sa varuje zábav mravne nebezpečných. Svätý sa raduje vždy v Pánu. (Filip. 4, 4.)

**Trp a zúďšaj s Pánom Bohom, čo sa ti cez deň prihodí ťažkého, smutného a bolestného! Vezmi na seba kríž práce, krivdy, bolesti a odovzdaný do vôle božej id trpezlivo za Pánom!**

**Konči deň s Pánom Bohom večernými modlitbami! Najdôležitejšia čiastka večernej modlitby je spytovanie svedomia s dokonalou lútosťou a s úprimným predsavzatím. Je veľmi prospešné sa večer pred usnutím rozpomenúť: „Umreť musím, ale neviem kde, neviem kedy, neviem ako...“ Potom si urči poriadok budúceho dňa a znamením kríža odovzdaj sa pod ochranu božiu!**

**Preži týždeň s Pánom Bohom! V deň sviatočný bez dôležitej príčiny nezameškaj služby božie! Aký deň nedeľný, taký deň posledný. Piatok, pamätný deň smrti Pána, a iné prikázané dni posväť svätým pôstom.**

**Ži v posväcujúcej milosti! Daj pozor na všedné hriechy vedomé a dobrovolné! Nedaj sa svádzať špatnými príkladmi a klamlivými slovami! Smier sa s Bohom vo svätej spovedi a pristúp čím častejšie ku stolu Pána! Dobrými skutkami skladaj si poklad pre nebo! Buď verný až do smrti a živý budeš s Pánom Bohom na veky. Amen.**

---

# OBSAH.

	Strana:
I. Každodenné modlitby a pravdy . . . . .	6
II. Svätý ruženec . . . . .	14
III. Svätá spoveď . . . . .	16
1. Úvod. Náš večný cieľ . . . . .	20

## *Prvá časťka. O viere.*

2. Božie pravdy. Zjavenie božie . . . . .	21
3. Verím v Boha . . . . .	22
4. Kto ako Boh? . . . . .	22
5. Boh — najsvätejší . . . . .	23
6. Jeden Boh v troch osobách . . . . .	24
7. Boh stvoril svet a riadi ho. . . . .	25
8. O anjeloch . . . . .	26
9. Som človek, obraz boží . . . . .	27
10. Prví ľudia . . . . .	28
11. Boh priľúbil Vykupiteľa . . . . .	29
12. Náš Vykupiteľ je Isus Christos . . . . .	30
13. Isus Christos — Bohočlovek . . . . .	31
14. Verejný život Isusa Christa . . . . .	32
15. Umučenie Pána . . . . .	33
16. „Christos vstal“ . . . . .	35
17. Vstúpil na nebesá . . . . .	35
18. Verím v Ducha svätého . . . . .	36
19. Založenie cirkvi za dob apoštolských . . . . .	37
20. Nástupcovia apoštolov — biskupi a kňazi . . . . .	38
21. Cirkev Isusova len jedna a svätá! . . . . .	39
22. Cirkev Isusova všeobecná — katolícka (soborná) . . . . .	39
23. Cirkev Isusova — apoštolská . . . . .	41
24. Cirkev katolícka je neomylná a samospasiteľná . . . . .	41
25. Obcovanie a úcta svätých . . . . .	42
26. Musím umrieť . . . . .	44
27. Telo do hrobu . . . . .	44
28. Je oštiec . . . . .	44
29. Je peklo . . . . .	45
30. Je nebo . . . . .	46
31. Bude súd . . . . .	46

## *Druhá časťka.*

32. Milosť božia . . . . .	47
33. Milosť pomáhajúca . . . . .	47
34. Milosť posväcujúca . / . . . .	47
35. O sviatosťoch (tajnách) a sväteninách . . . . .	48

86. Krst (krštenie) — najpotrebnejšia sviatosť . . . . .	49
87. Birmovanie. (Myropomazanie.) . . . . .	50
88. Isus Kristus ustanovil najsv. sviatosť Oltáru (Eucharistiu) . . . . .	50
89. Obeť Nového zákona . . . . .	52
40. Čiastky služieb božích (sv. liturgie) . . . . .	53
41. Kristus volá ma k svojmu stolu . . . . .	55
42. Pokánie (pokajanie) . . . . .	57
43. Odpustky . . . . .	62
44. Posvätenie kňazstva (sviackosť) . . . . .	62
45. Stav manželský (manželstvo) . . . . .	64
46. „Čo Boh spojil, nech človek nerozlučuje.“ . . . . .	65
47. Manželstvo micáné . . . . .	65
48. Posledné pomazanie (eleopomazanie) . . . . .	66
49. O modlitbe . . . . .	67
50. Kedy a kde sa máme modliť . . . . .	68
51. Otčenáš — modlitba Pána . . . . .	68
52. Modlitba Bohorodičná a iné modlitby . . . . .	69

*Tretie čiastka. Plá zákon boží*

53. Zákon boží . . . . .	70
54. Ja som Boh tvoj . . . . .	70
55. Všetky sväté pravdy máme veriť . . . . .	71
56. Dúfaj v Pána . . . . .	72
57. „Milovať budeš Pána Boha svojho“ . . . . .	73
58. „Neprezyvaj imia Boha tvojeho nadaremno“ . . . . .	74
59. „Pamiataj, abys deň nedeľnyj sviatil“ . . . . .	75
60. „Čti otca svojego i mater svoju“ . . . . .	76
61. „Milovať budeš bližného svojho“ . . . . .	77
62. „Milujte svojich nepriateľov“ . . . . .	78
63. „Neubij“ — nezabíjaj! . . . . .	79
64. „Beda tomu, z koho pohoršenie pochádza!“ . . . . .	80
65. Buď stydlivý a počestný! . . . . .	81
66. „Neukradi“ — nepokradneš a nepožiadáš statok bližného! . . . . .	82
67. „Nebuď svedkom falkivým proti bližného tvojeho“ . . . . .	83
68. Cirkevné prikázanie. . . . .	85
69. „Sväť sviatky!“ . . . . .	85
70. Slyš pobožne služby božie! . . . . .	88
71. Ustanovené pôsty zachovávajú! . . . . .	89
72. Povinnosti stavu . . . . .	90
73. Premáhaj pokušenia! . . . . .	91
74. Hriech — najväčšie zlo . . . . .	91
75. Dobré skutky. Čiň dobré! . . . . .	92
76. Bohumilé návyky — ctnosti . . . . .	93
77. Ctnosti blahoslavených . . . . .	94
78. Buď s Pánom Bohom! . . . . .	95